Cuvioasa Olimpiada diaconița

O viață - o prietenie - o corespondență

Ediție îngrijită de:
Diac. Ioan I. Ică jr.

Editura DEISIS
Sibiu 1997

Cuprins

[Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea I]

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

Stăpânei mele, preavenerabilei şi preaiubitoarei de Dumnezeu diaconiței Olimpiada, Ioan episcopul, în Domnul salutare.

1.a. Cu cât mai mult se întind asupra mea încercările, cu atât mai mult îmi creşte mângâierea şi am mai bune nădejdi de viitor. Acum toate se scurg mulțumitor şi cu vânt prielnic. Cine a văzut? Cine a auzit? Sunt stânci ascunse sub apă, stânci pline de primejdie, vârtejuri de apă şi furtuni mă lovesc cu putere; e noapte fără lună, întuneric adânc, prăpăstii şi stânci; călătoresc, e drept, pe o astfel de mare, dar nu mă simt mai rău decât cei ce se clatină în port.

b. La acestea, dar, gândeşte-te şi tu, Doamna mea prea iubitoare de Dumnezeu! Ridică-te deasupra tulburărilor şi furtunilor acestora şi învredniceşte-mă cu veşti despre sănătatea ta. Eu sunt sănătos şi vesel. Trupul mi s-a mai înzdrăvenit; respir aer curat, iar ostaşii, care mă însoțesc, sunt atât de îndatoritori, că nu mă lasă să mă folosesc de slugile mele; fac ei treburile lor. Dragostea ce mi-o poartă îi îndeamnă la asta. Pretutindeni sunt însoțit de oameni; şi fiecare din aceştia îi fericeşte pe cei ce mă slujesc.

c. Un singur lucru mă întristează: nu sunt încredințat că eşti şi tu sănătoasă. Dă-mi ştiri de sănătatea ta, ca să mă bucur şi de asta şi să-i aduc multe mulțumiri domnului Pergamie, prea iubitul meu fiu. De vrei să-mi scrii, foloseşte-l pe el pentru aceasta; e un prieten sincer, devotat mie şi cu foarte mult respect pentru evlavia şi bună-cuviința ta.

1 Scrisă din Niceea, iunie 404 [= XI, PG 52].

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea II

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

l.a. Alungă şi teama pe care o ai cu privire la călătoria mea! Aşa precum îți scriam mai înainte, trupul mi-e sănătos şi a căpătat tot mai multă vigoare; aerul îmi face bine, iar cei ce mă conduc îşi dau toată silința, ca mai mult decât vreau, să mă simt bine; şi ei fac asta. Îți scriu scrisoarea aceasta în trei iulie, la plecarea din Niceea.

b. Scrie-mi des de sănătatea ta. Îți va sluji pentru asta domnul Pergamie, în care am mare încredere. Nu-mi da ştiri numai de sănătatea ta, ci vesteşte-mă şi dacă s-a risipit norul tristeții tale. Dacă voi afla lucrul acesta din scrisorile tale, îți voi scrie mai des, pentru că voi fi eu în câştig cu cele ce-ți scriu. Deci, dacă doreşti să te bucuri de scrisori mai des, arată-mi că ai un câştig de pe urma desimii scrisorilor şi vei vedea că vei primi multe scrisori.

c. Acum m-am întristat tare, că n-am primit de la tine nici o scrisoare, cu toate că au venit aici mulți care puteau să-mi aducă scrisori.

* Scrisă din Niceea, 3 iulie 404 [= X, PG 52].

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea III

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1.a. Când văd mulțimea de bărbați şi de femei că umplu drumurile, popasurile şi oraşele pe unde trec, când îi văd că se uită la mine cu lacrimi în ochi, înțeleg cele ce se petrec în sufletul tău. Dacă aceştia, care mă văd acum pentru întâia oară, sunt atât de zdrobiți de tristețe, că nici n-o pot îndura uşor, ci când îi rog dau drumul la izvoare şi mai fierbinți de lacrimi, îi îmbărbătez şi-i sfătuiesc, e vădit că furtuna din sufletul tău e mult mai puternică. Dar cu cât furtuna e mai puternică, apoi cu atât şi răsplata e mai mare, dacă înduri furtuna cu mulțumită şi cu bărbăția cuvenită, precum o şi înduri. Un căpitan de corabie răstoarnă corabia dacă ridică peste măsură pânzele când bate vânt puternic, dar dacă le întinde cu măsură şi cum se cuvine, călătoreşte în deplină siguranță.

b. Cunoscând acestea, Doamna mea prea iubitoare de Dumnezeu, nu te lăsa doborâtă de tirania tristeții, ci stăpâneşte cu judecata ta furtuna supărării. Poți să-o faci, pentru că nu-i mai mare furtună decât măiestria ta. Trimite-mi scrisori care să-mi dea această veste, pentru ca aici, între străini, să mă umplu de multă bucurie, aflând că ai îndurat tristețea aceasta cu înțelegerea şi filozofia cuvenită. Scrisoarea aceasta ți-o scriu când am ajuns aproape de Cezareea.

* Scrisă la sosirea în Cezareea, la sfârşitul lui iulie 404 [= IX, PG 52].

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea IV

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1.a. Am scăpat de boala căpătată pe drum şi ale cărei urme le-am adus în Cezareea. Acum sunt deplin sănătos şi-ti scriu chiar din Cezareea, unde mă bucur de multă îngrijire; am doctori buni şi renumiți, care mă îngrijesc nu numai cu ştiința lor, dar mai ales cu simpatia şi dragostea lor. Unul dintre cei doi doctori, care mă îngrijesc, mi-a făgăduit chiar să meargă cu mine; aceeaşi făgăduință mi-au făcut-o şi alți mulți dregători.

b. Eu ți-am scris adeseori cum mă aflu, tu, aşa cum te-am învinuit şi mai-nainte, îmi scrii rar. Şi ca să ştii că faci asta din pricina trândăviei tale şi nu din pricină că n-ai prin cine-mi trimite scrisori, află că fratele fericitului episcop Maxim, pe care l-am întâlnit acum două zile şi l-am întrebat de vreo scrisoare de a tine, mi-a răspuns că nimeni n-a vrut să-mi dea; nici preotul Tigris nu i-a dat vreo scrisoare pentru mine, cu toate că i-a cerut. Te rog ține-l de rău pentru asta, pe prietenul meu sincer şi drag, ca şi pe toți ceilalți care sunt cu episcopul Chiriac. Schimbarea locului meu de surghiun nu-l supără nici pe el, nici pe altcineva. Primesc această binefacere.

Poate că au voit, dar n-au putut. Slavă lui Dumnezeu pentru toate. N-am să încetez să spun asta totdeauna pentru toate cele ce mi se întâmplă. Fie aşa! Dar ca să-mi scrie, n-au putut?

c. Multe mulţumiri doamnelor mele, surorile prea cinstitului meu domn, episcopul Pergamie, pentru mare grijă ce mi-au arătat. Ele l-au făcut pe duce, ginerele lui, să mă iubească atâta încât să dorească şi el să vină să mă vadă.

d. Iar tu dă-mi ştiri dese despre sănătatea ta şi a celor care mă iubesc. De mine fii fără grijă. Până astăzi sunt sănătos, mulţumit şi mă bucur de multă tihnă. Doresc să aflu dacă au fost puşi în libertate prietenii episcopului Chiriac. Nimeni nu mi-a dat vreo ştire precisă. Măcar despre asta dă-mi de ştire. Spune-i episcopului Chiriac că din pricina supărărilor şi necazurilor mele n-am putut să-i scriu.

4 Scrisă în Cezareea, august 404 [= XII, PG 52].

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea V

din "Cuvioasa Olimpiada diaconiţa: O viaţă - o prietenie - o corespondenţă"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1.a. Nu trebuia, deci, să scap, nici după plecarea din oraş, de cei ce-mi zdrobesc inima. Toţi care m-au întâlnit pe drum, unii din răsărit, alţii din Armenia, iar alţii din altă parte a lumii, au vărsat râuri de lacrimi când m-au văzut. Tot drumul am fost însoţit de plânsete şi jale. Spun asta ca să afli că sunt mulţi care jelesc împreună cu tine. Iar asta nu-i puţin lucru pentru mângâierea ta. Dacă lipsa de oameni, care să sufere cu cei ce suferă, o numeşte profetul grea şi de neîndurat, spunând: „Şi am aşteptat pe cel ce s-ar mâhni împreună cu mine şi nu era şi pe cel ce m-ar mângâia şi nu l-am aflat”6. Apoi negreşit capeţi multă mângâiere când ştii că toată lumea ia parte la tristeţea ta. Iar de cauţi şi o altă mângâiere, află că, după ce am suferit atâtea şi atâtea necazuri, sunt sănătos, o duc bine şi sunt tare liniştit. Depăn în mine suferinţele mele felurite şi neîntrerupte, necazurile mele şi duşmăniile şi mă bucur necontenit de amintirea lor.

b. Gândeşte şi tu aşa, risipeşte negura tristeţii şi scrie-mi des de sănătatea ta.

Acum am primit o scrisoare de la prea doritul meu domn Arabie şi m-am mirat că nu mi-ai scris şi tu, când ştiu că soţia lui este bună prietenă cu tine.

Gândeşte-te apoi şi la aceea că toate cele ale vieții acesteia şi cele vesele şi cele triste, trec. Da, uşa e strâmtă7 şi calea îngustă8, dar e cale! Aminteşte-ți de cuvintele pe care ți le-am grăit adeseori: Da, uşa e largă şi calea lată, dar şi ea e cale!

Dezleagă-te de pământ, dar mai bine spus, de lanțul trupului! Ridică-te pe aripa filozofiei şi nu te lăsa acoperită de umbră şi de fum! Că aşa sunt cele lumeşti. Iar când vezi pe cei ce mi-au făcut atâtea nedreptăți că sunt stăpâni pe oraşe, că se bucură de onoruri şi sunt însoțiți de strajă, spune cuvintele acestea: „Largă e uşa şi lată e calea ce duce la pieire"9 şi plânge-i şi jeleşte-i pentru asta mai mult pe ei. Că omul care face aici pe pământ rău şi se bucură de onoruri în loc să fie pedepsit, pleacă de pe lumea aceasta având onorurile încărcătură prea mare de pedeapsă. Pentru asta se pârjolea cumplit şi bogatul cel nemilostiv10; nu era pedepsit numai din pricina cruzimii arătate lui Lazăr, ci şi din pricina traiului bun pe care-l ducea în timp ce era atât de crud şi din pricină că nici fericirea lui nu l-a făcut bun.

c. Astfel de cuvinte şi altele asemenea - pe care nu încetez de a ți le aminti - spuneți-le în sine, Doamna mea preaiubitoare de Dumnezeu, şi aruncă această grea povară de tristețe. Vesteşte-mă că ai făcut asta, pentru ca, aşa cum ți-am scris şi mai înainte, aflând că-ți sunt spre mângâiere scrisorile mele, să mă folosesc mai des de acest leac.

5 Scrisă în august 404, în drum spre Cucuz [= VIII, PG 52].
6 Psalm 68, 24.
7 Matei 7, 4.
8 Matei 7, 13.
9 Matei 7, 13.
10 Luca 16, 23-24.

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea VI

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1.a. În sfârşit am răsuflat, ajungând în Cucuz, de unde îți şi scriu, în sfârşit mi-s ochii limpezi după fumul şi felurițiii nori de necazuri ce m-au lovit pe drum. Acum după ce au trecut necazurile, pot spune evlaviei tale acestea. Când eram în necazuri nu voiam s-o fac, ca să nu te întristez. Mai bine de treizeci de zile m-am luptat cu friguri groaznice; şi aşa bolnav am făcut această cale lungă şi anevoioasă, suferind şi de dureri cumplite de stomac. Gândeşte-te la cele îndurate pe cale! Să n-ai doctori, să n-ai băi, să n-ai cele de trebuință şi nici vreo altă înlesnire; să

fii stăpânit mereu de frica atacurilor isaurilor şi a altor necazuri pe care le naşte greutate unei călătorii: grijile, supărările, lipsa celor care să-ţi dea o mână de ajutor. Dar acum toate acestea s-au terminat.

b. Ajuns în Cucuz am scăpat de boală şi de toate urmările ei, sunt deplin sănătos şi am scăpat de frica isaurilor; sunt aici mulţi ostaşi şi le ţin piept cu străşnicie. Am din belşug tot ce-mi trebuie şi toţi mă primesc cu toată buna-cuviinţă, deşi locul este tare pustiu. S-a întâmplat ca domnul Dioscor să fie aici şi a trimis pe slugă ca să mă roage să nu stau în altă casă decât a lui. Asta au făcut-o şi alţii mulţi. Dar am socotit să-l prefer pe el altora şi am tras la el. îmi pune totul la dispoziţie; ba adesea mă împotrivesc lui din pricina marii ospitalităţi şi belşugului pe care vrea să mi-l dea. Pentru mine s-a mutat şi stă la ţară ca să mă servească în orice chip; mi-a pregătit casa pentru iarnă şi în acest scop a făcut tot ce i-a stat în putinţă. N-a lăsat nimic deoparte ca să mă simt bine. Vin apoi la mine adeseori şi alţi mulţi admiratori şi iconomi trimişi de stăpânii lor prin ordine scrise, gata să-mi pună la îndemână toate înlesnirile.

c. Ţi-am spus toate acestea; de unele, de cele de mai înainte m-am plâns; ţi-am spus şi de cele bune, ca să nu mă scoată cineva de aici cu uşurinţă. Dacă unii vor să-mi facă un bine, apoi să mă lase să stau acolo unde vreau şi să nu-mi dea un loc pe care-l vor ei. Mulţumeşte-le pentru asta! Iar dacă e vorba să mă ridice de aici şi să mă trimită în alt loc, să călătoresc iarăşi, să fac alt drum, apoi asta e pentru mine lucru îngrozitor. Mai întâi, mi-i groază să nu fiu trimis într-un loc mai îndepărtat şi mai sălbatic decât acesta; apoi mai mult mă îngrozeşte călătoria decât surghiunul. Greutăţile călătoriei m-au coborât chiar până la porţile morţii. Acum locuiesc în Cucuz; şederea în linişte de aici mă întremează; tihna de aici îmi alină suferinţele îndurate atâta amar de vreme şi-mi vindecă oasele zdrobite şi trupul chinuit.

d. În aceeaşi zi în care am sosit eu, a venit aici şi doamna Sabiniana diaconiţa, zdrobită de călătorie şi obosită, pentru că este la o vârstă când e greu să te mişti; totuşi râvna a întinerit-o şi nu suferă deloc durerile. A spus că e gata să meargă şi în Sciţia, pentru că se răspândise zvonul că am să fiu surghiunit acolo. Este gata, după cum spune, să nu se mai întoarcă acasă, ci să locuiască acolo unde sunt eu. Oamenii Bisericii au primit-o cu dragoste şi râvnă mare. Era aici, mai-nainte, şi prea bine credinciosul preot, domnul Constanţie. Îmi scrisese rugându-mă să-l îngădui să vină aici; că, după cum spunea, fără învoirea mea, cu toată dorinţa lui cea mare, n-ar fi îndrăznit să vină şi că nici nu poate rămâne aici; trebuie să se ascundă şi să stea tăinuiţi; atât de multe primejdii îl pândesc, după cum spune.

e. În privinţa locului meu de surghiun te rog să nu faci altfel, decât cum ţi-am spus. Dacă se fac iarăşi încercări, să mă trimită în alt loc, tu să nu spui nimic; dar, după iscusinţa ta, caută să afli unde vor să mă trimită; că poţi. De afli că e vorba de vreun oraş apropiat, de pe lângă mare, sau în Cizic, sau aproape de Nicomidia, acceptă. Dar dacă e vorba de un loc mai îndepărtat decât acesta sau tot atât de departe, nu accepta. Că mi-ar fi foarte greu şi neplăcut. Deocamdată aici mă bucur de multă tihnă; în două zile am scăpat de toate oboselile călătoriei.

11 Scrisă la sosirea în Cucuz, septembrie 404 [= XIII, PG 52].

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea VII

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1.a. Haide să uşurez durerea tristeții tale şi să risipesc gândurile care au adunat norul acesta! ce-ti stânge inima, ce te întristează şi ce te chinuie? Te întristezi că furtuna care loveşte Bisericile este sălbatică, că întunecă totul, că noaptea este fără lună, că a stăvilit totul, că se înalță zi de zi, că dă naştere la cumplite naufragii şi că prăpădul lumii creşte? Ştiu şi eu, nimeni nu e de altă părere. Iar dacă vrei, îți voi zugrăvi şi tabloul celor petrecute, ca să-ți fac şi mai clară tragedia. Vedem o mare care şi-a deszăvorât adâncul; unii corăbieri plutesc morți pe ape, iar alții sunt gata să se înece; scândurile corăbiilor sunt desfăcute; pânzele rupte; catargele sfărâmate, vâslele lipsite de mâinile vâslaşilor; cârmacii, în loc să stea la cârmă, stau pe aşternuturi cu mâinile încrucişate pe genunchi; neputincioşi în fața împrejurărilor, suspină, strigă, varsă lacrimi, se vaită; nu văd nici cerul, nici marea; peste tot întuneric adânc, de nepătruns, că nu pot vedea nici pe cei de lângă ei; mugetul valurilor e mare, iar fiarele mării se năpustesc din toate părțile asupra celor ce plutesc. Dar mai bine spus, până când am să urmăresc lucruri ce nu le pot atinge? Orice imagine aş căuta relelor de față, cuvântul pleacă biruit.

b. Dar cu toate că văd acestea nu-mi pierd bunele nădejdi, pentru că mă gândesc la Cel de cârmuieşte acest univers. Acesta n-are nevoie de arta cârmaciului ca să biruie furtuna; El cu un semn potoleşte tulburarea. Dar nu potoleşte răul de la început, nici îndată ce s-a ivit - aşa e obiceiul Lui - ci când a crescut, când a ajuns la sfârşit, când deznădejdea a cuprins pe cei mai mulți; atunci face minunea, arătându-Şi şi propria-I putere şi deprinzând cu răbdare pe cei ce au îndurat răul.

c. Nu-ți pierde, dar, Olimpiado, nădejdea! Numai un singur lucru este înfricoşător, Olimpiado, numai de o singură tulburare trebuie să ne temem: de păcat! Şi n-am să încetez să-ți spun mereu acest cuvânt. Basme sunt toate celelalte, chiar de mi-ai vorbi de duşmănie, de ură, de viclenie, de calomnie, de ocară, de grăire de rău, de confiscare de averi, de surghiun, de ascuțitul săbiei, de un ocean de rele, de războiul întregii lumi! Oricum ar fi acestea, sunt vremelnice şi pieritoare; se petrec într-un trup muritor şi nu vatămă deloc sufletul care priveghează. De aceea şi fericitul Pavel, vrând să arate că sunt o nimica şi cele bune şi cele rele din viața aceasta, a arătat totul printr-un cuvânt, spunând: „Cele ce se văd sunt trecătoare"13. Pentru ce te temi de cele

trecătoare, când ele curg ca apa unui râu? Aşa sunt cele de aici, fie bune, fie rele! Iar un alt profet a asemuit toată fericirea omenească, nu cu iarba, ci cu altceva mai trecător, cu floarea ierbii. Şi n-a vorbit numai de o parte a fericirii, numai de bogăție de pildă, sau numai de petreceri sau numai de putere, sau numai de onoruri, ci, printr-un singur cuvânt, prin slavă, cuprinzând tot ce pare strălucitor în viața omenească, a adăugat aceste cuvinte la imaginea ierbii: „Toată slava omului ca floarea ierbii”14

2. a. Spui că viața plină de necazuri şi nenorociri e cumplită şi împovărătoare? Dar iat-o asemuită şi pe aceasta cu o altă imagine! Aşa că, disprețuieşte şi viața plină de necazuri şi nenorociri! Profetul a asemuit ocările, insultele, hulele şi batjocurile ce ni le aduc duşmanii, ca şi uneltirile lor, cu o haină învechită şi cu lâna mâncată de molii:„De mustrarea oamenilor nu vă temeți şi de hula lor nu vă lăsați biruiți, căci ca o haină se vor învechi şi ca lâna mâncată de molii”15.

b. Deci, nimic din cele ce se întâmplă în viață să nu te tulbure! Încetează de a ruga pe cutare sau pe cutare; lasă umbrele să treacă - umbră doar e ajutorul omenesc - şi roagă necontenit pe Iisus, Căruia-i slujeşti, să facă un semn numai; şi toate se vor limpezi într-o clipită. Iar dacă L-ai rugat şi nu ți s-a împlinit ruga, află că aşa a rânduit Dumnezeu; nu pune capăt de la început relelor - voi repeta cuvântul spus mai înainte - ci când răul a crescut, când s-a mărit, când duşmanilor noştri nu le-a mai rămas aproape rău de săvârşit, atunci dintr-o dată Dumnezeu preface totul în linişte şi dă dezlegări neaşteptate lucrurilor. Da, Dumnezeu poate să dea nu numai atâtea bunătăți câte aşteptăm şi nădăjduim, ci chiar cu mult mai multe şi nesfârşit de mari. De aceea şi Pavel spunea: „Iar Celui ce poate să le facă pe toate mai cu prisos decât cele pe care le cerem sau le gândim”16.

c. N-ar fi putut oare de la început să împiedice căderea celor trei tineri în încercarea aceea grozavă? Dar n-a voit, ca să le adune tinerilor mare câştig. De asta a îngăduit să fie dați în mâinile barbarilor, să se înalțe focul din cuptor la mare înălțime, să se aprindă mânia împăratului mai tare decât cuptorul, să li se lege picioarele şi mâinile cu multă străşnicie şi aşa să fie aruncați în foc. Şi când toți cei ce priveau pierduseră nădejdea mântuirii lor, atunci, dintr-o dată, mai presus de orice nădejde, s-a arătat facerea de minuni a lui Dumnezeu, Marele Meşter, atunci a strălucit minunea Lui cu multă măreție. Focul a fost stins, iar cei legați dezlegați. Cuptorul a ajuns biserică, izvor şi rouă şi mai de preț decât curțile împărăteşti. Părul capetelor lor a fost mai tare decât focul, care înghite totul, care biruie şi fierul şi pietrele, care subjugă orice materie. S-a alcătuit acolo un cor armonios, corul acelor sfinți, care chemau la această cântare minunată şi firea cea văzută şi firea nevăzută. Cântau, înălțând imnuri de mulțumire, pentru că au fost legați, pentru că au fost dați focului, atât cât depindea de duşmani, pentru că au pierdut țara, pentru că au ajuns robi, pentru că li s-a luat libertatea, pentru că au ajuns fără patrie, fără casă, nişte surghiuniți, pentru că trăiau într-un pământ străin şi barbar. Aşa face un suflet recunoscător.

d. După ce răutatea duşmanilor a mers până la sfârşit - căci ce puteau încerca după ce-i omorau? Şi după ce atleții au împlinit totul, după ce a fost împletită cununa, după ce au fost adunate răsplătirile lor şi nimic nu mai lipsea spre slava lor, atunci relele au luat sfârşit. Iar cel ce a aprins cuptorul, cel ce i-a supus pe tineri la o pedeapsă atât de mare, chiar el îi laudă minunat pe sfinții aceia şi ajunge crainicul minunii lui Dumnezeu: a trimis în toată lumea scrisori pline de cuvinte de laudă, în care povesteşte cele întâmplate şi ajunge predicator vrednic de credință al minunilor

lui Dumnezeu, făcătorul de minunl. Erau mai presus de bănuială cele scrise de el chiar în ochii duşmanilor, pentru că fusese duşmanul şi vrăjmaşul lor.

3.a. Ai văzut măiestria lui Dumnezeu? Ai văzut înțelepciunea Lui? Ai văzut minunea Lui? Ai văzut iubirea Lui de oameni şi purtarea Lui de grijă? Nu te tulbura, dar, nu te nelinişti, ci continuă să mulțumeşti mereu lui Dumnezeu pentru toate, să-L slăveşti, să-L rogi, să-I ceri. De se năpustesc asupra-ți mii de tulburări şi mii de necazuri, de vin în fața ta furtuni, nimic să nu te tulbure. Dumnezeu iese întru întâmpinarea noastră chiar când totul ne duce la pieire. Dumnezeu poate să scoale şi pe cei căzuți, poate să întoarcă şi pe cei rătăciți, poate să îndrepte pe cei ce se poticnesc, poate să scape de păcate pe cei se sunt plini de mii şi mii de păcate, poate să facă drepți, poate să dea viață celor morti, poate să facă mai strălucitoare pe cele dărâmate, poate să înnoiască pe cele învechite. Dacă aduce la existență pe cele ce nu sunt, dacă dăruieşte ființa celor ce nicicând n-au ființa, apoi cu mult mai mult va îndrepta pe cele ce sunt şi-au fost.

b. Vrei să spui că sunt mulți cei ce pier, că mulți sunt cei ce se poticnesc? Adeseori s-au întâmplat multe ca acestea, dar mai pe urmă toate au primit cuvenita îndreptare, afară de unii care au rămas nevindecați şi după schimbarea lucrurilor. Pentru ce te tulburi şi te nelinişteşti, că unul este scos afară, iar altul primit? Hristos a fost răstignit, Varava tâlharul a fost eliberat, iar poporul stricat striga că trebuie să fie mântuit mai degrabă ucigaşul decât Mântuitorul şi Binefăcătorul. Pe câți crezi că nu i-a dus la o cădere asta atunci? Pe câti nu i-a pierdut?

c. Dar mai bine spus, să iau cuvântul meu de sus. N-a trebuit, oare, Acest răstignit să-Şi părăsească țara îndată după naştere, n-a trebuit, oare, să fugă şi să Se mute chiar când era în scutece cu întreaga Lui casă într-un pământ străin, ducându-Se într-o țară barbară atât de depărtată? Din pricina naşterii Lui au curs râuri de sânge, au fost ucideri nedrepte şi junghierl. Pruncii în fragedă vârstă au fost tăiați ca pe câmpul de luptă, ca la război; copii smulşi de la pieptul mamelor au fost dați junghierii, pe când le era laptele încă în gâtlej sabia le-a retezat gâtul. Poate fi o grozăvie mai mare ca aceasta? Şi asta a facut-o cel ce căuta să-L omoare; dar îndelung răbdătorul Dumnezeu a îngăduit să se săvârşească o grozăvie ca aceasta, a îngăduit să curgă atâta sânge; a îngăduit-o, cu toate că putea să-i oprească pentru a-şi arăta printr-o înțelepciune negrăită mare Lui îndelungată răbdare.

d. După ce S-a întors din țara cea barbară şi S-a făcut mare, război s-a dezlănțuit de pretutindeni împotriva lui. Şi mai întâi L-au gelozit şi L-au invidiat ucenicii lui Ioan - deşi Ioan slujea venirii lui Hristos - şi spuneau: „Cel ce era cu tine dincolo de Iordan, iată botează şi toți merg la El”17. Cuvintele acestea sunt cuvinte de oameni atinşi de invidie, cuvinte de oameni roşi de patimă. Unul din ucenicii lui Ioan, care spusese cuvintele acestea, avusese o neînțelegere cu un iudeu şi discutase despre curățire, punând față în față un botez cu altul, botezul lui Ioan cu botezul săvârşit de ucenicii lui Hristos: „Şi a fost neînțelegere între ucenicii lui Ioan şi un iudeu despre curățire”18.

e. Dar când a început Hristos să facă minuni, câte calomnii? Unii îl numeau samarinean şi îndrăcit, spunând: „Samarinean eşti Tu şi ai demon”19; alții îl numeau înşelător spunând: „Acesta nu este de la Dumnezeu, ci amăgeşte mulțimea”20; alții îl numeau vrăjitor, spunând: „Cu domnul demonilor, cu Beelzebut, scoate pe demoni”21. Şi mereu spuneau asta. Îl numeau potrivnic lui Dumnezeu, mâncăcios, chefliu, bețiv, prieten cu desfrânatele şi cu stricații. „A venit

- spune El - Fiul Omului mâncând şi bând, şi zic ei: «Iată om mâncăcios şi băutor de vin, prieten cu vameşii şi păcătoşii»”22. Când a vorbit cu femeia cea păcătoasă, L-au numit profet mincinos: „Dacă ar fi prooroc - spuneau ei - ar şti cine este această femeie care îi vorbeşte”23. În fiecare zi îşi ascuţeau dinţii împotriva Lui nu numai iudeii, ci chiar şi cei care păreau să-I fie fraţi nu se purtau bine cu El; mai mult, chiar cei din casă cu El au dezlănţuit război împotriva lui. Iată că şi casnicii Lui erau stricaţi. Evanghelistul ne spune: „Nici fraţii Lui nu credeau în El”24.

4.a. Dar pentru că mi-ai vorbit de mulţimea celor ce s-au poticnit şi s-au rătăcit din pricina celor întâmplate, îţi spun: Gândeşte-te, câţi ucenici s-au poticnit în timpul răstignirii! Unul L-a vândut25, alţii au fugit26, altul s-a lepădat de El27, toţi au plecat şi El singur a fost dus şi pus în lanţuri. Gândeşte-te, câţi din cei ce mai înainte îl văzuseră săvârşind minuni, înviind morţi, curăţind leproşi, izgonind demoni, înmulţind pâini şi făcând şi celelalte minuni, câti din aceştia nu s-au poticnit în vremea aceea, când L-au văzut singur, dus înlănţuit, înconjurat de nişte ostaşi de rând, urmat de preoţi iudei zgomotoşi şi gălăgioşi, când L-au văzut singur prins în mijlocul duşmanilor Lui, de faţă cu vânzătorul, bucuros deocamdată de ispravă? Dar când era biciuit? Şi era de faţă mulţime nenumărată. Că era sărbătoare mare, care-i adunase pe toţi; drama nelegiuirii se petrecea în capitală, în mijlocul zilei.

b. Gândeşte-te, câţi n-au căzut atunci; câţi nu s-au poticnit, când L-au văzut legat, biciuit, plin de sânge, cercetat de căpetenia scaunului de judecată şi nici un ucenic lângă El? Dar când au început să curgă peste el aceste felurite, necontenite şi repetate batjocuri? Dar când L-au încununat cu spini, când L-au îmbrăcat în hlamidă, când I-au pus în mână trestie, când îi cădeau la picioare I se închinau, când îşi băteau joc şi râdeau de El în fel şi chip?28. Gândeşte-te câţi s-au poticnit, câţi s-au tulburat, câţi şi-au pierdut liniştea când îl băteau peste obraz şi îi spuneau: „Profeţeşte-ne, Hristoase, cine-i cel ce Te-a lovit?”29 Şi L-au dus şi L-au readus de colo-colo, şi toată ziua cu asta şi-au pierdut-o; batjocorindu-L, ocărându-L, râzând de El în mijlocul mulţimii de iudei. Dar când L-a pălmuit sluga arhiereului30? Dar când au împărţit ostaşii hainele Lui31? Dar când L-au urcat pe cruce gol cu spatele plin de lovituri şi L-au răstignit? Nici atunci fiarele sălbatice nu s-au potolit; dimpotrivă, s-au sălbăticit mai mult, au mărit grozăvia faptei, şi-au înmulţit batjocura.

c. Unii spuneau: „Cel ce dărâmi templul şi în trei zile îl zideşti”32; alţii ziceau: „Pe alţii a mântuit, dar pe Sine nu Se poate mântui”33; iar alţii ziceau: Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu pogoară-Te de pe cruce şi vom crede în Tine”34. Dar când L-au batjocorit, dându-i să bea dintr-un burete fiere şi oţet35? Dar când îl ocărau tâlharii36? De fapta aceea înfricoşătoare şi prea nelegiuită, de care am vorbit şi mai înainte, când au spus că tâlharul acela vestit, spărgătorul acela, omul care săvârşise nenumărate crime este mai vrednic de liberare decât Hristos, când la propunerea judecătorului au pe Varava nu numai cu gândul de a-L răstigni, ci şi cu gândul de a-I face numai rău? Socoteau că pot dovedi cu asta că Hristos este mai rău decât tâlharul, că este atât de nelegiuit încât nu-L poate scăpa nici mila, nici vrednicia sărbătorii. Acesta este scopul tuturor faptelor lor; să-I strice bunul Lui nume. De asta au răstignit doi tâlhari împreună cu El.

d. Adevărul, însă, n-a fost umbrit; dimpotrivă, a strălucit şi mai mult! L-au învinuit că vrea să ajungă stăpânitor, spunând: „Oricine se face pe sine împărat, nu este prieten cezarului”37. L-au învinuit că vrea să pună mâna pe stăpânire pe Acela Care nu avea unde să-şi plece capul38. L-au învinuit şi de hulă. Marele preot şi-a sfâşiat veşmintele, zicând: „A hulit! Ce nevoie mai avem de

martori” . Dar moartea Lui, cum a fost? N-a fost silnică? N-a fost osândită? N-a fost însoțită de blestem? N-a fost plină de ruşine? N-a fost o moarte care se dădea celor mai mari nelegiuiți, care nu erau vrednici să răsufle pe pământ?

e. Mormântul, apoi, nu I s-a dat în dar? A venit unul şi I-a cerut trupul40. Astfel, nici cel care L-a îngropat nu era dintre ai Lui, dintre cei cărora le făcuse bine, dintre ucenici, dintre cei care dobândiseră de la El atâta îndrăznire şi mântuire; toți aceştia fugiseră, toți se făcuseră nevăzuți. Dar faima aceea rea pe care o ticluiseră despre înviere, spunând că „Au venit ucenicii Lui şi L-au furat”, pe câți nu i-a făcut să cadă, pe câți nu i-a împiedicat? Cuvântul a avut atunci putere, deşi era plăsmuit, deşi era cumpărat cu bani42; a avut putere în ochii unora, cu toate că a fost pecetluit mormântul , cu toată marea strălucire a adevărului învierii. Nici învățătura despre înviere n-o cunoştea mulțimea! Şi nu e de mirare, când nici ucenicii Lui n-o cunoşteau. „Că nu ştiau atunci, spune Scriptura, că El trebuie să învie din morți”44. Gândeşte-te, dar, câți nu s-au poticnit în zilele acelea? Cu toate acestea, îndelung răbdătorul Dumnezeu a îngăduit, rânduind totul cu înțelepciunea lui cea nespusă.

5.a. Apoi, după acele zile, ucenicii iarăşi au stat ascunşi, tăinuiți, fugari şi plini de frică; tremurau şi-şi schimbau mereu locul; aşa se ascundeau. După cincizeci de zile au început să se arate şi să facă minuni; dar nici aşa n-au avut tihnă. Cu toate acestea nenumărați oameni dintre cei slabi s-au poticnit când au văzut că apostolii sunt biciuiți, Biserica răvăşită, ei prigoniți, iar duşmanii, puternici pretutindeni şi gălăgioşi. Când au dobândit multă îndrăznire de pe urma minunilor, atunci iarăşi moartea lui Ştefan a adus prigoană cumplită; a împărtăşit pe toți şi a tulburat Biserica45. Şi iarăşi ucenicii au fost cuprinşi de frică, iarăşi au fugit, iarăşi erau neliniştiți.

b. Şi aşa creştea necontenit Biserica, pentru că înflorea prin minuni, pentru că a fost strălucitoare dintru începuturile ei. Unul din apostoli a fost lăsat în jos printr-o fereastră şi aşa a scăpat din mâinile căpeteniei ; pe alți apostoli i-a scos din temniță îngerul şi aşa au scăpat de lanțuri47, pe alți apostoli, prigoniți de cei puternici, i-au adăpostit şi le-au dat tot felul de îngrijiri oameni sărmani, meseriaşi, vânzătoare de porfiră, făcători de corturi, tăbăcari, oameni care locuiau la marginile oraşelor şi pe țărmul mării. Adeseori nici în mijlocul oraşelor nu îndrăzneau să se arate; iar dacă îndrăzneau ei, nu îndrăzneau gazdele lor.

c. Aşa s-a urzit Biserica: prin încercări şi vremi de nelinişte; cei care se poticniseră mai înainte s-au îndreptat mai târziu; cei care s-au rătăcit s-au întors pe drumul cel bun, iar cele ce fuseseră dărâmate s-au zidit mai măreț. De aceea când Pavel a cerut lui Dumnezeu să predice cuvântul în tihnă, Atotînțeleptul şi Atotpriceputul Dumnezeu nu i-a făcut pe placul ucenicului, cu toate desele lui rugăciuni, nu a îngăduit, ci a zis: „Destul îți este harul Meu; căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune”48.

d. Dacă vrei, deci, să socoteşti faptele bune cu cele rele care se petrec în timpul de față, vei vedea, dacă nu semne şi minuni, multe fapte asemănătoare minunilor, semne nespuse ale marii purtări de grijă a lui Dumnezeu şi a ajutorului lui. Dar ca să nu auzi totul cu lesniciune de la mine, îți las partea aceasta, ca să aduni cu grijă singură şi să pui față în față faptele cele minunate ale lui Dumnezeu din vremea de acum cu faptele cele pricinuitoare de tristețe; şi îndeletnicindu-te cu această frumoasă muncă să alungi din suflet întristarea. Multă mângâiere vei scoate de aici.

e. Spune, rogu-te, binecuvântatei tale case din parte-mi multe urări de bine. Să-ţi dea Dumnezeu sănătate şi bucurie, Stăpâna mea preavenerabilă şi preaiubitoare de Dumnezeu.

De vrei să-mi scrii pe larg, arată-mi şi în aceasta - fără să mă înşeli - că ai alungat din suflet orice tristeţe şi că eşti liniştită. Acest leac doresc să-l aibă scrisorile mele: să-ţi sădească în suflet multă bucurie. Şi vei primi mereu scrisori. Dar să nu-mi scrii iarăşi: „Multă mângâiere am din scrisorile tale”. Asta o ştiu şi eu. Ci să-mi scrii că ai atât de multă mângâiere câtă o vreau şi eu, că nu-ţi mai este sufletul neliniştit, că nu mai plângi, ci eşti veselă şi liniştită.

13 IICorinteni 4, 18.
14 Isaia 40, 6.
15 Isaia 51, 7-8.
16 Efeseni 3, 20.
17 Ioan 3, 26
18 Ioan 3, 25.
19 Ioan 8, 48.
20 Ioan 7, 12.
21 Matei 12, 24.
22 Luca 7, 34.
23Luca 7, 39.
24 Ioan 7, 5.
25 Marcu 14, 10.
26 Matei 26, 56.
27 Matei 26, 69-75.
28 Matei 27, 28. 31.
29 Matei 26, 68.
30 Ioan 18, 22.
31 Matei 27, 35.
32 Matei 27, 40.
33 Matei 27, 42.
34 Matei 27, 40.
35 Matei 27, 48.
36 Matei 27. 44.
37 Ioan l9, 12.
38 Matei 8, 20.
39 Matei 26, 65.
40 Matei 21, 57-60.
41 Matei 28, 13.
42 Matei 28, 12-l5.
43 Matei 27, 62-66.
44 Ioan 20, 9.
45 Fapt 8, 1.
46 Corinteni 11, 33; Fapte 9, 25.
47 Fapte 5, 19.
48 II Corinteni 12,9.

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea VIII

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1 .a. Ar fi fost de ajuns să-ți potolească marea ta durere şi scrisoarea ce ți-am trimis-o mai înainte. Dar pentru că tirania întristării [athymias] te apasă tare, am socotit că trebuie neapărat să adaug a doua scrisoare celei dintâi, ca să culegi din ea mângâiere din belşug, iar sănătatea sufletească să-ți fie pe viitor nezdruncinată.

b. Haide, dar, să risipesc şi în alt chip praful tristeții tale. Socot că din răni şi din buboaie cumplite s-a născut praful acelei tristeți. Dar nici aşa nu trebuie lăsată-n grija sănătății tale; că praful dacă nu-i îndepărtat în grabă, vatămă pe cel mai gingaş dintre mădularele trupului: tulbură limpezimea ochiului şi în sfârşit, strică toată vederea celui nepăsător. Ca să nu se întâmple, dar, asta, să stârpim cu multă grabă şi răul ce a mai rămas. Scoală-te, însă, şi întinde-mi mâna. Ceea ce se întâmplă cu cei bolnavi trupeşte se întâmplă şi cu cei bolnavi sufleteşte: bolnavii nu se fac sănătoşi dacă nu vin şi ei în ajutorul muncii doctorilor.

c. Ca să nu se întâmple asta, sileşte-te să mă ajuți şi tu cu priceperea pe care o ai, ca folosul să fie mare din munca noastră a amândurora.

Poate că îmi vei spune:
- Vreau, dar nu pot! Nu sunt în stare să îndepărtez norul cel gros şi întunecos al tristeții, deşi mă străduiesc atâta.

- Vorbe şi pretexte! Îți ştiu înălțimea gândurilor tale, ştiu tăria sufletului tău evlavios, ştiu marea ta pricepere, puterea credinței tale şi că ți-i de ajuns numai să porunceşti oceanului înfuriat al tristeții, ca să se facă linişte deplină.

d. Dar ca să-ți fie mai cu înlesnire, am să-ți ajut şi eu.
Cum vei putea face mai uşor aceasta? Dacă te vei gândi bine la toate cele ce ți-am scris în scrisoarea de mai înainte - şi ți-am vorbit în ea pe larg tocmai de acest subiect - şi dacă vei face ce-ți poruncesc acum.
- Ce anume?

- Când auzi că o Biserică a căzut, că alta s-a clătinat, că alta a fost cuprinsă de valuri cumplite, că alta a suferit alte nenorociri, că una a primit lup în loc de păstor, alta pirat în loc de cârmaci, alta călău în loc de doctor, suferă - că nu trebuie să treci pe lângă astfel de fapte fără să suferi -, dar pune măsură suferinței.

d. Dacă pentru păcatele noastre, pentru faptele pentru care avem să dăm socoteală, nu e trebuincios, nici bine, ci tare primejdios şi păgubitor, să te laşi stăpânit de tristețe deznădăjduitoare, apoi cu mult mai mult e zadarnic şi de prisos, iar pe lângă asta şi diavolesc şi pierzător de suflet, să te topeşti de durere şi să te pierzi pentru păcatele altora.

2.a. Şi ca să vezi că lucrurile stau aşa, am să-ți povestesc o istorie veche. Era un corintean; avusese parte de sfințitele ape, fusese curățit prin Taina Botezului, se împărtăşise din masa cea prea înfricoşată; într-un cuvânt, luase parte la toate tainele noastre - mulți spun că era şi învățător al Bisericii -; ei bine, după ce luase parte la aceste sfinte slujbe, după ce se împărtăşise de toate acele bunătăți nespuse, după ce i se dăduse în Biserică un loc de frunte, a săvârşit un păcat groaznic. S-a uitat cu ochi pofticioşi la femeia tatălui său; şi nu s-a mărginit numai la această poftă rea, ci a prefăcut în faptă gândul lui desfrânat. Fapta îndrăznită de el nu era numai desfrânare, ci şi adulter; dar mai bine spus o faptă cu mult mai cumplită decât adulterul.

b. De asta şi fericitul Pavel, când a auzit, pentru că nu avea un nume potrivit să i-l dea după nevrednicia păcatului, înfățişează astfel mărimea nelegiuirii, grăind aşa: „îndeobşte se aude că la voi este desfrânare şi aşa desfrânare, cum nici la păgâni nu se pomeneşte”50.

N-a spus: „Nu se îndrăzneşte”, ci: „Nu se pomeneşte”, vrând să arate cât de mare e fărădelegea aceea. Şi l-a dat pe el diavolului, l-a tăiat din toată Biserica şi nici nu i-a mai dat voie să ia parte la masa cea de obşte. Cu unul ca acesta, spune Pavel, nici nu se cade să mâncați51. Pavel era mâniat foarte tare pe el şi a cerut cea mai aspră pedeapsă; pentru asta foloseşte de călău pe Satana ca el să-i sfâşie trupul.

c. Cu toate acestea, cel care l-a tăiat din Biserică, cel care nu i-a dat voie să ia parte la masa cea de obşte, cel care a poruncit ca toți să-l plângă - „Şi voi v-ați semețit în loc mai degrabă să fi plâns ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta” - cel care l-a alungat de pretutindeni ca pe un ciumat, cel care i-a închis uşa oricărei case, cel care l-a dat Satanei, cel care i-a cerut o pedeapsă atât de aspră, când l-a văzut că suferă şi se căieşte de păcatul săvârşit, când a văzut că el cântă prin fapte un alt cântec, însuşi Pavel şi-a schimbat părerea, că a poruncit contrariul de ce poruncise. Ce spune cel ce spusese: Tăiați-l, întoarceți-i spatele, plângeți-l, să-l ia diavolul? Ce spune? „Întăriți-l în dragoste, ca nu cumva să fie doborât de mai multă întristare unul ca acesta53 şi să nu ne lăsăm covârşiți de Satana, că nu ne sunt necunoscute gândurile lui”54. Vezi că este diavolească o supărare peste măsură? Vezi că este o cursă a Satanei, care face dintr-un leac tămăduitor otravă?

d. Şi ajunge otrava şi dă pe om Satanei, când omul depăşeşte măsura. De asta spunea Pavel: „ca să nu ne lăsăm covârşiți de Satana”. Cu alte cuvinte spune aşa: „Oaia s-a umplut de râie, a fost scoasă afară din turmă, a fost îndepărtată din Biserică; dar a scăpat de boală, a ajuns oaie ca şi mai înainte. Aşa e puterea pocăinței. Face parte iarăşi din turma noastră. S-o atragem cu totul la noi, s-o primim cu brațele deschise, s-o luăm, s-o îmbrățişăm, s-o unim cu noi. Dacă nu vom vrea

să facem asta, ne lăsăm covârşiţi de diavol; diavolul nu ia ce-i al lui; ci ce-i al nostru, din pricina trândăviei noastre; iar din pricina tristeţii fără de măsură îl înghite şi-l face al său". Din pricina asta Pavel a şi adăugat: „Că nu ne sunt necunoscute gândurile lui". Diavolul obişnuieşte adeseori să-i facă să cadă pe cei ce nu sunt cu luare aminte, chiar prin virtuţi, când acestea nu sunt făcute cum trebuie.

3.a. Dacă Pavel nu îngăduie să se întristeze mult un om care a făcut un păcat - şi un păcat atât de mare - ci se sârguieşte, se grăbeşte, face şi iscodeşte totul ca să se taie mărimea tristeţii, spunând că este diavolească lipsa de măsură, că este o viclenie a diavolului, o faptă a răutăţii lui şi a gândurilor lui rele, cum să nu fie cea mai mare prostie şi nebunie să te frământi şi să suferi atâta pentru greşeli făcute de alţii, pentru păcate pentru care alţii au să dea socoteală, încât să aduci în suflet întuneric nespus, tulburarea mea, zăpăceală, nelinişte şi frământare multă? Iar dacă ai să-mi spui aceleaşi cuvinte că: „Vreau, dar nu pot", iarăşi, am să-ţi răspund şi eu tot aşa, că: „Vorbe şi pretexte sunt astea!", că îţi cunosc tăria şi credinţa sufletului tău.

b. Dar ca să-ţi fac şi în alt chip mai uşoară biruinţa şi lupta împotriva tristeţii acesteia pierzătoare şi nelalocul ei, îţi spun iarăşi: „Fă ce-ţi poruncesc!"

Când auzi pe cineva că povesteşte de prăpădul de acum, depărtează-te îndată de gândurile acestea şi fugi cu mintea la ziua cea înfricoşătoare. Gândeşte-te la scaunul de judecată cel înfricoşător, la Judecătorul cel nemitarnic, la râurile de foc ce curg prin faţa scaunului Aceluia şi clocotesc din pricina iuţimii flăcărilor lui, la săbiile ascuţite, la pedepsele grozave, la chipul cel fără de sfârşit, la întunecimea cea adâncă, la întunericul cel din afară, la viermele cel neadormit, la legăturile cele de nedezlegat, la scrâşnirea dinţilor, la plângerea cea fără de mângâiere, la priveliştea întregii lumi, dar mai bine spus, la priveliştea celor două lumi, a lumii de sus şi a lumii de jos. Că spune Domnul: „Puterile cerurilor se vor clătina"55. Chiar dacă aceste puteri nu se simt cu nimic pe cuget, chiar dacă n-au să fie trase la răspundere, ci privesc doar tot neamul omenesc, privesc doar nenumăratele popoare ce au să fie judecate, totuşi nu stau acolo fără frică. Atât de mare va fi atunci frica. La acestea gândeşte-te, deci, şi la întrebările de care nu poate nimeni scăpa!

c. Judecătorul Acela n-are nevoie de pârâţi, nici de martori, nici de dovezi, nici de probe, ci toate vor veni în mijloc aşa cum s-au săvârşit şi înaintea ochilor celor ce le-au săvârşit. Atunci nimeni nu ne va putea scăpa de pedeapsă! Nici tată, nici fiu, nici fiică, nici mamă, nici altă rudă, nici vecin, nici prieten, nici avocat, nici banii, nici mulţimea bogăţiilor, nici mărimea puterii! Toate acestea vor pieri ca praful; va rămâne singur cel judecat şi va primi sau osânda sau achitarea, potrivit celor săvârşite. Atunci nimeni nu va fi judecat pentru păcatele altuia, ci pentru păcatele făcute de el.

d. Strânge în jurul tău aceste gânduri, sporeşte-ţi frica aceasta şi ridic-o zid puternic împotriva tristeţii satanice şi pierzătoare de suflet! Stai înarmată cu această frică în lupta împotriva tristeţii! Şi vei putea, numai cu arătarea ei, să o risipeşti, să o sfărmi, mai uşor ca pe o pânză de păianjen. Tristeţea, pe lângă faptul că este zădărnicită şi de prisos, mai este şi tare pustiitoare şi vătămătoare. Frica aceea, însă, este şi de neapărată trebuinţă şi bună folositoare şi cu mult câştig.

Dar furat de cuvânt, fără să vreau ți-am dat acest sfat ce nu ți se potrivește ție. Mie şi celor cufundați ca mine în mulțime de păcate le este necesar sfatul acesta, că îi înfricoşează şi-i trezeşte. Dar tu, care eşti împodobită cu atâtea fapte creştineşti, care ai atins chiar de pe acum bolțile cerului, frica aceasta nu te poate deloc tulbura. De aceea, vorbind cu tine, voi cânta alt cântec, voi atinge altă coardă, pentru că frica de judecata viitoare nu poate să te tulbure, după cum nu-i tulbură nici pe îngeri. Voi schimba dar cuvântul, dar schimbă-te şi tu o dată cu cuvântul! Gândeşte-te la răsplățile faptelor tale, la premiile cele strălucite, la cununile cele frumoase, la dansul cel împreună cu fecioarele, la chemările cele sfinte, la cămara de nuntă cea cerească, la moştenirea împreună cu îngerii, la îndrăznirea şi vorbirea cu Mirele, la candelele acelea minunate, la bunătățile care covârşesc şi mintea şi cuvântul.

4. a. Nu ține, însă, de rău cuvintele mele, că te-am aşezat în ceata cea sfântă a fecioarelor, pe tine care trăieşti în văduvie! M-ai auzit de multe ori vorbind, şi în public şi în particular, ce înseamnă fecioria şi că o femeie care a arătat multă credință în celelalte virtuți nu poate fi împiedicată să fie rânduită în ceata fecioarelor, dar mai bine spus, chiar să le întreacă cu multă prisosință. De aceea, şi Pavel când a vorbit de feciorie, n-a numit fecioară pe aceea care nu ştie de nuntă, care n-a avut legătură cu bărbat, ci pe aceea care se îngrijeşte de cele ale Domnului56. Însuşi Hristos arată cu cât e mai mare milostenia decât fecioria57; iar tu, care ții sceptrul milosteniei, nult ți-ai împletit cununa. Hristos a scos afară jumătate din ceata aceea de fecioare, pentru că au venit fără milostenie; dar mai bine spus, pentru că n-au avut din destul; că aveau untdelemn, dar nu aveau de ajuns. Dimpotrivă, pe cei care au venit fără virtutea fecioriei, dar au venit încărcați cu virtutea milosteniei, i-a primit cu multă cinste, i-a numit binecuvântații Părintelui Lui, i-a chemat la El, le-a dăruit moştenirea împărăției şi i-a strigat în auzul întregii lumi; nu s-a ferit de a spune în fața îngerilor şi a întregii zidiri că ei L-au hrănit şi ei L-au găzduit58.

b. Aceste fericite cuvinte le vei auzi şi tu atunci, te vei bucura atunci şi tu cu multă prisosință de această răsplătire. Dacă numai pentru milostenie atât de mari îşi sunt răsplățile, atât de frumoase cununile, atât de multă e strălucirea şi atât de mare cinstea şi slava - fără să mai vorbesc de celelalte virtuți - ce iertare poți avea că, în loc să prăznuieşti chiar de aici, în loc să salti, să dănțuieşti şi să te încununezi, tu te frământi şi te întristezi că cutare şi-a pierdut mințile, că cutare s-a aruncat în prăpastie, şi înlesneşti astfel atacul diavolului împotriva sfântului tău suflet? Şi doar până acum n-ai încetat a-l sfâşia pe diavol.

c. Cine poate vorbi de marea, îndelungata şi felurita ta răbdare? Ar fi de ajuns, oare, cuiva o cuvântare întreagă, o istorie lungă ca să povestească toate suferințele tale din copilărie şi până acum, pe care le-ai îndurat de la ai tăi şi de la străini, de la prieteni şi de la duşmani, de la cei înrudiți cu tine şi de la cei cu care n-aveai nici o legătură de rudenie, de la cei puternici şi de la oameni de nimic, de la dregători şi de la oameni de rând, de la clerici? Dacă cineva ar vrea să înşire fiecare din aceste suferințe, una câte una, ar scrie o istorie întreagă.

d. Iar dacă cineva ar vrea să vorbească de celelalte chipuri ale acestei virtuți, să vorbească nu de suferințele îndurate de la alții, ci de acelea pe care ți le-ai făcut singură, va găsi că eşti mai tare ca piatra, ca fierul şi ca diamantul! Ți-ai supus trupul tău slab şi plăpând, crescut în tot felul de desfătări, la atâtea suferințe că nu se deosebeşte întru nimic de unul mort. Ți-ai pricinuit atât de multe boli, că nu mai are putere nici ştiința doctorilor, nici doctoriile, nici îngrijirea! Trăieşti într-o continuă suferință.

3.a. Câte cuvinte nu i-ar trebui unuia care ar vrea să vorbească de înfrânarea ta la masă şi de răbdarea ta în privegherile de noapte. Dar mai bine spus, când e vorba de tine nici nu se poate vorbi de înfrânare şi de răbdare! Trebuie găsit acestor virtuți alt nume cu mult mai mare. Spunem că un om rabdă şi se înfrânează, când biruie pofta care îl supără. Tu, însă, n-ai ce să birui. Cu multă pornire te-ai năpustit de la început împotriva cărnii şi ai stins poftele ei; n-ai înfrânat calul, ci i-ai legat picioarele, l-ai aruncat la pământ şi l-ai lăsat nemişcat.

b. La început te înfrânai, acum ai ajuns la nepătimire. Nu te mai tulbură pofta desfătării cu mâncăruri şi băuturi, aşa că nu mai ai de biruit atacurile ei. O dată ce ai alungat pofta şi n-ai mai lăsat-o să intre în trup, ți-ai învățat pântecele să mănânce şi să bea, atâta cât să nu moară de foame şi să nu merite osândă. De aceea nu numesc aceasta nici post, nici înfrânare, ci ceva mai mult decât aceasta.

c. Acelaşi lucru şi cu privegherile tale sfinte. După ce ți-ai stins pofta de mâncare şi de băutură, ți-ai stins odată cu ea şi pofta de somn. Că hrana este mâncarea somnului. Pofta aceasta ai biruit-o în alt chip; la început ai silit firea şi stătea neadormită nopți întregi; mai pe urmă priveghere a ajuns un obicei, ți-a intrat în sânge. După cum pentru alții este ceva firesc să doarmă tot aşa pentru tine să priveghezi. Minunate şi pline de uimire sunt aceste lucruri privite chiar numai în sine; dar dacă ar cerceta cineva şi timpul când au fost săvârşite, că au fost săvârşite în vârstă fragedă, că n-ai avut nici un dascăl care să te învețe, că erai înconjurată de mulțime de oameni, care te puteau face să te poticneşti, că au fost săvârşite de un suflet ieşit dintr-o casă necredincioasă trecută acum la adevăr, şi într-un trup femeiesc şi cu totul plăpând din pricina strălucirii neamului strămoşilor şi a luxului în care a trăit, câte oceane de minuni n-ar găsi, dacă ar deschide pe fiecare din ele? De asta nici nu fac pomenire de celelalte fapte mari, de smerenie, de dragoste şi de celelalte virtuți ale sfântului tău suflet. Dar numai ce le-am pomenit şi le-am spus numele, că a şi izvorât mintea mea iarăşi mii de izvoare; şi dacă m-aş sili să vorbesc ca şi de cele de mai înainte, numai în parte de felurile lor, dar mai bine spus, de temeiurile lor, aş lungi la nesfârşit cuvântul.

d. Nu vreau, pentru ca nu cumva alunecând pe un ocean nesfârşit, să mă depărtez de subiectul de care mi-am propus să vorbesc. Dacă n-aş avea de gând acum să-ți smulg din rădăcini tristețea, cu drag aş vorbi de virtuțile tale, cu drag aş călători pe acest nesfârşit ocean, dar virtuțile tale, că fiecare din aceste căi dă iarăşi naştere la un ocean: fie răbdare, fie smerenie, fie milostenia cea în multe chipuri, care s-a întins chiar până la marginile lumii, fie dragostea, care întrece în căldură nenumăratele cuptoare, fie priceperea cea nesfârşită, plină de mult har, care depăşeşte măsurile firii. Iar dacă ar vrea cineva să vorbească de faptele creştineşti născute din ele, s-ar asemăna cu unul care ar vrea să numere valurile mării.

6.a. De aceea, lăsând la o parte aceste nesfârşite oceane, voi încerca să arăt leul după unghiile lui. Voi vorbi puțin despre îmbrăcămintea ta, despre hainele cu care te îmbraci. Într-adevăr, felul cum se îmbracă cineva pare a fi un lucru de foarte mică însemnătate; dar dacă îl cercetezi bine vei vedea că e de foarte mare însemnătate, că are nevoie de un suflet de creştin, care să calce în picioare pe toate cele lumeşti şi să zboare chiar până la cer.

b. De aceea, nu numai în Noul Testament, ci şi în Vechiul Testament, când Dumnezeu conducea neamul omenesc prin umbre şi închipuiri, când îngăduia ca oamenii să-şi ducă mai trupeşte viața,

când nu se vorbea încă deloc de cele cereşti şi nici nu se pomenea de cele viitoare, când nu erau tainele credinţei care stăpâneşte acum, li se dădeau evreilor legi mai simple şi mai trupeşti: ei bine, chiar atunci Dumnezeu interzicea cu multă străşnicie dragostea oamenilor de a se îmbrăca cu haine frumoase, iar profetul Isaia le grăieşte aşa: „Acestea zice Domnul către fetele căpeteniilor din Sion: Pentru că s-au înălţat fetele lor şi au umblat cu grumajii ridicaţi pentru că fac semne cu ochii, pentru că cu paşitul picioarelor îşi târăsc hainele, iar cu picioarele joacă, va smeri Domnul pe fetele căpeteniilor Sionului, va dezveli chipul lor şi va lua slava îmbrăcămintilor lor59; şi-ţi va fi în loc de miros plăcut praf, în loc de brâu te vei încinge cu funie, în loc de podoaba capului tău, vei avea chelie pentru faptele tale şi în loc de haină de porfiră te vei îmbrăca în sac60. Acestea-ţi vor fi în loc de podoabă. Ai văzut ce mânie nespusă? Ai văzut ce pedeapsă şi osândă cumplită? Ai văzut ce robie crudă? Asta să te facă să te gândeşti la mărimea păcatului. Iubitorul de oameni Dumnezeu n-ar fi adus peste fiicele Sionului o pedeapsă atât de cumplită, dacă păcatul care atrage pedeapsa n-ar fi fost cu mult mai mare.

c. Iar dacă păcatul acesta este mare, atunci e lămurit că şi virtutea contrară acestui păcat este foarte mare. De asta şi Pavel, vorbind femeilor din lume, nu numai că le opreşte să poarte aurării, ci nici nu le lasă să se îmbrace cu haine scumpe61. Ştia Pavel, ştia bine că aceasta este o boală cumplită a sufletului, boală cu greu de înlăturat; ştia Pavel că acesta este un semn foarte mare al unui suflet stricat, al unui suflet care are nevoie de multă filozofie. Şi cu această patimă nu numai femeile din lume, cele care sunt căsătorite cu bărbaţi şi care nu primesc cu uşurinţă aceste sfaturi, ci şi femeile care par că au îmbrăţişat viaţa monahală, care şi-au ales soarta de a trăi în ceata fecioarelor.

Multe din acestea, după ce au biruit trupul şi după ce au mers în curăţenie pe drumul feciorиei, după ce în această privinţă duc viaţă îngerească şi au arătat în trup muritor semnele prevestitoare ale învierii - că spune Hristos că în veacul acela „nici nu se însoară, nici nu se mărită”62 - după cum s-au luat la întrecere cu puterile cele netrupeşti, străduindu-se să ajungă la nestricăciune într-un trup stricăcios; după ce săvârşesc cu fapta lucruri de care mulţi nici nu vor să audă, după ce au alungat pofta trupului ca pe un câine rău care atacă mereu, după ce au potolit marea înfuriată şi călătoresc liniştite printre valuri sălbatice, având vânt prielnic pe un ocean tare neliniştit, după ce stau în cuptorul poftei trupeşti şi nu se ard, ci calcă peste cărbunii aceştia ca pe lut, ei bine, femeile acestea sunt biruite în chip ruşinos şi jalnic de pofta de a se împodobi cu podoabe şi a se îmbrăca cu haine scumpe; au putut birui pofte mai mari, dar au fost înfrânte de pofta asta.

7.a. Atât de greu lucru este fecioria şi are nevoie de atâta osteneală, că Hristos când s-a pogorât din cer ca să facă pe oameni îngeri, ca să sădească pe pământ vieţuirea cea de sus, nici n-a cutezat să poruncească fecioria, nici să o pună în rândul legilor, ci a legiuit să mori - este oare ceva mai greu ca asta? - a legiuit să te răstigneşti necontenit63, să faci bine duşmanilor64, dar n-a legiuit să trăieşti în feciorie; a lăsat virtutea asta la voia ascultătorilor, spunând : „Cine poate să înţeleagă, să înţeleagă”65. Grea este povara fecioriei, anevoioase sunt luptele ei, pline de sudoare ostenelile, iar drumul acestei virtuţi plin de mari prăpăstii.
b. Şi o arată asta bărbaţii din Vechiul Testament, care au săvârşit atât de multe fapte mari! De pildă, Moise, bărbatul acela vestit, capul profeţilor, prietenul adevărat al lui Dumnezeu, care s-a bucurat de atâta îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, încât a scăpat de mânia dumnezeiască şase sute de mii de oameni vrednici de pedeapsă; bărbatul acesta mare şi cu astfel de însuşiri a poruncit mării, a despărţit marea, a despicat piatra, a schimbat văzduhul, a prefăcut apa Nilului în

sânge, a pus împotriva lui Faraon oştire de broaşte şi de lăcuste, a dat altă rânduială întregii zidiri, a făcut şi alte nenumărate minuni, a săvârşit multe fapte de virtute şi a strălucit şi în una şi în alta, dar n-a putut nici să caute măcar la luptele fecioriei, ci s-a căsătorit, şi-a luat femeie, şi şi-a găsit în căsătorie siguranța vieții; n-a îndrăznit să se avânte pe oceanul fecioriei, temându-se de valurile de acolo.

Patriarhul Avraam, apoi, preotul copilului său, a putut să-şi biruie tiranicul glas al sângelui, a putut să-şi ucidă copilul, pe Isaac fiul său, în floarea vârstei, în puterea tinereții, pe fiul său unul-născut, pe fiul lui adevărat, dar mai presus de orice nădejde66, plin de virtuți, singurul lui sprijin la adânci bătrânețe; a putut să-l ia cu el sus în munte şi să-l ia când avea de gând să facă o astfel de faptă; a putut să clădească jertfelnicul, să pună lemne, să aşeze jertfa pe jertfelnic, să pună mâna pe cuțit şi să întindă cuțitul spre gâtul copilului67. Şi l-a întins şi s-a umplut de sânge, bărbatul acela tare ca diamantul, dar, mai bine spus, mai tare ca diamantul; pentru că diamantul e tare prin natura lui, pe când Avraam a imitat tăria naturală a diamantului prin voința sa de credincios, a arătat prin fapte nepătimirea îngerilor. Ei bine, un om care a putut duce la sfârşit o faptă atât de mare, n-a cutezat să-şi înfrângă firea ca să înfrunte nevoințele fecioriei, ci s-a temut chiar de luptă şi a căutat mângâierea dată de căsătorie.

8.a. Vrei să-ți adaug la cei amintiți mai sus şi pe Iov, pe bărbatul acela drept, sfânt, cinstitor de Dumnezeu, care se abținea de la orice rău? Iov acesta a zdrobit fața diavolului; a golit tolba diavolului fiind lovit, nu lovind. A fost săgetat necontenit de diavol şi a răbdat tot felul de încercări; şi fiecare era foarte puternică. S-au abătut asupra unui singur trup şi au cuprins un singur suflet, tot ceea ce pare şi este în adevăr nenorocire în viața aceasta: sărăcia, boala, moartea copiilor, atacurile duşmanilor, nerecunoştința prietenilor, foametea, dureri fără capăt în trup, ocări, bârfeli, nume rău. Şi ceea ce-i mai cumplit e că pe neaşteptate l-au lovit toate aceste nenorociri.

b. Iată ce vreau să spun: Un om născut sărac şi crescut într-o casă săracă, pentru că este desprins şi învățat cu sărăcia, îndură cu uşurință povara sărăciei, dar un om, căruia îi curg în jurul său bani cu nemiluita, care are bogăția mare, nu poate îndura cu uşurință schimbarea, dacă ajunge pe neaşteptate sărac. Nefiind desprins cu sărăcia, i se pare mai grozavă când îl loveşte pe negândite. O altă pildă: un om de rând, născut din oameni de rând, care a trăit disprețuit toată viața lui, nu se tulbură tare dacă e ocărât şi insultat; dar un om, care se bucură de slavă, care-i însoțit totdeauna de alai de oameni, al cărui nume este pe buzele tuturor, care-i vorbit de bine de toți, va suferi la fel cu bogatul sărăcit pe neaşteptate, de-şi pierde slava şi coboară printre oamenii de rând. La fel, un tată care-şi pierde copiii, şi chiar pe toți, dar nu în acelaşi timp, se mângâie de cei morți cu cei rămaşi; durerea este mai mică dacă se scurge timp între durerile pricinuite de moartea copiilor; când a venit durerea cea nouă, durerea cea dintâi e adormită şi dispărută; iar lucrul acesta micşorează cu puțin durerea.

c. Ei bine, Iov a văzut moartea tuturor copiilor săi într-o clipită de vreme; şi o moarte groaznică de tot. Moartea le-a fost şi silnică şi înainte de vreme, iar timpul şi locul au mărit jalea; era în timpul mesei şi într-o casă deschisă străinilor; şi casa le-a fost mormânt. Ce ai putea spune apoi de foamea aceea nemaiauzită şi nemaivăzută îndurată de Iov, cu neputință de tălmăcit prin cuvinte? Cum să o numesc, de voie sau fără de voie? Nu ştiu cum să-i spun, nici nu-i găsesc un nume acestui fel de suferință nemaiîntâlnită.

d. Iov nu se putea apropia de masa întinsă şi nu se putea atinge de bucatele care i se puneau în faţă, pentru că mirosul greu care ieşea din rănile trupului lui îi tăia pofta de mâncare şi-i făcea scârbă de bucate. Asta voia să arate Iov prin cuvintele: „Cu scârbă mă uit la mâncările mele”68. Foamea îl silea să se atingă de bucate, dar mirosul greu care ieşea din trupul lui biruia silnicia foamei. De asta am spus că nu ştiu cum să numesc foamea lui Iov. De bună voie? Dar voia să guste din cele ce i se puneau înainte. Fără voie? Dar mâncarea îi stătea în faţă şi nimeni nu-l oprea să mănânce! Cum aş putea povesti suferinţele lui, izvoarele de viermi, puroiul care curgea din răni, ocările prietenilor, dispreţul slugilor? „Nu m-au cruţat slugile mele, spunea el, în faţă mă scuipau”69. Cum voi putea povesti de cei care îl atacau, care se năpusteau asupra lui? „Cei pe care nu-i socoteau vrednici să fie câini turmelor mele - spunea el -aceia se năpusteau asupra mea şi nişte oameni de nimic îmi dau sfaturi”70. Nu-ţi par cumplite toate acestea? Şi sunt într-adevăr cumplite!

e. Să-ţi vorbesc şi de capul nenorocirilor lui, de cea mai mare suferinţă, care îl înăbuşea mai ales? Ceea ce mai cu seamă îl înăbuşea era furtuna tulburărilor din sufletul său; conştiinţa lui curată îi tulbura mai cu seamă sufletul, îi întuneca gândirea, îi buimăcea mintea. Cei care se ştiu cu multe păcate pe cuget, de suferă vreo nenorocire, pot găsi o pricină a celor ce li se întâmplă: se gândesc la păcatele lor şi pun capăt tulburării pricinuite de îndoială. La fel cei care nu se ştiu cu nimic pe cuget, care sunt plini de fapte bune, dar cunosc învăţătura despre înviere, dacă suferă vreo nenorocire, gândindu-se la răsplăţile de după înviere, ştiu că nenorocirile ce li se întâmplă sunt lupte şi pricini de mii şi mii de cununi. Iov, însă, fiind drept şi neştiind nimic despre înviere, era frământat tocmai de aceea că nu ştia pentru ce suferă; era mai chinuit de nedumerirea aceasta decât de durerile pricinuite de viermi şi de răni.

Şi ca să vezi că lucrurile stau aşa, este aceea că Iov a răsuflat uşurat când iubitorul de oameni Dumnezeu l-a învrednicit să-i spună pricina suferinţelor sale: „S-au îngăduit toate acestea ca să arăţi că eşti drept”. A răsuflat uşurat, ca şi cum n-ar fi suferit nimic. Asta se vede din cuvintele rostite de eL. Totuşi, chiar înainte de a afla pricina suferinţei sale, Iov a suferit, dar a îndurat nenorocirile cu curaj; iar după ce a pierdut totul a rostit acele minunate cuvinte: „Domnul a dat, Domnul a luat; cum a hotărât Domnul, aşa s-a întâmplat; fie numele Domnului în veci binecuvântat”71.

9.a. Dar mi se pare că, furat de dragostea pentru acest bărbat, m-am depărtat de subiect; am să mă întorc, însă, după ce voi mai adăuga câteva cuvinte.

Bărbatul acesta atât de mare şi cu atâtea însuşiri, care a călcat în picioare atâtea nevoi ale firii, n-a îndrăznit, nici el, să intre în stadiul luptelor fecioriei, ci s-a căsătorit şi a ajuns tată a atâtor copii. Aşa de mare e greutatea fecioriei, aşa de cumplite sunt luptele, aşa de multe sudorile! E nevoie de mare tărie!

b. Ei bine, multe femei care au fost biruitoare în luptele fecioriei, n-au putut birui patima împodobirii cu haine frumoase, ci au fost înfrânte, doborâte la pământ mai mult decât femeile din lume. Nu-mi spune mie că nu-şi pun podoabe de aur, că nu se îmbracă cu haine de mătase, brodate cu aur, că n-au coliere bătute în pietre scumpe. Ceea ce este mai cumplit decât toate, ceea ce arăta cu covârşire boala lor şi tirania patimii lor, este că se străduiesc şi se silesc cu hainele lor simple să întreacă în eleganţă pe femeile îmbrăcate în haine de mătase şi împodobite cu bijuterii

de aur şi să arate mai plăcute la înfăţişare decât acelea. După părerea lor săvârşesc un lucru indiferent, dar, după cum îl arată natura, pierzător de suflet, vătămător şi cu prăpastie adâncă.

c. De asta tu trebuie să fii lăudată de mii şi mii de guri că, trăind în văduvie, ai biruit cu atâta uşurinţă o patimă care doboară pe fecioare. Şi lucrul acesta l-a arătat adevărul lucrurilor. Nu te admir numai pentru că eşti nespus de simplă în îmbrăcăminte, mai simplă chiar decât cerşetorii, ci şi pentru că nu ţi-s căutate, nici prefăcute, nici mersul, nici încălţămintea, nici îmbrăcămintea. Toate acestea sunt semne de virtute, care zugrăvesc pe dinafară credinţa strânsă în sufletul tău. „Îmbrăcămintea bărbatului, spune Scriptura, râsul dinţilor, călcătura piciorului ne spune cine este"72. Dacă n-ai fi aruncat la pământ şi n-ai fi călcat în picioare, ca nimeni altul, gândurile pământeşti ale luxului, n-ai fi ajuns să le dispreţuieşti atâta, n-ai fi biruit, n-ai fi alungat, cu atâta tărie, păcatul acesta foarte cumplit.

d. Nimeni să nu-mi aducă vina că exagerez, pentru că am numit foarte cumplit păcatul acesta. Dacă femeile evreilor, chiar în vremea legii, primeau o pedeapsă atât de mare pentru păcatul acesta, ce iertare mai pot avea femeile acelea care sunt datoare să ducă o vieţuire cerească, care trebuie să imite viaţa îngerilor, femeile care trăiesc pe vremea harului, când ele săvârşesc acest păcat cu mai multă străşnicie?

e. Când vezi o fecioară îmbrăcată în haine moi, în haine cu trenă, îmbrăcămintea osândită de profet, cu mersul legănat, aruncând cu glasul, cu privirea şi cu îmbrăcămintea cupa cu otravă în ochii celor ce se uită la ea cu desfrânare, săpând prăpăstii sub picioarele trecătorilor şi întinzându-le curse, poţi să o mai numeşti călugăriţă pe călugăriţa asta? Nu trebuie s-o numeri printre desfrânate? Nu sunt tot atât de ademenitoare acestea ca şi acelea? Că acelea pretutindeni îşi întind aripile plăcerii. De aceea te fericesc, de aceea te admir, că ai scăpat de toate acestea! Ai arătat, şi în această privinţă, că ti-ai mortificat trupul; nu ţi l-ai înfrumuseţat, ci i-ai dat tăria unui trup tânăr; nu l-ai împodobit, ci l-ai înarmat.

10. a. Dar pentru că deocamdată am arătat leul după gheare, şi asta numai în parte - pentru că nici despre virtutea asta a ta n-am spus tot ce trebuie şi pentru că, după cum spuneam mai sus, mă tem să intru în oceanele cele fără margini ale celorlalte virtuţi ale tale, şi pentru că nici nu mi-am pus în gând de altfel să fac lauda sfântului tău suflet, ci să dau leac de mângâiere - haide să revin la cele spuse mai înainte. Ce spuneam mai înainte? Spuneam să încetezi de a te mai gândi la ce a păcătuit cutare, la ce a greşit cutare, ci să te gândeşti necontenit numai la nevoinţele tale, la stăruinţa ta, la răbdarea ta, la postul tău, la rugăciunile tale, la privegherile tale cele sfinte, la înfrânarea ta, la milostenia ta, la iubirea ta de străini, la feluritele, desele şi cumplitele tale încercări. Gândeşte-te că din frageda vârstă până în ziua de azi n-ai încetat să hrăneşti pe Hristos când era flămând, să-I dai să bea când era însetat, să-L îmbraci când era gol, să-L primeşti când era străin, să-L cercetezi când era bolnav, să te duce cu El când era legat. Gândeşte-te la oceanul dragostei tale care s-a întins atât de mult, că a ajuns cu atâta iuţeală chiar până la marginile lumii. Casa ta nu era deschisă numai celui ce-ţi călca pragul, ci mulţi de pe tot întinsul pământului şi mării s-au bucurat de dărnicia iubirii tale de străinl. Adună cu mintea toate aceste fapte bune! Bucură-te şi te veseleşte, nădăjduind la cununile şi răsplăţile lor!

b. Iar dacă doreşti să vezi pedepsiţi pe nelegiuiţii aceştia de acum, pe setoşii aceştia de sânge, pe cei ce au săvârşit fapte cu mult mai cumplite decât acestea, află că vei vedea atunci şi asta. Şi

Lazăr a văzut pe bogat prăjit la foc73. Da, din pricina vieții deosebite pe care au dus-o, li s-au hotărât locuri deosebite şi îi despărțea prăpastia: unul era în sânurile lui Avraam, celălalt în cuptoarele cele cu neputință de suferit; totuşi şi Lazăr l-a văzut pe bogat, i-a auzit glasul, i-a răspuns. Aşa se va întâmpla şi cu tine atunci.

c. Dacă a primit o pedeapsă aşa de grea bogatul acela nemilostiv care a trecut cu nepăsare pe lângă suferința unui singur om, dacă unuia care face pe altul să cadă îi este de folos să-şi atârne o piatră de moară de gât şi să se înece în mare74, ce pedeapsă crezi că vor primi atunci ciumații aceştia, setoşii aceştia de sânge, care au dus la cădere atâta lume, care au răvăşit atâtea Biserici, care au umplut pe toate de tulburare şi de frământare, care au întrecut în cruzime şi neomenie pe tâlhari şi pe barbari, care atât de tare au fost înnebuniți de diavolul, căpetenia lor, şi de demoni, împreună-lucrătorii lor, că au făcut de râs în fața evreilor şi a păgânilor învățătura noastră creştinească, cutremurătoare, plină de sfințenie şi vrednică de Cel Ce a dat-o, ce pedeapsă crezi că vor primi atunci aceştia care au înecat mii şi mii de suflete, care au pricinuit naufragii în întreaga lume, care au aprins atâta vâlvătaie, care au sfâşiat trupul lui Hris-tos, care au împrăştiat pretutindeni mădularele Lui? „Voi sunteți, spune Scriptura, trupul lui Hristos şi mădularele în parte”75. Dar mai bine spus, pentru ce să mă străduiesc să înfățişez nebunia lor, când cu cuvântul nu se poate tălmăci? Ce pedeapsă vor suferi atunci ciumații şi setoşii aceştia de sânge?

d. Dacă cei care n-au hrănit pe Hristos când a flămânzit au fost pedepsiți cu focul cel nestins împreună cu diavolul, gândeşte-te ce pedeapsă vor primi cei ce au înfometat cete de călugări şi călugărițe, care au dezbrăcat pe cei îmbrăcați, care nu numai că n-au primit pe cei străini, dar i-au alungat, care nu numai că n-au cercetat pe cei bolnavi, dar le-au mai şi mărit boala, care nu numai că n-au văzut pe cei legați, dar au făcut să fie aruncați în închisoare şi cei liberi! Atunci îi vei vedea pe aceştia prăjiți pe foc, arşi, legați, scrâşnind din dinți, vărsând lacrimi, plângând fără de folos, căindu-se în zadar şi fără câştig, ca şi bogatul acela. Te vor vedea şi ei încununată în locul acela fericit pe care l-ai moştenit, dănțuind împreună cu îngerii, împărățind împreună cu Hristos! Vor striga tare, vor plânge, se vor căi de nelegiuirile săvârşite, vor adăuga rugi lângă rugi, îți vor pomeni de milă şi de iubire de oameni, dar fără de folos.

11.a. Gândeşte-te la toate acestea! Cântă-le necontenit la urechea sufletului tău şi vei putea împrăştia praful acesta. Dar pentru că, după părerea mea, este şi altceva care te îndurerează, haide să dăm un leac şi acestor gânduri pline de durere şi prin cele ce am spus mai înainte şi prin cele ce am să spun acum. Ştiu că te îndurerează nu numai nenorocirile şi necazurile de acum, ci şi aceea că eşti despărțită de nimicnicia mea. Şi asta te face să plângi necontenit şi să spui tuturora: „Nu mai auzim glasul acela, nu ne mai bucurăm de predicile lui; suntem osândiți la foamete. Amenințarea cu care amenințase odinioară Dumnezeu pe evrei, o îndurăm noi acum; nu suferim de foame de pâine, nici de sete de apă, ci de foame de dumnezeiască învățătură”76.

b. Ce voi răspunde acestor cuvinte? Îți voi răspunde că în lipsa mea poți vorbi cu mine, citind cărțile mele. În ce mă priveşte mă voi strădui, dacă reuşesc să am curieri, să-ți trimit dese şi lungi scrisori. Iar dacă vrei să auzi cuvânt chiar din gura mea, poate că va fi asta şi mă vei vedea iarăşi, cu ajutorul lui Dumnezeu. Dar mai bine spus, nu mă vei vedea iarăşi, cu ajutorul lui Dumnezeu. Dar mai bine spus, nu poate, ci neîndoielnic, îți aduce aminte că n-am spus aceste cuvinte în zadar, nici ca să te înşel şi că nu ştiu ce spun. Da, vei auzi şi prin viu grai, ceea ce-ți spun acum în scris.

c. Iar dacă te supără întârzierea, gândeşte-te că nici asta nu ţi-i fără de folos. Vei avea mare răsplată dacă ştii să rabzi, dacă nu rosteşti cuvânt nesocotit, dacă dai slavă lui Dumnezeu pentru acestea, după cum şi faci. Nu-i mică lupta asta! Ai nevoie de suflet de tânăr, de minte de creştin ca să înduri despărţirea de un suflet pe care-l iubeşti. Cine spune asta? Cel care iubeşte sincer, cel care cunoaşte puterea dragostei, ştie ce spune.

d. Dar ca să nu umblăm mult în căutarea unor prieteni sinceri -lucru atât de rar - să alergăm la fericitul Pavel. El ne va spune cât e de mare lupta aceasta şi de ce fel de suflet are nevoie. Pavel acesta, care s-a dezbrăcat de carne, care a lepădat trupul, care a umblat prin toată lumea aproape cu sufletul gol, care a izgonit din minte orice patimă, care imitase nepătimirea puterilor netrupeşti, care locuia pe pământ cum ar fi locuit în cer, care stătea sus cu heruvimii, care lua parte cu ei la cântarea aceea tainică, a îndurat pe toate celelalte cu uşurinţă, ca şi cum le-ar fi suferit într-un trup străin, a îndurat temniţele, lanţurile, arestările, bătăile, ameninţările, moartea, lovirile cu piatră, cufundările în adânc, tot felul de pedepse77; dar despărţirea de un suflet iubit atât îl nelinişte, atât îl tulbura, încât a plecat îndată din oraşul în care n-a găsit pe prietenul său pe care l-a părăsit, când nu i-au putut arăta pe cel căutat. „Şi venind în oraşul Troada, spune Pavel, pentru Evanghelia lui Hristos, şi uşă fiindu-mi, deschisă în Domnul, n-am avut odihnă în duhul meu, pentru că n-am găsit pe Tit, fratele meu, ci, lăsându-i pe ei, am plecat în Macedonia”78.

e. Ce înseamnă asta, Pavel? Când erai legat în butuci, când erai în închisoare, când erai plin de răni, când îţi curgea sânge de pe spate, predicai, botezai, aduceai jertfa şi nu treceai cu vederea măcar pe unul care voia să se mântuiască, iar când ai venit în Troada, când ai văzut ogorul curăţit şi gata să primească seminţele, când ai găsit aria plină şi atâta uşurinţă, ai aruncat din mâini un câştig atât de mare, cu toate că veniseşi pentru el - „Veniţi, spui, în Toada pentru Evanghelie” - cu toate că nu aveai nici un potrivnic - „uşa fiindu-mi deschisă” - ai plecat îndată!
- Da, am plecat, ne răspunde Pavel. Tirania marii tristeţi m-a cuprins şi mult mi-a tulburat sufletul absenţa lui Tit. Atât de tare m-a stăpânit şi m-a biruit, că am fost silit să fac asta!”

Nu e nevoie să facem presupuneri că din pricina tristeţii a plecat Pavel. O aflăm chiar din gura lui Pavel. A adăugat şi pricina plecării, spunând: „N-am avut odihnă în duhul meu, pentru că n-am găsit pe Tit, ci, lăsându-i pe ei, am plecat”.

12.a. Ai văzut că trebuie să dai foarte mare luptă, ca să poţi îndura în linişte despărţirea de un suflet ce ţi-i drag? Ai văzut câtă durere şi câte amărăciune pricinuieşte? Ai văzut că e nevoie de un suflet mare, de un suflet de tânăr? Lupta asta o duci şi tu acum. Cu cât lupta e mai mare, cu atât şi cununile sunt mai frumoase şi răsplata mai strălucită. Aceasta să-ţi fie mângâierea zăbavei mele şi aceea că am să te văd iarăşi negreşit încununată, strigată cu slavă în gura mare şi plină de răsplata pe care ti-a adus-o mângâierea.

Dar cei care se iubesc nu se mulţumesc numai cu legătura sufletească a dragostei; nu le e de ajuns asta spre mângâiere; au nevoie şi de prezenţa trupească; de le lipseşte, se pierde mare parte din bucurie.

b. Şi venind iarăşi la Pavel, tatăl dragostei, avem să vedem că aşa e. Scriindu-le macedonenilor, le grăia aşa: „Iar noi fraţilor, rămânând orfani de voi pentru o vreme, cu chipul, nu cu inima, ne-

am sârguit mai mult să vedem cu mult dar fața voastră; eu, Pavel, am voit să vin la voi şi o dată şi de două ori, dar ne-a împiedicat Satana79. De aceea nemaiputând răbda, am hotărât să rămânem în Atena singuri şi am trimis pe Timotei"80. Câtă putere are fiecare cuvânt! O arată cu multă claritate flacăra dragostei din sufletul său. N-a spus: „fiind despărțit de voi", nici: fiind departe de voi, ci: „rămânând orfani de voi". A căutat un cuvânt în stare să arate durerea sufletului lui. Era, e drept, tatăl tuturora, dar rosteşte cuvinte de copii orfani, care şi-au pierdut în vârstă fragedă tatăl; a voit să arate cât îi este de mare tristețea lui.

c. Ce dureros lucru e să rămâi orfan din frageda vârstă, când vârsta nu ți-i de nici un ajutor, când cei ce te ajută nu sunt sinceri, iar duşmanii şi uneltitorii apar pe neaşteptate; stai ca un miel în mijlocul lupilor, te sfâşie şi te atacă toți din toate părțile. Nu se poate înfățişa prin cuvinte mărimea acestor nenorocirl. De aceea, şi Pavel, trecând pe dinaintea ochilor totul şi căutând să găsească un cuvânt care să arate pustietatea şi cumplita durere a sufletului său, s-a folosit de acest cuvânt, ca să înfățişeze suferința pricinuită de despărțirea de cei iubiți ai lui. Şi întăreşte gândul lui prin cele ce adaugă: „Am rămas orfani - spune el - nu pentru vreme îndelungată, ci pentru o vreme; am fost despărțiți de voi, nu cu sufletul, ci numai cu chipuL. Dar nici aşa nu puteam îndura durerea despărțirii. Ar fi drept - continuă Pavel - să ne mângâiem din destul că suntem legați sufleteşte, că suntem în inima voastră, că v-am văzut ieri şi alaltăieri; dar asta nu ne scapă de tristețe".

d. - Dar, spune-mi, Pavele, ce vrei, ce doreşti? Ce doreşti cu atâta tărie?

- Doresc să văd chipul lor! Că ne-am sârguit mai mult să vedem fața voastră.

- Ce spui tu, marele şi vestitul bărbat? Tu, pentru care lumea este răstignită şi eşti răstignit pentru lume81 tu care ai scăpat de toate cele trupeşti şi ai ajuns aproape fără de trup? Atât ai ajuns de robit de dragoste, că te-ai coborât la trupul cel de lut, la cel din pământ, la cel pătimaş?

- Da, răspunde Pavel, şi nu mă ruşinez să spun acestea, ci chiar mă laud cu ele. Le caut pe acestea, pentru că am în mine, ca un izvor, dragostea, mama bunătăților.

Şi Pavel nu doreşte numai prezența lor trupească, ci mai cu seamă doreşte să vadă chipul lor. „Ne-am sârguit mai mult - spune el - să vedem fața voastră."

- Spune-mi, doreşti să le vezi fața, să le vezi chipul?

- Da, răspunde PaveL. Da, doresc să le văd chipul în care sunt adunate toate simțurile. Sufletul singur legat cu alt suflet gol nu poate nici grăi, nici auzi; dar dacă mă desfăt de prezența trupească a celor pe care-i iubesc le şi vorbesc şi sunt auzit de eL. De asta doresc să văd fața voastră, fața în care este gura care sloboade glas şi-mi vesteşte cele dinlăuntrul sufletului, în care este auzul, care primeşte cuvintele, în care sunt ochii, care zugrăvesc mişcările sufletului şi prin care mă pot bucura mai bine de sufletul iubit.

13.a. Şi ca să vezi cât de mult ardea Pavel de dorința de a-şi vedea prietenii, nu s-a mulțumit să spună „ne-am sârguit mai mult", ci a adăugat „cu mare dor". Apoi, pentru că nu voia să se amestece cu ceilalți, a arătat că îi iubeşte mai mult decât ceilalți. După ce a spus: „Ne-am sârguit

mai mult" şi: „am voit să vin la voi", s-a desprins de ceilalţi şi, rămânând singur, a adăugat: „Eu, Pavel, o dată şi de două ori". Prin aceste cuvinte a arătat că s-a străduit mai mult decât alţii. În sfârşit, pentru că n-a reuşit să-i vadă, nu se mulţumeşte cu scrisorile, ci le trimite capul, pe Timotei cel împreună cu el, care-i va fi în loc de scrisori. De asta a şi adăugat, zicând: „De aceea, nemaiputând răbda"82. Iarăşi, ce cuvânt înalt! Câtă putere are acest cuvânt! Arată dragostea lui nestăpânită. După cum unul care s-a aprins, face totul ca să scape de foc, tot aşa şi Pavel, aprins de dragoste, caută pe cât poate oarecare uşurare: „Nemaiputând răbda noi, am trimis pe Timotei, slujitorul Evangheliei şi împreună-lucrător cu noi83; am rupt pe lângă mine pe cel mai de trebuinţă mădular al meu; am schimbat durerea cu durere". Că nu îndura cu uşurinţă nici lipsa lui Timotei şi că din dragoste pentru tesaloniceni a preferat povara aceasta foarte mare, a arătat-o şi pe aceasta spunând: „Am hotărât să rămânem singuri la Atena"84. Ce suflet care se identifică desăvârşit cu dragostea! Sune că a rămas singur, pentru că s-a despărţit de un frate, când erau atâţia cu el!

b. Cugetă, dar, la acestea necontenit şi tu! Şi cu cât viaţa e mai plină de dureri, cu atât vei avea mai mult de câştigat dacă o înduri cu mulţumire. Aduc nespuse cununi nu numai durerile trupeşti, pricinuite de lovituri, ci şi durerile sufletului; şi durerile sufletului mai mult decât cele ale trupului, când cei loviţi le îndură cu mulţumire. După cum ai primi mari răsplăţi dacă spre slava lui Dumnezeu ai suferi cu curaj biciuirea şi sfâşierea trupului, tot aşa aşteaptă mari răsplăţi şi pentru suferinţele sufleteşti ce le înduri acum. Nădăjduieşte că ai să vezi negreşit iarăşi, că ai să scapi de durerea aceea şi ai să ai mare câştig, şi atunci şi acum, de pe urma acestei dureri.

Îţi sunt de ajuns acestea ca să te mângâie; dar mai bine spus, nu numai pe tine, ci chiar şi pe un om cu puţină minte şi cu sufletul de piatră. Dar când e vorba de atâta pricepere, de atâta bogăţie de credinţă, de atâta înălţime creştinească şi de un suflet care a călcat în picioare toate gândurile lumeşti, vindecarea e mult mai uşoară.

c. Arată-mi, dar, şi aici dragoste, ca să aibă şi scrisorile mele asupra ta mare putere; tot atâta câtă aveam când eram alăturea de tine. Şi mi-o vei arăta negreşit dacă aflu că ai avut un câştig oarecare de pe urma scrisorilor mele; dar mai bine spus, nu numai un câştig oarecare, ci atât de mare câştig cât doresc. Doresc să fii atât de veselă acum pe cât erai când te vedeam. De voi afla aceasta, îmi va fi şi mie mai uşoară singurătatea, în care mă găsesc. Deci, dacă vrei să mă bucur şi eu mai mult - şi ştiu că vrei să te sârguieşte mult - arată-mi că ai alungat din suflet toată povara tristeţii şi că eşti liniştită. Dăruieşte-mi această răsplată pentru prietenia şi dragostea ce ţi-o port. Ştii, doar, ştii bine, cât curaj îmi dai, de faci ce-ţi spun şi dacă-mi arăţi adevărul prin scrisori.

49 Scrisă din Cucuz la sfârşitul anului 404 [= II, PG 52].
50 Corinteni 5, 1.
51 Corinteni 5, 11.
52 Icorinteni 5, 2.
53 IICorinteni 2, 7.
54 Corinteni 2, 11.
55 Matei 24, 29.
56 Corinteni 7, 34.
57 Matei 25, 1-11.
58 Matei 25, 34-36.

59 Isaia 3, 15-17.
60 Isaia 3, 23.
61 I Timotei 2, 9.
62 Luca 20, 35.
63 Matei 6, 24-26.
64 Luca 6, 27.
65 Matei 19, 12.
66 Facere 17, 16-19.
67 Facere 22, 1-10.
68 Iov 6, 7.
69 Iov 30, 10.
70 Iov 30, 1.
71Iov 1, 21.
72 Isus Sirah 29, 27.
73Luca 16, 23.
74 Matei 18, 6.
75 ICorinteni 12, 21.
76 Amos 8,11.
77 IICorinteni 11, 23-26.
78 IICorinteni 2, 12-13.
79 Tesaloniceni 2, 17-18.
80 Tesaloniceni 3, 1-2.
81 Galateni 6, 14.
82 I Tesaloniceni 3, 1.
83 I Tesaloniceni 3, 1-2.
84 I Tesaloniceni 3, 1.

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea IX

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

l.a. Pentru ce plângi? Pentru ce te chinui şi-ţi dai pedepse pe care nici duşmanii n-au putut să şi le dea, lăsându-ţi sufletul doborât de tirania tristeţii? Scrisorile pe care mi le-ai trimis prin Patrichie mi-au descoperit aceste răni ale sufletului tău. De asta sufăr cumplit şi mă întristez, că în loc să faci totul ca să-ţi alungi tristeţea din suflet, singură alergi să aduni gânduri pline de durere, să-ţi închipui cele ce nu sunt - sunt propriile tale cuvinte - şi să te chinui singură zadarnic şi fără de

folos şi spre nespus de mare pagubă. Te întristezi că n-ai putut să mă muți din Cucuz în altă parte? Ştii, dar, că în ce te priveşte ai făcut tot ce ai putut. N-au putut avea stăruințele tale sfârşitul dorit? Asta nu trebuie să te întristeze. Poate că aşa a vrut Dumnezeu să-mi facă mai lungi căile nevoințelor mele, ca să-mi fie cununile şi mai strălucite. Pentru ce, dar, suferi pentru acelea pentru care eu sunt încununat? S-ar cuveni să salți, să dănțuieşti, să-ți pui pe cap cunună, că am fost învrednicit de o soartă care depăşeşte cu mult vrednicia mea? Te întristezi din pricina pustietății de aici? Dar este, oare, un loc mai plăcut ca aceasta? E linişte, e pace, n-am nici o grijă; iar trupul mi-i deplin sănătos. Nu-mi pasă că oraşul n-are nici piață, nici prăvălii. Totul îmi curge ca dintr-un izvor. Am alături de mine şi pe episcopul de aici, pe preas-fințitul Dioscur, care face totul ca să mă simt bine. Îți va spune şi bunul Patrichie că sunt vesel, mulțumit, că am tot ce-mi trebuie de când locuiesc aici.

b. Iar dacă plângi din pricina celor petrecute în Cezareea, apoi află că faci o faptă nevrednică de tine. Că şi acolo mi s-au împletit iarăşi cununi strălucitoare; toți mă vorbesc de bine, toți mă admiră şi se minunează din pricina suferințelor îndurate la alungarea mea din Cezareea. Domnul Peanie mi-a dat ştirea că preoții lui Faretrie sunt acolo şi că au declarat că sunt în comuniune cu noi, că n-au nimic comun cu duşmanii mei, că nu se întâlnesc cu ei şi nici nu au vreo părtăşie cu ei. Dar ca să nu-i tulburăm, nimeni să nu afle de asta. Da, cele ce mi s-au întâmplat au fost o grozăvie. Să nu fi suferit nimic mai înainte, cele suferite acolo sunt îndestulătoare să-mi pricinuiască nenumărate premii. Am fost în primejdie de moarte. Te rog, însă, ține-le astea numai pentru tine; am să ți le povestesc pe scurt, nu ca să te întristezi, ci ca să te bucuri. Acestea-mi sunt temeiurile negutătoriei mele! Aceasta mi-i averea. Aceasta-i curățirea păcatelor mele! Să călătoresc prin mijlocul unor astfel de încercări şi să-mi facă rău nişte oameni, de la care nu mă aşteptam.

c. Când era să intrăm în Capadocia, după ce am scăpat de Galat86, când aproape mă amenințase cu moartea, mulți mi-au ieşit întru întâmpinare pe cale şi mi-au spus: „Domnul Faretrie te aşteaptă şi aleargă pretutindeni ca să nu piardă întâlnirea cu tine; face tot ce-i stă în putință ca să te vadă, să te îmbrățişeze şi să-ți dea dovezi de dragostea lui. A pus în mişcare şi mănăstirile de bărbați şi de femei”. Eu, auzind aceste cuvinte, nu mă aşteptam la astfel de manifestări de dragoste, ci-mi închipuiam cu totul contrariul; n-am spus, însă, nimic din gândurile mele celor ce mi-au adus aceste veşti.

2.a. Când am ajuns în Cezareea, obosit şi istovit de drum, cuprins de friguri puternice, tulburat şi chinuit de grele suferințe, am tras într-o casă aşezată la marginea oraşului şi am trimis după doctori ca să-mi stingă văpaia ce mă chinuia. Că frigurile mă lăsau şi mă luau. Pe lângă acestea s-au mai adăugat şi greutatea drumului, oboseala, zdruncinul, lipsa de ajutoare, lipsa de cele de trebuință lipsa de doctor; istovit de oboseală, de zăduf şi de nesomn, am intrat aproape mort în oraş. Atunci a venit la mine tot clerul, poporul, călugări, călugărițe, doctori; m-am bucurat de multă îngrijire din partea lor; toți căutau să mă servească, să-mi slujească”. Dar eu eram chinuit groaznic de friguri, în primejdie de moarte, în sfârşit, încetul cu încetul s-au micşorat frigurile şi mi-a încetat boala. Faretrie, însă, nicăieri. Aştepta plecarea mea. Nu ştiu pentru ce.

b. Când am văzut că boala e pe sfârşite, am vrut să pornesc mai departe, ca să ajung la Cucuz şi să mă odihnesc puțin de pe urma suferințelor îndurate din pricina călătoriei. În timp ce mă pregăteam de plecare, mi s-a adus vestea că pe neaşteptate o mulțime mare de isauri au năvălit în

ținutul Cezareei, că au dat foc unui sat mare şi că au făcut mari blestemății. La auzul acestor veşti, tribunul a luat ostaşii pe care-i avea şi a plecat din oraş întru întâmpinarea lor. Se temeau să nu năvălească asupra oraşului. Pe toți i-a cuprins frica; toți erau înspăimântați; era în primejdie însăşi patria, aşa că au fost folosiți şi bătrânii la apărarea zidurilor.

c. Aşa stând lucrurile, în faptul dimineții, o hoardă de monahi - că aşa trebuie să-i numesc pentru a arăta prin acest cuvânt furia lor - a tăbărât asupra casei în care eram, amenințând că are să-i dea foc, că are să o ardă, că are să-mi facă neplăceri, dacă nu ies din casă. Şi nici frica de isauri, nici boala care mă chinuia atât de tare şi nici altceva nu i-a făcut mai blânzi, ci erau stăpâniți de atâta furie că au băgat frica şi în ostaşl. I-au amenințat şi pe ei cu bătaia şi se lăudau că şi bătuseră cumplit pe mulți ostaşi.

d. Când au auzit ostaşii asta, au venit la mine şi m-au rugat şi mi-au cerut, zicându-mi: „Chiar dac-ar fi să cădem în mâinile isaurilor, scapă-ne de fiarele acestea”. Când căpetenia oraşului a auzit de cele întâmplate, a alergat la casa în care locuiam, vrând să mă ajute. Călugării nu s-au plecat nici la rugămințile lui şi el însuşi a dat înapol. Văzând, dar, că lucrurile se încurcă rău şi neîndrăznind nici să mă sfătuiască să înfrunt o moarte sigură, nici să mă lase în casă din pricina furiei mari a călugărilor, a trimis la Faretrie, rugându-l să-mi îngăduie o zăbavă de câteva zile şi din pricina bolii şi din pricina primejdiei care mă amenință. Dar nici el n-a făcut ceva; dimpotrivă, a doua zi călugării au fost şi mai înverşunați; nici un preot nu îndrăznea să vină să mă ajute, ci ruşinați şi cu fața roşie
- spuneau că toate acestea se întâmplă din porunca lui Faretrie - se ascundeau, stăteau tăinuiți şi nu răspundeau când îi chemam.

e. Dar pentru ce e nevoie să spun mai mult? Asaltat de atâta frică, aproape cu moartea înaintea ochilor, istovit de friguri - că nu scăpasem desăvârşit de durerile pricinuite de friguri - m-am aruncat în miezul zilei într-o targă şi am plecat de acolo; poporul întreg scotea strigăte de durere, bocea, blestema pe cel ce făcuse asta; toți plângeau şi se tânguiau.

f. După ce am ieşit din oraş, câțiva clerici au ieşit şi ei pe tăcute şi m-au petrecut cu lacrimi în ochi. Auzeam pe unii spunând: „Unde îl duceți la moarte sigură?” Unul din prietenii mei cei mai buni spunea: Fugi, te rog! Să cazi mai bine în mâinile isaurilor, numai să scapi de noi! Ori în ce mâini vei cădea, vei fi în siguranță, dacă scapi din mâinile noastre”. Buna Seleucia, soția domnului Rufin - care mi-a dat multe îngrijiri - auzind şi văzând acestea, m-a rugat să rămân în casa ei de la țară, la o depărtare de cinci mile de oraş; mi-a trimis oameni şi m-am dus acolo.

3.a. Dar nici acolo nu aveam să scap de duşmănia lui Faretrie, căci cum a aflat - după cum spunea Seleucia - a şi amenințat-o.

Când m-a primit în casa sa, eu nu ştiam nimic de asta; iar când a venit la mine, mi-a ascuns-o şi a spus-o numai îngrijitorului casei, căruia i-a poruncit să-mi dea toate înlesnirile; iar dacă ar veni monahi cu gândul de a mă ocări şi a mă bate, să strângă țărani de pe alte moşii ale ei ca să le stea împotrivă. M-a rugat apoi să mă refugiez, în propria ei casă, care are un adăpost întărit, ca să scap de mâinile episcopului şi ale monahilor.

b. Asta nu i-am făgăduit-o, ci am rămas acolo, neştiind nimic de cele ce se puneau la cale pentru mai târziu. Dar nici hotărârea asta n-a fost îndestulătoare pentru duşmanii mei, ca să pună capăt furiei lor. Mai târziu, în miez de noapte, fără să ştiu ceva, Seleucia nemaiputând îndura ameninţările lui Faretrie - căci, după cum mi-a spus, Faretrie continua s-o ameninţe, silind-o să mă scoată şi de acolo - mi-a dat de ştire că au năvălit barbarii; i-a fost ruşine să-mi spună de silnicia pe care a îndurat-o. Şi în miez de noapte a venit la mine Evitie preotul, m-a sculat din somn şi în gura mare mi-a spus: „Scoală-te, te rog, au năvălit barbarii, sunt aproape!” Gândeşte-te ce-am simţit când am auzit asta! Şi l-am întrebat: „Ce să fac?” În oraş nu mă puteam întoarce, ca să îndur suferinţe mai mari decât acelea pe care le-aş suferi de la isauri. Aşa că am fost silit să plec.

c. Noaptea era fără lună; era miezul nopţii, beznă, întuneric adânc. Asta îmi îngreuna situaţia. Nu era nimeni lângă mine; n-aveam pe nimeni care să mă ajute; toţi mă părăsiseră. Totuşi, împins de frică, aşteptându-mi îndată moartea, m-am sculat, aşa bolnav cum eram, şi am poruncit să se aprindă luminile. Preotul însă a poruncit să le stingă, ca nu cumva barbarii, spunea el, chemaţi de lumină, să ne atace. Şi au stins şi luminile.

d. Catârul, care mă ducea pe targa, din pricina drumului tare rău, povârnit şi plin de pietre, s-a împiedicat şi a căzut în genunchi aruncându-mă la pământ; era aproape să pier; m-am sculat şi mergeam târându-mă, sprijinit de Evitie preotul, care sărise jos de pe caL. Şi aşa mergeam dus de mână; dar, mai bine spus, eram târât. Nici nu se putea merge altfel pe un drum atât de greu, prin nişte munţi greu de străbătut şi în miez de noapte.

e. Gândeşte-te ce mari erau suferinţele mele; înconjurat de atâtea rele, chinuit de friguri, fără să ştiu ce se pusese la cale împotriva mea, temându-mă de barbari, tremurând de frica lor şi aşteptând să le cad în mâinl. Nu ţi se pare oare, că numai suferinţele acestea, chiar dacă nu mi s-ar fi întâmplat nimic altceva, pot să-mi şteargă mulţime de păcate şi să-mi dea mult prilej de laudă?

f. Pricina acestor suferinţe, după părerea mea, este că îndată ce am sosit în Cezareea, marii dregători ai oraşului, vicarii, slujbaşii din conducerea oraşului, tribunii, poporul întreg, veneau în fiecare zi să mă vadă, mă înconjurau cu atenţii, mă îngrijeau ca pe lumina ochilor. Acestea îl pişcau pe Faretrie, iar invidia, care m-a alungat din Constantinopol, nu s-a depărtat de mine nici aici, după părerea mea. N-am dovezi, dar o bănuiesc. Ce-aş mai putea spune de frica şi primejdiile din timpul călătoriei? Când mi le amintesc în fiecare zi şi mi le trec pe dinaintea minţii, zbor şi salt de bucurie pentru că am adunat comoară mare. Că aşa sunt şi aşa mă simt. De aceea, te rog şi pe tine să te bucuri de toate astea, să te veseleşti, să salti şi să slăveşti de Dumnezeu că m-a învrednicit să îndur nişte suferinţe ca acestea. De la tine să nu afle nimeni astea; dimpotrivă potoleşte pe cei ce le spun87.

4.a. Iar dacă suferi că mai port în mine urmele suferinţelor îndurate, află că am scăpat desăvârşit de toate, că mi-i trupul mai sănătos decât atunci când locuiam în capitală. Pentru ce te temi de frigul de aici? Mi s-a pus la dispoziţie o locuinţă călduroasă; iar preasfintitul Dioscur face tot ce-i stă în putinţă ca să nu simt deloc frigul. Dacă este să judec lucrurile după începuturi, mi se pare că aerul de aici e ca şi cel din răsărit, întru nimic deosebit de cel din Antiohia. Atât e de cald, atât e de bine întocmit!

b. Tare m-au întristat cuvintele ce mi le-ai spus: „Poate că te întristezi şi de mine că mă neglijez”. Şi doar ţi-am scris, cu multe zile înainte, rugându-te să nu întreprinzi ceva ca să mă mişc de aicl. M-am gândit la aceea că ai nevoie de multe cuvinte de apărare, de multe sudori şi osteneală, ca să-ţi poti justifica acest cuvânt. Poate că în parte l-ai şi justificat când spui: „Mă gândesc la aceste lucruri atât, doar, ca să-mi măresc tristeţea”. Dar iarăşi este cea mai mare greşeală că spui: „îmi place să mă gândesc la ceea ce îmi pricinu-ieşte durere, în loc să faci tot ce-ti stă în putinţă ca să pui capăt durerii, tu faci voia diavolului, mărindu-ţi tristeţea şi durerea. Nu ştii, oare, ce mare rău e tristeţea?

c. Nu te mai teme de isauri! S-au întors în ţara lor. Guvernatorul provinciei a făcut totul pentru asta. Sunt în mai multă siguranţă aici decât în Cezareea. De nimeni nu mă tem ca de episcopi, afară de câţiva, în ce priveşte pe isauri deci, n-ai decât o teamă. Au plecat; o dată cu sosirea iernii stau închişi în casă; după Rusalii ar putea să iasă.

d. Cum poţi spune că nu ţi-am scris; Ţi-am trimis până acum trei scrisori lungi; una prin ostaşi, alta prin Antonie, iar a treia prin Anatolie, slujitorul tău. Mai cu seamă două din ele sunt un leac mântuitor în stare să dea curaj unui om trist, unui om poticnit şi să-l umple de veselie curată. Când le vei primi, citeşte-le adesea de la început până la sfârşit; le vei vedea puterea; vei cunoaşte singură folosul şi puterea lor tămăduitoare şi-mi vei spune cât de mult ai câştigat din ele. Am gata şi o a treia scrisoare, asemănătoare acestora; n-am vrut să ti-o trimit acum, că m-au durut tare cuvintele ce-mi spui: „Strâng în mine gânduri de tristeţe; îmi închipui ce nu este”. Cuvintele acestea nu-s vrednice de tine; mi-i ruşine şi mie de ele şi-mi acopăr faţa. Citeşte, însă, scrisorile ce ti-am trimis şi n-ai să mai gândeşti aşa, chiar dacă ai căuta de mii de ori să te întristezi.

e. Pentru că mi-ai vorbit de episcopul Heraclide, îţi spun că-şi poate da demisia, dacă vrea, ca să scape de toate greutăţile. Nu-i rămâne altceva. Eu, cu toate că nu am făcut mare lucru, totuşi am spus doamnei Pentadia să-şi dea toată silinţa să găsească o uşurare răului, îmi spui că ai îndrăznit să-mi destăinui durerile tale, pentru că ţi-a poruncit eL. Ce îndrăzneală e asta? N-am încetat s-o spun şi nu voi înceta, că un singur lucru e dureros, păcatul numai; toate celelalte, praf şi cenuşă. Ce greutate este să stai la închisoare să fii legat cu lanţuri? Ce greutate este să suferi răul, când suferinţa răului ajunge temei de neguţătorie mare? Ce greutate e surghiunul? Ce greutate, confiscarea averilor? Toate acestea sunt cuvinte lipsite de realitate, numai cuvinte cu nume de tristeţe. Iar dacă-mi spui de moarte, află că îmi spui de o îndatorire a firii; moartea trebuie să o suferim cu totii, chiar dacă ne-o aduce altuL. Dacă-mi vorbeşti de surghiun, atunci nu-mi spui altceva decât că am prilejul să văd ţări şi oraşe multe. Iar dacă-mi vorbeşti de confiscarea averilor, apoi îmi vorbeşti de libertate, îmi spui că sunt desprins de cele de aici.

5.a. Să nu încetezi, atât cât îţi stă în putere, să te îngrijeşti de episcopul Măruţa, ca să-l scoti din prăpastie. Am nevoie de el mai cu seamă pontai cele ce am făcut în Persia. Află de la el, dacă ţi-e cu putinţă, ce a făcut acolo şi pentru ce s-a întors. Scrie-mi dacă i-ai dat cele două scrisori pe care i le-am trimis. Dacă vrea să-mi scrie, îi voi scrie iarăşi; dacă nu vrea să-mi scrie, să-ti spună tie dacă a avut vreun rezultat bun acolo şi dacă are să reuşească ceva de se va mai duce. Eu pentru asta mă străduiam să mă văd cu eL. Tu fă ce poţi; chiar dacă toţi se vor arunca cu capul în jos, tu fa-ti datoria. Că plata ta va fi desăvârşită. Apropie-ti-l, pe cât e cu putinţă.

b. Te rog nu uita ce am să-ţi spun, ci străduieşte-te cât poţi de mult. Monahi marşi, goţi88, printre care se ascunde mereu episcopul Serapion, mi-au adus ştirea că a venit la ei diaconul Moduarie vestindu-l că a murit episcopul Unila, acel minunat bărbat, pe care l-am hirotonit şi l-am trimis în Gotia, unde a săvârşit multe şi mari fapte. Diaconul Modularie a adus şi scrisori de la regele goților, care cere să li se trimită episcop. Dar deoarece pentru îndreptarea nenorocirii ce ne amenință nu văd alt mijloc, decât zăbovirea şi amânarea - căci nu-i cu putință să meargă acum cu corabia în Bosfor, nici în părțile acelea - fa-i ca să întârzie din pricina iernii. Să nu uiți să faci lucrul acesta; este vorba de un lucru de mare însemnătate. Două lucruri sunt cele care mă interesează dacă s-ar întâmpla - dare-ar Dumnezeu să nu se întâmple - unul, să numească pe episcopul goților cei care au săvârşit atât de mari rele, al doilea, să fie numit unul la întâmplare. Ştii şi tu că nu-şi dau silința să numească un om destoinic. Iar dacă asta s-ar întâmpla - dare-ar Dumnezeu să nu se întâmple - tu ştii ce-ar urma. Dă-ţi pe tăcute toată silința să nu se întâmple aşa ceva. S-ar face un lucru minunat dacă ar fi cu putință ca Moduarie să vină la mine în taină şi fără să-l simtă cineva. Iar dacă nu-i cu putință, facă-se ce s-o putea.

c. Ceea ce se întâmplă când e vorba de bani şi s-a întâmplat cu văduva, tot aceea să se întâmple şi când e vorba de săvârşirea unei treburi. După cum văduva, care a dat doi bănuți, a întrecut pe cei care dăduseră mai mult, pentru că dăduse tot ce avea89, tot aşa se întâmplă şi cu cei care în săvârşirea unui lucru se străduiesc din toată puterea lor; în ce-i priveşte, au împlinit treaba, chiar dacă nu s-a reuşit nimic; îşi"au răsplata desăvârşită.

Îi sunt dator cu multe mulțumiri episcopului Ilarie. Mi-a scris rugându-mă să-i îngădui să se întoarcă în eparhia lui ca să îndrepte lucrurile de acolo şi că iarăşi are să revină. Pentru că prezența lui mi-e de mult folos - este un bărbat evlavios, statornic şi zelos -l-am rugat să revină iute după ce pleacă. Fă, dar, ca să ajungă repede şi sigur scrisoarea în mâinile lui; să nu se rătăcească. Mi-a cerut cu mult dor şi cu stăruință să-i scriu. Prezența lui mi-e de mult folos, îngrijeşte-te mult de scrisorile mele. Dacă nu-i acolo preotul Eliade, caută un om cu cap şi priceput prin care să trimiți prietenilor scrisorile.

85 Scrisă în Cucuz, la sfârşitul anului 404 [= XIV, PG 52].
86 Episcopul Cezareei.
87 În ediția din Migne între: „nişte suferințe ca acestea" şi: „De la tine", este următorul text: „Păstrează, te rog, ce ți-am spus pentru tine şi nu spune nimănui, chiar dacă oamenii ar umple întreg oraşul, aruncându-se înşişi în mari primejdii".
88 Monahii goți erau numiți marşi.
89 Luca 21, 2-4.

[Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea X]

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1.a. Trupurile care au luptat cu friguri cumplite şi oceanele care au fost bântuite de vânturi puternice, nu scapă îndată de aceste tulburări, nici trupurile de friguri, nici oceanele de frământarea valurilor, ci treptat, încetul cu încetuL. Trupurile au nevoie de mult timp ca să scape de friguri, să se facă deplin sănătoase şi să şteargă slăbiciunea lăsată de boală; apele, la rândul lor, chiar după potolirea vânturilor, se mişcă şi se frământă multă vreme; sunt purtate iarăşi cu multă furie şi au şi ele nevoie de multă vreme ca să se liniştească desăvârşit.

b. Nu fără rost pun acest început scrisorii ce-ți trimit evlaviei tale, ci ca să cunoşti că este de neapărată trebuință să ti-o trimit. Da, am pus capăt tiraniei tristeții tale, am dărâmat cetățuia ei prin scrisorile de mai înainte; totuşi e nevoie încă de cuvânt, ca să ti se statornicească în suflet adâncă pace, ca, după ce ai şters din minte amintirea tuturor tulburărilor pricinuite de tristețe, să ai deplină şi statornică linişte şi multă bucurie.

c. Ceea ce urmăresc nu este numai să te scap de tristețe, ci să-ți umplu şi sufletul de multă şi continuă bucurie. Este cu putință dacă vrei. Că bucuria nu atârnă de legile neînduplecate ale naturii, cu neputință de înfrânat şi de schimbat, ci de voia noastră liberă, pe care o putem mântui cu uşurință. Ştii, doar, şi cred că îți aminteşti, că mai înainte - nu s-a scurs mult timp de atunci - am rostit multe şi lungi cuvântări tocmai despre aceste lucruri; am dat atunci şi multe pilde din istorie. Da, bucuria nu stă în natura lucrurilor, ci în voința omului.

d. Că este aşa, se vede de acolo că mulți oameni bogați socotesc viața cu neputință de trăit, pe când alții, care trăiesc în neagră sărăcie, sunt mai fericiți decât toțl. Şi iarăşi multi oameni, cu alai în jurul lor, încărcați de slavă şi de cinste, îşi blestemă viața, pe când altii, oameni de rând şi din oameni de rând, necunoscuți de nimeni, se socotesc mai fericiți ca mulțl. Da, bucuria nu stă în natura lucrurilor, ci în voința oamenilor. N-am să încetez s-o spun mereu! Aşadar, nu te lăsa abătută, soră! Scoală-te, întinde mâna cuvântului meu, ajută-mă ca să te smulg desăvârşit din robia cea amară a gândurilor tale! Dacă nu vrei să te străduieşti cât mă străduiesc eu, doctoriile mele nu-ți sunt de folos! E de mirare că se întâmplă asta cu mine? Nici Dumnezeu, Care poate totul, nu reuşeşte când îndeamnă şi dă sfat, dacă cel sfătuit nu ascultă de spusele Lui; iar

neascultarea îi măreşte şi mai mult pedeapsa. Hristos a arătat asta când a spus: „Dacă n-aş fi venit şi nu le-aş fi grăit, păcat n-ar avea; dar aşa n-au dezvinovățire pentru păcatul lor”91. Pentru că aşa plângea şi Ierusalimul, spunând: „Ierusalime, Ierusalime, care omori pe profeți şi ucizi cu pietre pe cei trimişi la tine! De câte ori am vrut să adun pe fiii tăi şi n-ati voit! Iată se lasă casa voastră pustie!”92

2.a. Cunoscându-le pe acestea, stăpâna mea prea iubitoare de Dumnezeu, luptă, străduieşte-te, sileşte-te ca să-ți fie de ajutor cuvintele mele, ca să scoți din suflet şi să alungi cu multă tărie gândurile care te tulbură şi-ti aduc atâta frământare şi nelinişte. N-am nici o îndoială că vei face aşa şi vei primi sfatul meu. Trebuie deci, să-ți făuresc săbii, lănci, arcuri, săgeți, platoşe, scut, apărători pentru fluierele picioarelor, ca să te aperi cu unele, să ataci cu altele, iar cu altele să sapi gropi, ca să ascunzi gândurile care te tulbură. Din ce voi făuri armele şi praştiile acestea, ca să nu laşi pe duşmani nici să se apropie de tine, ci să-i alungi de departe cu multă tărie? Tristețea ta îmi va da material pentru făurirea lor, dacă vom filozofa puțin despre ea, dacă vom arăta că este grea şi păgubitoare.

b. Tristețea [athymia] este un cuptor pentru chinuirea sufletelor, o durere nespusă, o osândă mai amară ca orice osândă. Tristețea imită viermele veninos care roade nu numai trupul, ci însuşi sufletul; o molie, care roade nu numai casele, ci şi mintea; un veşnic călău, care nu sfâşie coastele, ci slăbeşte puterea sufletului; o noapte neîntreruptă, întuneric de nepătruns, furtună, tulburare, friguri nevăzute mai pârjolitoare decât flacăra; război care nu pune jos armele, boală care orbeşte pe mulți din cei ce văd. Soarele şi limpezimea văzduhului pare a-i stânjeni pe cei cuprinşi de tristețe; amiaza mare le este noapte adâncă.

c. De aceea şi minunatul acela profet, ca să arate asta, spunea: „Soarele va apune pentru ei la miezul zilei”93. Asta nu înseamnă că dispare soarele, de pe cer, că-şi întrerupe drumul lui obişnuit, ci că pentru un suflet întristat, ziua cea mai luminoasă e noaptea. Nu-i atât de întunecos întunericul nopții, cât de întunecoasă e noaptea tristeții; nu din pricina unor legi ale naturii, ci din pricina întunecării gândurilor. Tristețea e groaznică, de nesuferit; chipul ei este aspru; e mai crudă decât un tiran şi nu ascultă iute de cei care încearcă să-i pună capăt. Când pune stăpânire pe un suflet e mai tare ca diamantul, dacă sufletul acela nu-i deprins cu filozofia.

3.a. Dar pentru ce e nevoie să vorbesc eu multe despre tristețe, când poti să te duci la cei stăpâniți de tristețe şi de la ei să-i cunoşti pururea? Dar mai bine spus, dacă vrei, să facem mai întâi dovada grozăviei tristeții din altă parte.

Când Adam a săvârşit păcatul acela cumplit, când a adus osânda peste tot neamul omenesc, Adam a fost osândit la muncă94, dar femeia care a săvârşit un păcat mai mare şi aşa de mare că păcatul bărbatului, pus față în față cu păcatul ei, nici nu mai pare păcat, că spune Apostolul: „Adam n-a fost amăgit, dar femeia fiind amăgită, a căzut în călcare de poruncă”95 - femeia, deci, aceea care a fost amăgită şi a căzut în călcare de poruncă, ea, care a făcut băutura otrăvitoare, şi pentru ea şi pentru bărbat - a fost osândită la o durere mai mare, care întrecea cu mult durerea pricinuită de muncă, „înmulțind voi înmulți necazurile tale, spune Dumnezeu, şi suspinul tău; în dureri vei naşte fii”96. Nu-i vorba de osteneală, nu-i vorba de sudoare, nu-i vorba de muncă, ci de tristețe şi suspin; iar pedeapsa aceasta tine în cumpănă cât mii şi mii de osteneli şi de morți; dar mai bine spus, e mult mai cumplită.

b. Şi doar este ceva mai rău decât moartea? Nu este, oare, moartea cel mai mare rău în ochii oamenilor? Nu pare ea înfricoşătoare, groaznică şi vrednică de mii şi mii de lacrimi? N-a spus Pavel că moartea este pedeapsa pentru cea mai mare fărădelege? Pedeapsa aceasta, spune Pavel, se dă celor ce se apropie cu nevrednicie de Sfintele Taine, celor ce se împărtăşesc cu nevrednicie de la masa cea înfricoşătoare, grăind aşa: „Pentru aceea sunt între voi mulți neputincioşi şi bolnavi şi mulți au murit”97.

c. Nu şi toți legiuitorii osândesc la moarte pe cei ce săvârşesc mari nelegiuiri? N-a hotărât, oare, Dumnezeu în lege această pedeapsă capitală pentru marii păcătoşi? Oare nu de frica de moarte patriarhul acela vestit, care a biruit chiar glasul sângelui, a primit să dea pe femeia lui pe mâinile unor desfrânați, barbari, tiraniei egiptene, n-a pus, oare, el la cale fapta aceea plină de ocară, n-a îndem-nat-o, oare, el pe femeia lui să joace această tragedie cumplită? Şi nici nu se ruşinează din pricina unei astfel de fapte! „Şi va fi, spune el, că dacă te vor vedea aşa de frumoasă, pe mine mă vor ucide, iar pe tine te vor cruța. Spune-le, dar, că eşti sora mea, ca să-mi fie bine pentru tine, şi va trăi sufletul meu pentru tine”98.

d. Ai văzut ce frică? Ai văzut ce cutremur a clătinat sufletul acela înalt, sufletul acela de filozof? Ai văzut că diamantul s-a topit din pricina firii? Patriarhul minte, spune că femeia lui este altcineva decât ceea ce este, dă singur în gura lupilor mieluşeaua. Şi ce nu pot suferi deloc bărbații, să-şi vadă femeia necinstită, dar mai bine spus, chiar numai bănuită, aceea şi mai mult decât aceea - că nu era numai bănuială, ci cutezată ocara - nu numai că o vede Avraam, ci o şi pune la cale şi i se pare uşoară şi de suferit fapta aceasta. Un simțământ a biruit alt simțământ, cel mai puternic pe cel mai slab, frica de moarte a biruit gelozia.

e. Tot aşa şi marele Ilie. Acesta, din pricina fricii de moarte, a ajuns fugar, hoinar, şi-a schimbat locul99, temându-se numai de amenințarea unei femei desfrânate şi blestemate. Omul care a închis cerul, care a făcut atâtea minuni, n-a putut îndura frica pricinuită de nişte cuvinte. Frica a zguduit atât de mult sufletul acela înalt cât cerul, că a părăsit dintr-o dată țara şi poporul, pentru care se pri-mejduiesc de nenumărate ori; a mers singur cale de patruzeci de zile, s-a dus să locuiască în pustie, el care avusese atâta îndrăzneală, care vorbise cu atâta libertate şi arătase atâta bărbăție.

f. Da, moartea e înfricoşătoare. Cu toate că ne loveşte în fiecare zi, totuşi de fiecare dată moartea cuiva ne izbeşte, ne tulbură, ne cutremură, ca şi cum atunci am vedea-o pentru întâia oară. Nici scurgerea vremii, nici vederea ei în fiecare zi nu-s în stare să ne mângâie. Tristețea şi zdruncinarea pricinuită de moarte nu îmbătrâneşte cu timpul, ci întinereşte şi înfloreşte neîncetat; în fiecare zi frica de moarte este puternică şi vie.

g. Şi pe bună dreptate. Cum poți să nu te cutremuri, să nu te pierzi, când vezi dintr-o dată mai mut decât pietrele pe cel care până mai ieri, alaltăieri, mergea, umbla, făcea nenumăratele treburi, stătea în fruntea nevoilor casei, ale soției, ale copiilor, ale slugilor, iar adeseori chiar în fruntea treburilor unor oraşe întregi, amenința, înfricoşa, dădea pedepse, scăpa de pedepse, făcea o mulțime de treburi în oraş şi la țară? Mulțime de lume scoate strigăte de durere, prietenii se bat în piept, soția îşi rupe hainele, îşi zgârie fața, îşi smulge părul, cete de slujnice stau în jur şi bocesc cu jale, iar el nu simte nimic. Toate au dispărut dintr-o dată! Şi cugetarea şi mintea şi sufletul şi frumusețea feții şi mişcarea mădularelor. Au dispărut şi vin în locul lor altele groaznice şi pline

de jale: muțenia, nesimțirea, stricăciunea, putreziciunea, cenuşa, pulberea, mirosul greu, pieirea desăvârşită, tot trupul schimbat în oase de nerecunoscut şi groaznice la vedere.

4.a. Şi cu toate acestea moartea, grozăvia aceasta, precum ne-o arată şi faptele din toate zilele şi spaima acelor sfinți bărbați, este mai uşoară decât tristețea. Că de aceea am vorbit atât de pe larg ca să-ți arăt ce pedeapsă suferi în contrariul ei, dar mai bine spus, ce răsplată aştepți, răsplată cu mult mai mare decât bunătățile. Şi ca să vezi că acestea sunt aşa, voi merge iarăşi la cei cuprinşi de aceste simțăminte, la cei de care am fost silit să vorbesc mai înainte.

b. Când Moise a venit şi a vestit pe iudei că au să scape de necazurile din Egipt, iudeii nici n-au vrut să-l asculte; şi Legiuitorul a arătat pricina : „Şi a grăit Moise poporului şi poporul n-a ascultat pe Moise din pricina împuținării sufletlui”100. Iar când Domnul îi amenință pe iudei cu mari pedepse pentru multa lor nelegiuire, când le vorbeşte de robie, de viețuirea în pământ străin, de foamete, de ciumă, adaugă şi această pedeapsă zicând: „Şi le voi da lor inimă întristată şi ochi întunecați şi suflet istovit”101. Dar pentru ce trebuie să vorbesc eu de iudei, un popor neascultător, nerecunoscător, un popor rob trupului, un popor care nu ştie să filozofeze, când pot dovedi spusele mele cu pilde din viața bărbaților mari şi vestiți? Ceata apostolilor a stat lângă Hristos trei ani; a ascultat din gura Lui multe învățături despre înviere şi despre alte taine; au săvârşit ei înşişi minuni mari şi minunate; L-au văzut \\ HI atâta vreme făcând minuni; au stat la masă cu El şi au fost în\ ațâți în tot chipul; ei bine, aceştia, când au auzit că le spune cuvinte pline de tristețe, mereu se țineau de El, atârnați ca şi copii de sân, mereu îl întrebau: „Unde Te duci?”102 Atât erau de topiți de tirania tristeții, atât erau de îndurerați, că nu-l mai întrebau nimic altceva. Hristos le spunea: „Ați auzit că merg la Cel ce M-a trimis şi voi veni la voi; şi nimeni din voi nu Mă mai întreabă: «Unde Te duci?» Dar pentru că v-am spus acestea, întristarea a umplut inima voatră”.103 Ai văzut că tirania tristeții le-a întunecat dragostea, că i-a robit, că i-a subjugat?

c. Ilie apoi - că n-am să-l las la o parte nici acum - după ce a plecat şi a fugit din Palestina, nemaiputând îndura tirania tristeții -că era cumplit de întristat o arată cel ce a scris istoria vieții lui zicând: „S-a dus unde-l trăgea inima”104 - ascultă ce rugă îi face lui Dumnezeu: „Destul acum, Doamne! la-mi sufletul din mine, că nu-s mai bun eu decât părinții mei!”105 îşi dorea moartea, grozăvia aceasta, pedeapsa aceasta mare, capul răutăților! Pe aceasta ca un har voia s-o primească, îi era mai groază de tristețe decât de moarte. Ca să scape de aceea, fugea la aceasta.
S.a. Cu acest prilej vreau să răspund şi la o întrebare. Ştiu că doreşti răspuns la astfel de întrebărl. Care-i întrebarea? Dacă Ilie socotea moartea mai uşoară decât tristețea, atunci pentru ce şi-a părăsit şi țara şi poporul numai ca să scape de moarte? Pentru ce atunci fuge de moarte, iar acum o caută? Ca să vezi şi de aici că tristețea e mai grozavă decât moartea. Când îl zguduia numai frica de moarte, făcea totul ca să scape de moarte. Dar când tristețea a pus stăpânire pe sufletul lui şi şi-a arătat puterea ei, când a început să-l macine, să-l mistuie, să-l roadă cu dinții şi, când n-a mai putut s-o îndure, atunci, da, a socotit moartea, care era mai grea ca orice, mai uşoară ca tristețea. Tot aşa şi lona, ca să scape de tristețe, şi-a dorit moartea. A cerut şi el moartea, zicând: „Ia-mi sufletul meu din mine, că e mai bine pentru mine să mor decât să trăiesc”106.

b. David arată acelaşi lucru într-un psalm pe care-l scrie vorbind fie în numele lui, fie în numele altora, care-şi plâng durerea: „Când a stat păcătosul împotriva mea, am amuțit, m-am smerit şi

nici de bine n-am grăit şi durerea mea s-a înnoit, înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu şi în cugetul meu se va aprinde foc”107.

David a arătat că focul acela, tristețea adâncă, e mai puternică decât moartea. De aceea, nemaiputând îndura loviturile şi durerile ei, zice: „Grăit-am cu limba mea”108.
- Şi ce grăieşti, spune-mi!
- „Fă-mi cunoscut, Doamne, sfârşitul meu şi numărul zilelor mele care este, ca să ştiu câte zile îmi mai rămân de trăit”109. Rosteşte acelaşi lucru ca şi Ilie, numai cu alte cuvinte.

c. Ceea ce spune Ilie prin cuvintele: „Nu sunt mai bun decât părinții mei”, aceea lasă şi David să se înțeleagă, când zice: „Fă-mi cunoscut, Doamne, sfârşitul meu, ca să ştiu ce-mi lipseşte”. „Pentru ce am mai fost eu lăsat pe pământ, spune el, pentru ce mai rămân, pentru ce mai trăiesc pe lumea asta, când ceilalți au plecat?” Şi astfel, şi David caută moartea, fie el, fie aceia în numele cărora vorbeşte; doreşte şi el să ştie timpul venirii ei: „Fă-mi cunoscut sfârşitul meu”, spune el, ca să aibă prin cunoştința aceasta o mare bucurie. Astfel David, din pricina’neputinței de a îndura tristețea, focul acela care-i ardea cugetul, ajunge de doreşte un lucru groaznic, moartea, „în cugetul meu se va aprinde foc”.

d. Aşteaptă, dar, şi tu, mari răsplăți pentru această cumplită pedeapsă pe care o înduri acum; aşteaptă multe premii, nespuse răsplăți, cununi strălucitoare şi tare înfloritoare pentru luptele acestea ale tale atât de mari. Nu numai săvârşirea de fapte bune are multe răsplăți, ci şi suferința răului. Despre asta vreau să vorbesc acum. Un astfel de cuvânt ți-i tare de folos şi ție şi tuturora; e în stare să îndemne la răbdare, să dea curaj inimii tale, iar sudorile suferințelor să nu le lase să te sleiască de puteri.

6.a. Cele ce-am spus până acum au dovedit îndeajuns că tristețea este cel mai rău din toate relele, este culmea şi capul nenorocirilor. Rămâne acum să pun față în față faptele bune, cu suferințele, ca să vezi bine că au răsplată nu numai faptele bune, ci şi suferințele; ba răsplată foarte mare; şi nu sunt răsplătite mai puțin suferințele decât faptele bune, ci, mai mult, suferințele au chiar mai mare răsplată.

b. Şi dacă vrei, am să dau ca pildă pe marele atlet al răbdării, care a strălucit şi în fapte bune şi în suferințe, pe diamantul, pe piatra cea prețioasă, pe omul care a trăit în Avstida, dar a luminat întreaga lume cu covârşirea virtuții lui. Am să vorbesc şi de faptele lui bune şi de suferințele lui, ca să vezi prin ce a strălucit mai mult.

c. Care sunt faptele lui bune? „Casa mea, spune el, era deschisă celui ce venea; era liman de obşte călătorilor”110. Aproape toate averile lui erau ale celor nevoiaşl. „Eram ochi celor orbi - spune el - şi picior şchiopilor. Eram tată celor neputincioşi; judecata, pe care n-am ştiut-o, am cercetat; am zdrobit măselele celor nedrepți şi din mijlocul dinților le-am scos prada111. Pe cei neputincioşi care aveau nevoie de ajutor, nu i-am refuzat şi n-au plecat neajutorați112; n-a plecat nimeni cu sânul gol de la uşa mea”.

d. Ai văzut ce fel de chipuri de fapte şi felurite limanuri de milostenie! Cu toate ajuta pe cei nevoiaşi! Ai văzut că alunga sărăcia, că ajuta pe văduve, că făcea dreptate celor nedreptățiți, că era temut de cei ce făceau rău? Strădania lui nu se mărginea numai la atâta, să ia parte celor

necăjiţi, să lupte împreună cu ei - lucru făcut de mulţi - ci să şi ducă ajutorul până la capăt; şi făcea asta cu multă tărie. „Am zdrobit măselele celor nedrepţi”, spune eL. A pus în faţa ambiţiei acelora purtarea lui de grijă. Se străduia să îndrepte nu numai nedreptăţile oamenilor, ci punea purtarea lui de grijă şi împotriva beteşugurilor firii, îndreptând greşelile ei prin marele lui ajutor dat oamenilor. Pentru că nu putea să le dea mădularele pierdute, să dea orbilor ochi, şchiopilor picioare, ţinea şi locul acestor mădulare. Datorită lui, cei ce-şi pierduseră ochii vedeau, iar cei cu picioarele tăiate mergeau. Ce poate egala bunătatea aceasta a lui?110

e. Cunoşti şi celelalte virtuţi ale lui - ca să nu lungesc cuvântul înşirându-le pe toate - cunoşti blândeţea lui, bunătatea lui, cuminţenia lui, cinstea lui; ştii cât de aspru era cu cei nedrepţi - şi acesta-i lucru minunat - el, care era aşa de bun şi de blând şi mai dulce decât mierea cu ceilalţi oameni şi cu slugile lui! Aceştia, ca să arate cât de mult îi iubea Iov, spuneau: „Cine ne-ar fi dat cărnurile lui ca să ne saturăm?”114 Dacă era aşa de bun, aşa de blând, cu slugile, cu care de multe ori trebuia să fie aspru, apoi cu mult mai mult era bun cu ceilalţi oameni!

7.a. După ce am adunat aceste pilde din viaţa lui Iov şi am fi putut aduna mai multe ca acestea, haide cu mine la catalogul suferinţelor lui. Să le punem faţă în faţă şi să vedem când era Iov mai strălucit: când săvârşea faptele bune sau când suferea necazuri şi când multă tristeţe îi cuprindea sufletul? Când era Iov mai strălucit? Când deschidea casa tuturor drumeţilor sau când i s-a dărâmat casa şi el n-a rostit cuvântul de hulă, ci slăvea pe Dumnezeu? Şi doar una era fapta bună, iar cealaltă suferinţă.

b. Când era mai strălucit, te întreb, când jertfea pentru copiii lui, şi-i strângea ca să trăiască în înţelegere sau când au fost prinşi sub dărâmăturile casei, când şi-au sfârşit viaţa în chip aşa de dureros, iar Iov îndura întâmplarea cu multă filozofie? Când a strălucit mai mult, când încălzea cu lâna oilor lui umerii celor goi sau când auzind că a căzut foc din cer şi-a mistuit turma împreună cu păstorii, nu s-a tulburat, nu s-a frământat, ci a îndurat în linişte nenorocirea?

c. Când era mai mare, când folosea sănătatea trupului pentru apărarea celor nedreptăţiţi, sfărâmând măselele celor nedrepţi, smulgându-le din dinţi prada şi fiindu-le liman sau când vedea trupul lui, arma celor nedreptăţiţi, mâncat de viermi, când stând pe gunoi îi răzuia cu un hârb? „Pielea mea crapă şi se zbârceşte”115. Şi doar toate acelea erau fapte bune, iar toate acestea suferinţe! Şi totuşi acestea l-au făcut mai strălucit! Asta e mai cu seamă partea cea mai amară a luptei! Ea are nevoie de bărbăţie mai mare, de suflet mai puternic, de cuget mai hotărât, de dragoste mai fierbinte de Dumnezeu.

d. Din pricina asta, atunci când Iov săvârşea fapte bune, diavolul spunea, deşi cu neruşinare şi hoţeşte: „Oare în zadar cinsteşte Iov pe Dumnezeu?”116; acum, însă, când Iov îndură aceste nenorociri, diavolul, ruşinat, a luat-o la fugă şi nici umbră de cuvânt neruşinat n-a mai fost în gura lui. Aceasta e cununa cununilor, aceasta e virtutea virtuţilor, aceasta e dovada limpede a bărbăţiei, acesta e semnul cel mai adevărat al filozofiei.

e. însuşi fericitul Iov, ca să arate că tirania tristeţii e mai cumplită decât moartea, numeşte moartea odihnă: „Moartea - spune el -este odihna omului”117. Şi ca să scape de tristeţe, cere moartea ca un har, zicând: „Dea Dumnezeu să asculte cererea mea şi nădejdea mea să o plinească. Dacă a început Domnul, rănească-mă şi până la sfârşit să mă omoare. Să-mi fie mie

mormânt cetatea, peste ale cărei ziduri săream”118. Astfel, tristețea e mai grea decât toate suferințele; şi cu cât e mai grea, cu atât are şi mai mari răsplăți.

8.a. Dar ca să vezi şi în alt chip cât de mare e câştigul suferințelor, chiar când nu suferi pentru Dumnezeu - şi nimeni să nu socotească că exagerez - dar totuşi suferi şi suferi cu curaj şi în linişte, ei bine, află că Iov nu ştia că pentru Dumnezeu a îndurat acele suferințe; şi totuşi numai pentru asta a fost încununat că a răbdat cu curaj fără să ştie pricina.

b. Tot aşa şi săracul Lazăr; era bolnav de o boală firească, şi suferința lui nu era deloc o suferință pentru Dumnezeu; dar ştii câte cununi a primit, pentru că a suferit, pentru că a răbdat, pentru că a îndurat cu curaj lipsa celor care puteau să-l îngrijească, durerea pricinuită de bube, de foamete, de disprețul şi de cruzimea bogatului Şi doar nu putem spune că găsim vreo faptă bună în viața lui Lazăr. Nu putem spune că a mântuit pe săraci, că a ajutat pe cei nedreptățiți, că a făcut vreun alt bine, ci putem vorbi de zăcerea lui la poarta bogatului, de boala lui, de limbile câinilor, de disprețul arătat lui de bogat; toate suferințe ale răulul. Şi cu toate că n-a făcut nici o faptă bună, a avut parte de aceeaşi soartă ca şi patriarhul Avraam, care a făcut atâtea fapte bune, numai pentru că a îndurat cu curaj tristețea pricinuită de suferințe.

c. Am să-ţi mai spun şi altceva; ciudat, dar adevărat. Orice faptă bună, mare şi de curaj, dacă nu e săvârşită cu osteneală, cu primejdie şi însoțită cu suferințe, nu primeşte multă plată. „Fiecare îşi va lua plata sa după osteneala sa”119; nu după mărimea faptei, ci după mărimea suferinței. De aceea şi Pavel când se laudă, nu se laudă numai că a săvârşit fapte mari, ci şi că a suferit mult. După ce a spus: „Slujitori ai lui Hristos sunt ei? ca un nebun grăiesc, sunt mai presus eu”120, nu arată superioritatea lui față de ceilalți apostoli, spunând: „Am predicat la atâtia şi atâția”, ci lasă deoparte toate faptele lui mari şi înşiră numai suferințele lui grăind aşa: „In osteneli mai mult, în bătăi peste măsură, la moarte adeseori; de la iudei am primit de cinci ori câte patruzeci fără una; de trei ori am fost bătut cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre, de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine, o noapte şi o zi am petrecut în adânc; în călătorii adeseori, în primejdii de râuri, în primejdii de tâlhari, în primejdii de la neamul meu, în primejdii de la păgâni, în primejdii în cetăți, în primejdii în pustie, în primejdii pe mare, în primejdii între frații cei mincinoşi, în osteneală, în trudă, în privegheri de multe ori, în foame, în sete, în goliciune, pe lângă celelalte, stăruința mea de fiecare zi”121.

9.a. Ai văzut şiruri de suferințe şi pricinile de laudă? Pavel adăugă apoi la acestea şi faptele lui mari; dar şi aici, partea cea mai mare o are suferința, nu fapta. După ce a spus: „stăruința mea de fiecare zi”, adică prigonirile, tulburările, greutățile - căci aceasta e stăruința mea - a adăugat: „grija de toate bisericile”122. N-a spus: „îndreptare”, ci „grija”, care e mai mult suferință decât faptă. La fel cu cele spuse mai departe: „Cine este slab, şi eu să nu fiu slab?”123 N-a spus: „Şi eu să nu-l îndrept”, ci: „Şi eu să nu fiu slab?” Şi iarăşi: „Cine se poticneşte şi eu să nu ard?”124 N-a spus: „L-am scăpat de poticneală”, ci: „Am luat parte la tristețea lui”. Apoi, ca să arate că mai cu seamă aceste acțiuni sunt răsplătite, a adăugat: „Dacă trebuie să mă laud, mă voi lăuda cu slăbiciunile mele”125.

Adaugă apoi şi altă acțiune asemănătoare, fuga prin fereastră cu ajutorul unui coş, peste zid126. Acestea toate sunt suferințe.

b. Prin urmare, dacă suferinţele au mari răsplătiri, iar tristeţea este mai cumplită şi mai dureroasă decât toate suferinţele, gândeşte-te cât de mari sunt răsplăţile! Nu voi înceta de a-ţi cânta mereu acelaşi cântec, ca să împlinesc acum ce făgăduisem la început: să-ţi uşurez tristeţea cu gândurile pe care însăşi tristeţea le naşte.

c. Iată un alt exemplu, ca să vezi ce mare lucru este ca o faptă bună să fie însoţită de suferinţă şi cât îi lipseşte dacă e săvârşită fără nici o osteneală. Nabucodonosor, vestitul împărat al Babilonului, care trăia cu puterea ce i-o dădea sceptrul şi diadema, a împlinit cândva cuvântul evanghelic. După minunea aceea mare din cuptor, şi-a luat sarcina s-o propovăduiască în toată lumea, nu numai cu limba, ci şi cu scrisorile; şi a scris întregului pământ aşa: „Nabucodonosor împăratul, către toate popoarele, seminţiile şi limbile şi locuitorii întregului pământ, pacea să se înmulţească între vol. Semnele şi minunile pe care le-a făcut cu mine Dumnezeu Cel Preaînalt, plăcut-au înaintea mea să vi le vestesc vouă, că sunt mari şi puternice, împărăţia Lui este împărăţia veşnică şi stăpânirea Lui din neam în neam”127. Şi a dat poruncă să piară orice popor, seminţie şi limbă, care va rosti cuvânt împotriva Dumnezeului lui Sedrah, Misah şi Abdenago şi casele lor jefuite. Şi a adăugat: „Că nu este alt Dumnezeu, Care să poată izbăvi aşa”128. Ai văzut ce ameninţare era în acele scrisori? Ai văzut ce frică? Ai văzut ce învăţătură? Ai văzut ce predicatori şi ce scrisori au fost trimise în toată lumea?

d. - Şi ce-i cu asta spune-mi? Va primi, oare, aceeaşi plată ca şi apostolii, pentru că a propovăduit aşa puterea lui Dumnezeu, pentru că şi-a dat atâta silinţă ca să vestească pretutindeni cuvântul? Nu, nici mare plată, ci abia puţină, puţină de tot. Şi doar a săvârşit şi el aceeaşi faptă ca şi apostolii! Da, dar pentru că fapta lui n-a fost însoţită de osteneală, nici de suferinţe, de aceea i se micşorează plata. Nabucodonosor a făcut totul cu puterea stăpânirii sale şi în tihnă; apostolii, însă, au fost împiedicaţi, prigoniţi, bătuţi, chinuiţi, aruncaţi în prăpăstii, aruncaţi în mare; se topeau de foame, erau în primejdie de moarte în fiecare zi; sufletul lor le era chinuit; erau eputincioşi cu fiecare neputincios, ardeau cu fiecare om care se poticnea. Ei bine pentru ostenelile acestea şi mai ales pentru tristeţea lor, răsplăţile erau mai marl. Fiecare îşi va lua plata după osteneala lui”129. N-am să încetez să spun mereu aceste cuvinte.

e. Asta a fost pricina că iubitorul de oameni Dumnezeu nu i-a împlinit cererea lui Pavel, cu toate că-L rugase deseori să-l scape de suferinţe, de tristeţe, de durere şi de primejdii. „Pentru aceasta am rugat de trei ori pe Domnul”130, spune Pavel, şi n-am dobândit ce ceream. Pentru ce ar fi primit, dar, Nabucodonosor răsplăti foarte mari? Pentru că a predicat fără bătaie de cap, trăind în desfătări şi bucurii? Pentru că a deschis gura şi şi-a mişcat limba, stând acasă? Dar asta o poate face cu uşurinţă orice om, omul cel mai lipsit de curaj, omul care duce viaţă de chefliu şi de stricat. Dar pentru răni, pentru morţi, pentru călătoriile cele de pe pământ şi cele de pe mare, pentru tristeţi, lacrimi şi dureri - „Trei ani, spune Pavel, n-am încetat, învăţând cu lacrimi noaptea şi ziua pe fiecare din voi”131 -Pavel va primi cu multă îndrăznire răsplăţi şi cununi.

10.a. Socotind, dar, şi gândindu-te la câştigul pe care-l aduce o viaţă plină de dureri şi de necazuri, bucură-te şi te veseleşte că din copilărie ai mers pe calea cea aducătoare de câştig şi plină de cununi, cale presărată cu dese şi necontenite suferinţe. Fel de fel de boli trupeşti, mai cumplite ca nenumărate morţi, n-au încetat să te asalteze des; nori de ocări şi de insule şi de bârfeli nu încetau să se năpustească asupra ta; tristeţi dese şi neîntrerupte şi izvoare de lacrimi te-

au supărat tot timpuL. Fiecare din aceste suferințe era îndestulătoare să aducă mult folos omului care le îndura cu răbdare.

b. Lazăr a avut aceeaşi soartă cu patriarhul Avraam, numai pentru boala lui; ocările fariseului au dus vameşului o îndreptățire care depăşea dreptatea fariseului; Apostolul Petru şi-a vindecat cu lacrimi rana acelui păcat groaznic. Când fiecare din cele spuse mai sus, când numai una din suferințele acestea e îndestulătoare pentru răsplată, gândeşte-te câte răsplăți vei primi tu, când ai îndurat cu covârşire toate aceste suferințe, toată viața ta? Nimic nu ne face atât de străluciți, atât de invidiați, nimic nu ne umple de mii şi mii de bunătăți, ca mulțimea încercărilor, ca primejdiile, ostenelile, tristețile, uneltirile necontenite de la cei care nu s-ar cuveni, dacă le îndurăm cu seninătate pe toate.

c. Nimic nu l-a făcut atât de fericit şi de vestit pe fiul lui lacov, ca bârfeala aceea de atunci, ca temnița, lanțurile şi necazurile legate de ele. Mare a fost cumințenia sa când a biruit desfrânarea egiptencei, când a îndepărtat pe femeia aceea ticăloasă, care îl chema la nedreaptă împreunare! Mare, dar nu aşa de mare ca suferințele lui! Ce faptă de laudă este, întreb, să nu faci adulter, să nu strici casa altuia, să nu pângăreşti un pat care nu-ți aparține, să nu faci rău celui ce ți-a făcut bine, să nu arunci ruşine peste stăpânul casei? Dar ceea ce l-a făcut mai cu seamă mare pe losif sunt acestea: primejdiile, cursa, nebunia femeii robite de patimă, silnicia ce i s-a făcut, temnița din care nu putea scăpa a camerei femeii desfrânate, pe care desfrânata o aranjase pentru el, lanțuri întinse pretutindeni, bârfeala, calomnia, închisoarea, lanțurile, nici o dreptate cât de mică după o luptă atât de mare, pentru care ar fi trebuit să fie încununat, durerea lui într-un loc întărit ca un osândit, ca un vinovat, închiderea lui împreună cu cei ce au săvârşit cele mai mare rele fapte, murdăria, lanțurile, chinul din închisoare.

d. Acum îl văd cu mult mai strălucitor decât atunci când stătea pe tronul Egiptului şi împărțea grâu celor nevoiaşi, decât atunci când potolea foametea şi era liman de obşte tuturor! Acum, când îi sunt mâinile şi picioarele în lanțuri, îl văd mai slăvit decât atunci când avea atâta putere şi era îmbrăcat în haine strălucitoare. Timpul petrecut în închisoare a fost timp de câştig şi neguțătorie mare; pe când timpul de desfrânare, de tihnă şi de cinste a fost, e drept, timp de multă plăcere, dar nu de mult câştig. De aceea nu-l fericim atât pentru că era cinstit de tatăl lui, pe cât îl fericim că era invidiat de frații lui, că trăia în casă cu duşmanii lui. Război cumplit a izbucnit împotriva lui încă de pe când era mic copil; cei care-i duceau război nu-l puteau învinui cu nimic, ci erau măcinați şi sfâşiați de ură din pricină că tatăl lor îl iubea mai mult. Şi dragostea tatălui, după spusele lui Moise dătătorul de Lege, nu-şi avea început în virtutea lui losif, ci chiar de când s-a născut. Era iubit mai mult, pentru că fusese născut în urma celorlalți copii, la adânci bătrânețe; şi se ştie că sunt mai dragi copiii născuți mai presus de nădejde, „îl iubea pe el tatăl lui - spune Moise - pentru că era fiul bătrâneților lui”132.

11.a. După părerea mea, legiuitorul Moise a scris aceste cuvinte nu pentru a arăta adevărul purtării lui lacov, ci pentru a-i găsi o scuză, într-adevăr, lacov văzând că losif este invidiat de frații lui, în dorința de a le potoli invidia, a născocit această pricină dragostei lui; şi pricina asta, după socoteala tatălui, n-ar fi dat naştere la multă invidie. Dar că nu asta era pricina dragostei lui, ci virtutea înfloritoare din cugetul lui losif, mai coaptă decât vârsta, se vede de la Veniamin. Dacă lacov îl iubea pe losif pentru că era fiul bătrâneților lui, atunci ar fi trebuit ca pe Veniamin, care era mai tânăr, să-l iubească şi mai mult. Veniamin a fost născut după losif şi el era mai degrabă

fiul bătrâneților lui. Dar după cum am spus, cuvintele acelea au fost o născocire a tatălui, vrând să curme războiul dintre fraţl. Dar nici aşa n-a reuşit; dimpotrivă, flacăra a ars mai cu furie. Şi pentru că deocamdată n-au putut face nimic, au aruncat asupra lui hulă grea, i-au adus o învinuire ruşinoasă. Frații au întrecut în răutate pe egipteancă; au fost cu mult mai răi decât ea. Egipteanca a făcut rău unui străin, pe când ei unui frate.

b. Şi frații nu şi-au oprit aici răutatea, ci totdeauna făceau rele mai mari decât cele dinainte. Pierzându-l pe când era singur în pustie, întâi au vrut să-l ucidă, apoi l-au vândut; din liber l-au făcut rob. Şi robia cea mai grea: n-a ajuns rob la unii din neamul lui, ci la nişte barbari de altă limbă. Că frații l-au vândut unora care se duceau într-o țară barbară. Dar Dumnezeu, Care voia să-l facă mai strălucit, a îngăduit faptele lor, a răbdat îndelung ca primejdia să urmeze primejdiel. După ce-l invidiaseră şi-i făcuseră nume rău, l-au dat uciderii, apoi robiei, mai cumplită ca uciderea.

c. Să nu treci cu uşurință pe lângă cele spuse, ci gândeşte-te la cumplitele suferințe ale acestui nobil tânăr! A fost crescut în casa părintească, şi dintr-o dată este vândut de frați, fără să fie vinovat cu ceva; este dat unor barbari de altă limbă, cu alte obiceiuri, mai mult fiare decât oameni; ajunge fără patrie, venetic, slugă, străin, în loc de cetățean liber; se bucurase de atâta bună stare şi a ajuns în cea mai grea robie, el care nu fusese deloc obişnuit; a avut stăpâni aspri şi a fost dus într-o țară străină şi barbară. Dar nenorocirile nu s-au oprit aicl. După visurile acelea minunate care vesteau mai dinainte că frații au să i se închine lui, uneltirile au urmat uneltirilor. Negustorii, care l-au cumpărat, nu l-au ținut pentru ei, ci l-au vândut altor barbari mai răi.

d. Ştii ce mare nenorocire este să treci din mâna unui stăpân rău în mâna altuia tot rău. Robia e şi mai grea când noii stăpâni sunt tot străini şi mai răi decât cei dinainte. Şi a ajuns losif în Egipt, țara aceea care pe atunci lupta împotriva lui Dumnezeu, țara care avea guri neruşinate şi limbi hulitoare. A ajuns printre egipteni, dintre care unul singur a fost de ajuns să-l facă pe marele Moise fugar şi hoinar. Ajuns acolo, losif a răsuflat puțin, că bunul Dumnezeu, Care rânduieşte cele minunate, a prefăcut în oaie fiara care îl cumpărase. Dar îndată i s-au pregătit iarăşi lupte, nevoințe, sudori mai mari ca cele dintâi.

e. Stăpâna lui văzându-l s-a uitat la el cu ochi pofticioşi; a fost robită de frumusețea chipului lui, şi, biruită cu totul de patimă, a ajuns, din pricina acestei pofte desfrânate, leoaică în loc de femeie. Şi iarăşi duşmanul locuia în casă cu el, iar pricina duşmăniei era alta decât a duşmanilor de mai înainte; frații lui l-au izgonit din casă pentru că îl urau; aceasta, pentru că îl iubea, pentru că ardea de dragul tânărului. Războiul era acum îndoit, dar mai bine spus, întreit şi înmulțit. Să nu socoteşti că i-a fost uşoară lupta aceasta, pentru că a rupt îndată mreaja, pentru că a sărit din laț şi l-a tăiat într-o clipită de vreme! I-a stors din trup multă sudoare.

12.a. Iar dacă vrei să ştii bine asta, gândeşte-te ce este tinerețea, tinerețea în floarea el. Iosif era atunci în floarea vârstei, când flacăra firii se ridică mai puternic, când tulburarea poftei este mare, când mintea e mai slabă. Sufletele tinere nu sunt îngăduite cu multă pricepere, nici nu se străduiesc mult pentru virtute, în tinerețe, furtuna patimilor e mai cumplită, iar mintea, când cârmuieşte patimile, mai slabă. În afară de fire şi de vârstă, mai era şi marea desfrânare a egiptencel. Şi după cum mâinile perşilor aprindeau cu multă râvnă cuptorul din Babilon, hrăneau din belşug focul şi aruncau în flăcări fel de fel de materii de ars, tot aşa şi atunci femeia aceea

ticăloasă şi nenorocită, aprindea mai tare flacăra cuptorului poftei, cu mirosul parfumurilor, cu sulemenirea obrajilor, cu încondeierea ochilor, cu glasul ademenitor, cu pasul şi mersul desfrânat, cu haine noi, cu podoabe de aur şi cu alte nenumărate farmece de acest fel, care puteau vrăji pe tânăr. Şi după cum un vânător iscusit, care vrea să prindă viu un animal greu de prins foloseşte toate uneltele meseriei lui, tot aşa şi egipteanca, cunoscând cuminţenia tânărului - că nu putea să-i rămână necunoscută în atâta scurtare de vreme - a socotit că trebuie multă pregătire pentru cucerirea tânărului; iar pentru asta a folosit toate uneltele desfrânării. Şi nu s-a mulţumit numai cu atâta, ci a căutat şi loc şi timp potrivit pentru vânat.

b. De aceea nu l-a atacat îndată ce s-a îndrăgostit de el, ci a aşteptat multă vreme, zămislind şi pregătind pofta ei cea rea. Se temea ca nu cumva să-i fugă vânatul dacă se grăbeşte şi nu-şi pregăteşte bine planuL. Şi l-a găsit o dată singur în casă, îndeletnicit cu treburile lui obişnuite; sapă, deci, mai adâncă prăpastia şi-şi întinde de pretutindeni aripile plăcerii; avându-l pe tânăr ca într-o mreajă, a tăbărât pe el, fiind singură cu el; dar mai bine spus, nu era singură; împreună cu ea era vârsta, sângele tânăr şi toate meşteşugurile el. Şi-l ţâra cu sila pe tânăr să săvârşească fapta aceea urâtă. Ce poate fi mai cumplit ca ispita aceasta? Care cuptor, care flacăra e mai arzătoare ca aceasta? Era tânăr în plină putere; era rob, era singur, fără patrie; străin, venit din altă parte şi sub stăpânirea unei stăpâne, atât de desfrânate şi de înverşunate, atât de bogate şi cu atâta putere. Nimeni nu era în jurul lor - ajută şi asta la o astfel de cădere! - era prins, gata de a fi ţinut, fermecat cu farmecele ei şi dus în patul stăpânului! Şi toate acestea după ce trecuse tânărul prin atâtea primejdii şi curse.

c. Ştii, doar, cum ştiu mulţi, că cei care au dus-o greu, şi au trăit în necazuri, dacă sunt chemaţi mai pe urmă la o viaţă plină de desfătări, la o viaţă tihnită, plină de plăceri şi uşuratică, aleargă la ea cu inima deschisă. losif n-a făcut aşa, ci a continuat să-şi arate în toate împrejurările răbdarea şi înfrânarea sa. Cutez să spun că nu e nici o deosebire între camera egiptencei şi cuptorul din Babilon, groapa cu lei a lui Daniel şi pântecele fiarei din mare, în care a căzut profetul; sunt la fel; dar mai bine spus, camera egiptencei e cu mult mai cumplită decât acelea. Acolo, victoria uneltirilor ducea la pierderea trupului; aici, la pierirea sufletului, la moarte fără de moarte, la nenorocire fără mângâiere. Nu numai prin asta e groaznică groapa în care căzuse losif, ci şi prin aceea că era în ea silnicie şi viclenie, că era plină de farmece, de foc mare cu felurite înfăţişări, care nu ardea trupul, ci pârjolea sufletul.

d. Şi acest lucru îl arăta Solomon, care cunoştea bine de tot ce cumplit lucru este să te încurci cu o femeie cu bărbat: „Va ascunde, oare, cineva foc în sân şi nu-şi va arde hainele? Sau va călca cineva pe cărbuni aprinşi şi nu-şi va frige picioarele? - Aşa este cel ce se duce la femeie cu bărbat; iar cel care se atinge de ea nu va fi fără vină”133. Cu alte cuvinte spune aşa: după cum e cu neputinţă să nu te arzi dacă umbli cu focul, tot aşa e cu neputinţă să scapi de foc dacă umbli cu o femeie. losif, însă, a îndurat un foc cu mult mai cumplit. N-a umblat losif după egipteancă, ci egipteanca se ţinea după el şi fusese prins când era singur cu ea. Şi losif a răbdat, n-a căzut biruit, cu toate că fusese lovit de atâtea rele, cu toate că era istovit de atâtea încercări, cu toate că tânjea după linişte şi tihnă. Fusese înconjurat de atâtea curse, se vedea atacat de o fiară cu multe feţe, care-l sfâşia: cu atingerea, cu glasul, cu privirea, cu culorile obrajilor, cu încondeierile ochilor, cu podoabele de aur, cu parfumurile, cu hainele, cu purtarea, cu cuvintele, cu gătelile de pe ea, cu singurătatea din cameră, cu taina de care erau înconjuraţi, cu bogăţia, cu puterea se

vedea atacat de o fiară, care pe lângă aceasta mai avea în ajutorul ei, după cum spuneam mai sus, vârsta, sângele, robia, străinătatea; şi totuşi losif a biruit flacăra aceea.

13.a. Eu susțin cu tărie că ispita a fost cu mult mai cumplită; mai cumplită chiar decât invidia fraților şi decât ura neamurilor şi decât vindecarea lui şi decât stăpânirea barbarilor şi decât îndepărtarea de țară şi decât traiul într-un pământ străin şi decât temnița şi decât lanțurile şi decât vremea îndelungată de robie şi decât necazurile robiel. După ce a scăpat şi de acest război, s-a coborât peste el un suflet răcoritor de rouă, venit şi din harul lui Dumnezeu şi din virtutea tânărului. Atât a fost de mare liniştea şi cuminţenia lui, că a putut pune capăt şi patimii nebune a egiptencei. Când a ieşit din camera egiptencei era neatins, ca şi tinerii pe care nu i-a atins văpaia persană. „Nici miros de foc nu era în ei”134, spune Scriptura. S-a arătat mare atlet al castității, a imitat tăria diamantului.

b. Să vedem acum ce a dobândit îndată şi care au fost răsplățile încununatului! Iarăşi uneltiri, prăpăstii, moarte, primejdii, calomnii, ură nesocotită. Femeia aceea ticăloasă caută să-şi potolească dragostea cu mânia: lângă patimă adaugă patimă, lângă pofta desfrânată adaugă mânie nedreaptă; după ce a fost adulteră ajunge şi ucigaşă. Suflând ură sălbatică, cu ochi dornici de sânge, tocmeşte scaun de judecată nedrept; judecător este stăpânul tânărului, bărbatul ei, barbarul, egipteanul. Ii aduce învinuire fără de martori. Nici nu-l lasă pe învinuit să intre la scaunul de judecată, ci îl învinuieşte în taină; se bizuie pe neştiinţa şi dragostea judecătorului, pe vrednicia de credință a ei şi pe aceea că cel învinuit este rob. Spunând altceva decât cele întâmplate a biruit pe judecător şi l-a convins să pronunțe sentința dorită, să-l condamne pe nevinovat, să-i dea pedeapsă grea, să-l bage îndată la închisoare, să-l pună în lanțuri. Şi minunatul acela bărbat a fost osândit fără să vadă pe judecător. Grozăvia e că a fost osândit că a săvârşit adulter, că a poftit patul stăpânului, că a stricat o casă străină, că a fost prins şi dovedit.

c. Judecătorul, pâra şi pedeapsa dată făceau ca judecata să pară dreaptă în ochii mulțimii, care nu cunoştea adevăruL. Dar nimic din toate acestea nu l-a tulburat pe losif, nici n-a spus: „Acestea sunt răsplățile visurilor? Acesta este sfârşitul acelor vedenii? Aceasta e plata castității mele? Judecată fără judecată, sentință nedreaptă, iarăşi nume rău. Mai înainte am fost izgonit din casa părintească pentru că eram iubit de tatăl meu; acum sunt băgat la închisoare ca adulter, ca necinstitor al unei femei cuminţl. Toti mă judecă aşa. Frații mei, cei care aveau să mi se închine mie - că aşa spuneau visurile - sunt liberi, tihniți, fericiți, în țara lor şi în casa părintească; iar eu, cel care aveam să-i stăpânesc, stau legat aici împreună cu spărgătorii de morminte, cu tâlharii, cu borfaşii. Nici după ce mi-am pierdut patria n-am scăpat de tulburări şi de necazuri, ci şi în pământ străin vin peste mine din nou prăpăstii şi săbii ascuţite. Femeia, care a pus la cale toate astea, care m-a bârfit, care merită să fie pedepsită, şi pentru o faptă şi pentru alta, dănţuieşte acum şi saltă ca încununată pentru fapte mari de vitejie, pentru biruințe strălucite; iar eu, care nu sunt vinovat cu nimic, sufăr cea mai grea pedeapsă.

d. losif n-a grăit aşa, nici n-a gândit aşa; dimpotrivă, se veselea şi se bucura ca un atlet încununat; nu purta ură nici fraților, nici desfrânatel. De unde ştim asta? Din cele spuse de el unuia din cei legati împreună cu eL. Atât de puțin era stăpânit de tristețe, că a pus capăt şi tristeții altora. Când a văzut că unii din închisoare sunt tulburaţi, trişti şi amărâţi, s-a apropiat de ei ca să le cunoască pricina tristeții. Aflând că sunt tulburați din pricina visurilor pe care le-au avut, le-a explicat visurile.

e. Apoi a rugat pe unul din ei să-i amintească împăratului de el, ca să-l scape din închisoare. Da, losif era curajos şi minunat; dar era om şi el şi nu voia să se chinuie în lanțurile acelea. L-a rugat, dar, să-i amintească împăratului de el, ca să-l înduplece să-l scoată din lanțuri. Ar fi trebuit să-i spună pricina pentru care a fost aruncat în închisoare, ca acela care se ruga pentru el să aibă pricină binecuvântată pentru mijlocirea sa; losif, însă, n-a pomenit de nimeni din duşmanii săi; i-a spus că n-are nici o vină şi s-a oprit aici. N-a adăugat numele nici unuia din cei care i-au făcut rău. „Eu - a spus el - am fost furat din pământul evreilor şi aici n-am făcut nimic şi m-au aruncat în groapa aceasta”135.

- Şi pentru ce nu spui de desfrânată, de adulteră, de ucigaşii de frate? Pentru ce nu le spui de invidia fraților, de vinderea ta, de înverşunarea stăpânei, de atacul ei, de neînfrânarea ei, de lanțuri, de viclenii, de bârfeală, de judecată nedreaptă, de judecătorul nedrept, de hotărârea nelegiuită, de pedeapsa cea fără de cale? Pentru ce le taci? Pentru ce le ascunzi?

- Pentru că nu ştiu să port ură, să mă răzbun! Pentru că aces-tea-mi sunt cununi şi premii, pricină de mai mare câştig.

14. a. Ai văzut suflet de filozof? Ai văzut că n-are în el pic de mânie, că este mai presus de cursele ce i s-au întins? Ai văzut că e mai grabnic să ia partea celor nedreptățiți decât să se răzbune pe cei ce l-au nedreptățit? N-a pomenit nici de frații lui, nici de egipteanca setoasă de sânge! „Am fost furat din pământul evreilor - spune el -şi aici n-am făcut nimic.” Nu pomeneşte de nimeni, nici de groapă, nici de ismailiți, nici de altceva. Cu toate acestea, nici aşa n-a fost scutit de o altă mare încercare. Omul de care losif se rugase atât, care fusese slobozit din lanțuri, aşa cum îl prezisese el, după ce a fost chemat la cinstea de mai înainte, a uitat şi de binefacerea ce i s-a făcut şi de rugămintea dreptului; şi doar dregătorul acela locuia în curțile împărăteşti şi se bucură de mare trecere; iar losif, care strălucea mai mult decât soarele, care slobozea raze de virtute atât de strălucitoare, stătea încă în închisoare. Nimeni nu i-a vorbit de el împăratului.

b. Că trebuia să i se împletească mai mari cununi şi să i se pregătească mai mari premii. Pentru aceea i s-au deschis în fața lui drumuri şi mai marl. Dumnezeu a îngăduit să ducă mai departe luptele; Dumnezeu nu l-a părăsit cu totul, ci le-a dat voie duşmanilor să lucreze împotriva lui atât încât nici să nu piară atletul, dar nici să alunge pe duşmanul virtuții. A îngăduit Dumnezeu ca frații să-l arunce în groapă, să i se mânjească haina de sânge, dar n-a lăsat pe frații lui să ajungă până la ucidere; sfatul acesta a fost dat de un frate, dar a lucrat purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

c. Tot aşa şi cu egipteanca. Te întreb, pentru ce bărbatul ei, om atât de aprig şi de neînfrânat - ştii cum sunt egiptenii: atât de iuti la mânie şi de duşmănoşi, că au egiptenii cu prisosință şi aceste patimi - pentru ce nu i-a tăiat lui losif îndată capul, când ştia că e adulter şi că i-a necinstit femeia, pentru ce nu l-a dat focului, ci a fost atât de nesocotit, că a pronunțat sentința cu ascultarea unei singure părți numai, că n-a dat cuvânt învinuitului şi în sfârşit că în timpul ispăşirii pedepsei s-a arătat blând, el, care văzuse pe femeia lui înfuriată, turbată, despuiată cu sila, cu hainele sfâşiate în mână, aprinsă şi mai mult de mânie din pricina asta, plânsă şi cu lacrimi pe obraji? Nimic din acestea nu l-a făcut să-l ucidă?

d. Spune-mi, pentru ce? Nu e lămurit că Cel Care a închis gurile leilor, Cel Care a stins cuptorul, Acela a stins şi mânia nemăsurată a fiarei acesteia, a împăratului, a potolit urgia lui nespusă,

pentru ca să fie dată o pedeapsă mică? Acelaşi lucru îl poti vedea că s-a întâmplat şi în închisoare! Dumnezeu a îngăduit ca Iosif să fie pus în lanțuri şi să stea la un loc cu puşcăriaşii, dar a îmblânzit cruzimea temnicerului.

e. Ştii, doar, cum sunt temnicerii! Şi temnicerul acela s-a purtat bine cu losif; nu l-a pus la munci grele, ci dimpotrivă l-a pus chiar mai mare peste cei din închisoare, cu toate că ştia că e un om care necinstise casa altuia, că e un osândit, că săvârşise un adulter cunoscut de toată lumea. Fapta nu se săvârşise într-o casă de rând ci într-o casă mare şi strălucită. Pe temnicer nu l-au speriat acestea, nici nu l-au făcut să se poarte aspru cu losif. Din suferințe i-au fost împletite cununile lui, iar ajutorul lui Dumnezeu curgea cu îmbelşugare.

f. Aş mai fi dorit să lungesc încă mai mult scrisoarea; dar, pentru că socot că şi cât am scris a depăşit cu mult măsura, îmi opresc aici cuvântuL. Atâta rog evlavia ta - lucru ce n-am contenit a te ruga mereu - să alungi din suflet tristețea şi să slăveşti pe Dumnezeu aşa cum totdeauna ai făcut şi să nu încetezi de a o face, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate aceste chinuri şi necazuri. Făcând aşa, tu vei culege mari bunătăți şi vei da diavolului o lovitură de moarte, iar eu voi avea mare mângâiere, că ai putut risipi cu multă uşurință norul tristeții şi că te bucuri de linişte deplină. Nu fi abătută! Ridică-ți capul din fumul acesta. Că, dacă vrei, poți împrăştia tristețea mai repede ca rumul! Fă-mi cunoscută şi mie aceasta, ca să gust, de aici din depărtare, bucuria unor astfel de scrisori.

90 Scrisă în Cucuz la sfârşitul anului 404 [= III, PG 52].
91 Ioan 15, 22.
92 Matei 28, 37-38.
93Amos 8, 9.
94 Facere 3, 17-19.
95 I Timotei 2, 14.
96 Facere 3, 16.
97 I Corinteni 11, 30.
98 Facere 12, 12-13.
99 III Regi 19, 30.
100 Ieşire 6, 9.
101 Deuteronom 28, 65.
102 Ioan 13, 36.
103 Ioan 16, 5-6.
104 III Regi 19, 3.
105 III Regi 19, 4.
106 Ioan 4, 4.
107 Psam 38, 2-4.
108 Psalm 38, 5.
109 Psalm 38, 5-6.
110 Iov 31, 32.
111 Iov 29, 15-l7.
112 Iov 31, 16.
113 Iov 31, 35.
114 Iov 31,31.

115 Iov 7, 5.
116 Iov 1, 9.
117 Iov 3, 23.
118 Iov 6, 8-10.
119 ICorinteni 3, 8.
120 IICorinteni 11, 23.
121 IICorinteni 11, 23-28.
121 IICorinteni U, * /
122 IICorinteni 11, 28.
123 IICorinteni 11, 29.
124 IICorinteni 11, 29.
125 IICorinteni 11, 30.
126 IICorinteni 11, 33.
127 Daniel 3, 31-33.
128 Daniel 3, 29.
129 ICorinteni 3, 8.
130 IICorinteni 12, 8.
131 Fapte 20, 31.
132 Facere 37, 3.
133 Proverbe 6, 27-29.
134 Daniel 3, 27.
135 Facere 40, 15.

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea XI

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

l.a. S-au înmulțit necazurile tale, ți s-au făcut iarăşi mai mari încercările şi mai lungi căile de străbătut, iar mânia duşmanilor îşi înalță mai sus văpaia. Dar nu trebuie să te tulburi, nici să te nelinişteşti, ci tocmai dimpotrivă să te bucuri, să salți, să te încununezi şi să dansezi. Dacă n-ai fi dat mai înainte diavolului lovituri de moarte, nu s-ar fi sălbăticit atâta fiara, ca să meargă mai departe. Dovada curajului şi a biruinței tale şi dovada marii lui înfrângeri este că se năpusteşte şi sare asupra ta cu mai multă furie, că-şi arată mai tare neruşinarea, că varsă mai din belşug veninul. Aşa a făcut şi Iov, când diavolul a fost înfrânt în încercarea cu luarea averilor, cu uciderea copiilor, dând dovadă şi atunci că a primit mari răni, s-a îndreptat spre capul răutăților, spre atacul trupului, izvorul viermilor, hora rănilor. Da, le numesc horă şi cunună şi roi de mii de

premii! Şi nu s-a oprit nici aicl. Şi pentru că nu-i mai rămăsese nici o altă încercare de acest fel - că adusese peste Iov boala ca pe cea mai mare nenorocire - a pus în mişcare iarăşi şi alte încercări. A înarmat soția, i-a ațâțat pe prieteni, a pornit împotriva lui slugile, facându-le fiare sălbatice; prin toate îi zgândăreau rana.

b. Asta o încearcă şi acum neîncetat cu tine; dar împotriva capului; că viața ta ajunge din zi în zi mai strălucitoare, mai îmbunătățită, mai luminoasă. Mai mare îți este acum bogăția, mai îmbelşugat câştigul, cununile mai multe şi mai dese; chiar durerile îți sunt mare adaos de curaj, iar uneltirile vrăjmaşilor îți sporesc bunătatea. Aşa sunt necazurile! Pe cei care le îndură în linişte şi cu curaj, îi urcă deasupra suferințelor, îi înalță de nu-i ating săgețile diavolului şi-i învață să disprețuiască uneltirile. Că şi pomii care cresc la umbră sunt fără de putere şi nu dau roadă, pe când cei care înfruntă schimbările aerului, care primesc loviturile vânturilor, arşița soarelui, sunt mai puternici, sunt plini de frunze şi se rup de fructe, tot aşa se întâmplă şi cu cei care călătoresc pe mare. Cei care pun pentru întâia oară piciorul în corabie, oricât ar fi de curajoşi, din pricina nedeprinderii cu marea se tulbură, se neliniştesc, sunt cuprinşi de amețeli, pe când cei care au străbătut oceane multe, care au suferit furtuni pe mare, care s-au izbit cu corabia de stânci, care au îndurat atacurile fiarelor mării şi răutățile hoților de mare şi au suferit multe naufragii şi furtuni dese, merg în corabie cu mai mult curaj decât cei care merg pe pământ; nu stau înăuntrul corăbiei, ci se aşează pe marginile ei şi stau fără frică la proră şi la pupă; chiar cei care mai înainte de a merge cu corabia aveau zugrăvită pe față teama şi cutremurul, după ce s-au desprins cu furtunile mării, trag frânghiile, ridică pânzele, pun mâna pe lopeți şi aleargă cu uşurință prin toată corabia.

c. Să nu te tulbure dar nici unul din necazurile din viață! Atât au reuşit asupra noastră, fără voia lor, duşmanii noştri, ca să ne facă să nu suferim răul ce ni-l fac; şi-au terminat săgețile şi n-au câştigat nimic altceva decât că s-au făcut de ruşine, că s-au făcut de râs şi că sunt în ochii tuturora duşmani de obşte ai neamului omenesc. Aceasta-i plata ce-o primesc duşmanii, aceasta-i sfârşitul războaielor lor! Ah, ce mare lucra este virtutea şi disprețul lucrurilor din lumea aceasta! Virtutea câştigată chiar cu ajutorul curselor ce i se întind e încununată de cei care luptă împotriva el. Cei care o fac să strălucească mai mult, cei care încearcă s-o doboare, îi fac mai puternici, mai înalți, mai de nebiruit, mai de neînfrânt pe cei ce o săvârşesc. Virtutea n-are nevoie de arme, lănci, ziduri, şanțuri, turnuri, bani, ostaşi, ci numai de voința puternică, de suflet neclintit, ca să înfrângă toate uneltirile omeneşti.

2.a. Spuneți, dar, acestea, Stăpâna mea prea iubitoare de Dumnezeu! Spune-ti-le şi tie şi celor care luptă împreună cu tine această luptă bună! Ridică sufletele tuturor, întăreşte-ti oştirea, ca să-ți fie cununa virtuții îndoită, întreită, înmiită, iar prin suferințele tale şi prin îndemnurile date altora să îndure şi aceştia suferințele, înduple-că-i să sufere totul cu linişte, să disprețuiască umbrele, să întoarcă spatele înşelăciunii viselor, să calce în picioare lutul, să nu pună nici un preț pe fum, să nu socotească stânjenitoare pânzele de păianjen şi să treacă cu nepăsare pe lângă iarba care putrezeşte. Aşa e deşertăciunea fericirii omeneşti şi mai mult decât atâta. Nu poti găsi cu uşurință o imagine ca să înfățişeze exact deşertăciunea el. Pe lângă nimicnicia ei, mai aduce şi vătămare mare celor îndrăgostiți de ea, nu numai în veacul ce va să fie, ci şi în viața aceasta, în zilele acestea în care par că se desfată. După cum virtutea saltă, înfloreşte şi se arată mai strălucitoare chiar în timpul în care i se duce război, tot aşa şi viciul îşi arată slăbiciunea, râsul şi batjocura multă şi nespusă, chiar în timpul în care este cultivat şi răsfățat.

b. Spune-mi te rog, a fost oare om mai vrednic de milă decât Cain cluar în timpul în care părea că îl biruie pe fratele său, că-l doboară, că-şi sătura furia şi mânia aceea nedreaptă şi blestemată? Poate fi, oare, ceva mai necurat decât mâna aceea care păruse biruitoare, decât dreapta aceea care dăduse lovitura şi ucisese, decât gura aceea neruşinată, care urzise viclenia şi întinsese laţul? Dar pentru ce vorbesc eu de mădularele care săvârşiseră crima? Tot trupul i se chinuia, pradă suspinului şi cutremurului neîntrerupt. Ce noi lucruri! Ce biruinţă ciudată! Ce trofeu ciudat! Cel ucis, cel care zăcea mort este încununat şi lăudat, iar cel victorios, cel ce biruise, nu numai că a rămas neîncununat, ba dimpotrivă tocmai pentru aceea a fost chinuit şi dat la pedepse nespuse şi la chin neîntrerupt. Cel înjunghiat şi mort, cel fără de glas îl învinuia pe cel ce se mişcă, pe cel viu, pe cel cu glas. Dar mai bine spus, nu-l învinuia mortul, ci sângele lui! Sângele, despărţit de trup, are putere destulă să fac asta! Atât de mare este puterea celor virtuoşi, chiar când sunt morţi! Atât de mare e ticăloşia celor răi, chiar când sunt vii! Dacă în timpul luptelor sunt atât de mari premiile virtuţii, gândeşte-te cum vor fi răsplăţile după terminarea luptelor, în timpul răsplătirii, când se vor da bunătăţile acelea ce depăşesc orice cuvânt. Supărările şi necazurile oricum ar fi, vin de la oameni şi sunt la înălţimea celor ce le pricinuiesc; darurile şi răsplăţile, însă, vin de la Dumnezeu; de aceea sunt şi aşa cum se cuvine să fie date de dărnicia cea nespusă de Dumnezeu.

c. Bucură-te, dar, şi te veseleşte, pentru că eşti, încununată, pentru că eşti triumfătoare, pentru că striveşti sub picioarele tale boldurile duşmanilor mai mult decât alţii lutuL. Dă-mi des de ştire cum mergi cu sănătatea, ca să culeg bucurie multă şi din asta. Ştii câtă mângâiere îmi aduci, mie celui din singurătate, când îmi dai mereu ştiri de sănătatea ta.

* Scrisă la începutul anului 405 [= V, PG 52].

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea XII

din "Cuvioasa Olimpiada diaconiţa: O viaţă - o prietenie - o corespondenţă"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

Scrisoarea XII - Scrisă în primăvara anului 405 [= VI, PG 52].

1.a. Îţi scriu scrisoarea asta sculat chiar din porţile morţii. De aceea m-am şi bucurat tare, că m-au întâlnit slujitorii tăi tocmai când intram în port. Dacă m-ar fi întâlnit pe când mă clătinam pe mare, pe când eram lovit de valurile cumplite ale bolii, nu mi-ar fi fost uşor să înşel evlavia ta, ca să-ţi dau veşti bune în loc de rele. Iarna, a fost mai cumplită ca de obicei şi mi-a înrăutăţit şi mai mult boala de stomac. **În aceste două luni din urmă n-am fost într-o stare mai bună decât**

morții; dimpotrivă, mai rea chiar. Atâta viață aveam în mine cât să simt relele care mă înconjurau din toate părțile. Totul îmi era noapte: şi ziua şi dimineața şi amiaza; stăteam zi şi noapte țintuit la pat.

M-am străduit în mii şi mii de chipuri, dar n-am reuşit să scutur de pe mine vătămarea pricinuită de frig. Cu toate că făceam foc şi înduram fumul groaznic al sobei, cu toate că mă închideam într-o singură cameră, că-mi puneam nenumărate haine pe mine şi nu cutezam să ies din casă, totuşi am suferit cumplit; aveam dese dureri de cap însoțite de vărsături, n-aveam poftă de mâncare şi nu puteam dorml. Oceanele nopții le petreceam cu ochi deschişl. Dar ca să nu-ți chinui mai mult sufletul cu aceste lucruri neplăcute, îți spun că acum am scăpat de toate acestea, îndată ce a venit primăvara şi s-a schimbat puțin aerul, s-au dus de la sine toate. Totuşi am nevoie şi acum de o dietă foarte aspră. De aceea îi fac stomacului uşoară povara, ca să se poată simți şi el uşor.

b. Nu puțină grijă mi-a făcut şi mie ştirea că ai fost aproape de moarte. Dar din pricina dragostei şi a grijii ce-ți port, am scăpat de această durere, chiar înainte de a primi scrisorile tale, că cei ce au venit din părțile acelea mi-au adus ştirea că te-ai făcut sănătoasă. Iar acum mă bucur tare şi mă veselesc nu numai că ai scăpat de boală, ci mai presus de toate că înduri cu atâta curaj toate nenorocirile ce vin peste tine şi că le numeşti pe toate basm. Şi ceea ce-i mai mult e că ai dat acest nume şi bolii tale trupeşti semn că ai un suflet tânăr şi bărbătesc, care dă rod îmbelşugat. Da, dai dovadă de cea mai desăvârşită filozofie nu numai când înduri cu curaj relele, ci şi când nu le simți cum te apasă, ci le dispreţuieşti, şi-ți împleteşti cu multă linişte cununa răbdării, fără osteneli, fără sudori, fără nelinişti, fără să alergi la alții, ca şi cum ai sălta şi a dansa. Asta mă face şi pe mine să salt şi să mă bucur, să zbor de bucurie, să nu mai simt pustiul în care mă găsesc, nici celelalte necazuri ce mă împresoară. Sunt vesel şi bucuros şi mă împodobesc cu măreția sufletului tău şi cu desele tale biruințe, nu numai pentru tine ci şi pentru oraşul acela mare şi cu oameni mulți, pentru care eşti un turn de apărare, liman şi zid întărit; prin faptele tale slobozi glas răsunător, iar prin suferințele tale înveți şi pe bărbați şi pe femei să se arunce cu uşurință în astfel de lupte, să coboare în arenă cu toată vitejia şi să îndure lesne sudorile pricinuite de lupte ca acestea.

c. Şi lucru minunat este că întăreşti şi încurajezi atâta lume, fără să te duci în piață şi fără să ieşi în mijlocul oraşului, ci stând în casa şi cămăruța ta. Cu toate că marea e atât de înfuriată, cu toate că se ridică aşa de sus valurile, că se ivesc din toate părțile stânci şi fiare marine şi noaptea adâncă cuprinde totul, tu, ca şi cum ai fi în miezul zilei, ca şi cum marea ar fi liniştită şi vântul ar bate în pupă, aşa întinzi pânzele răbdări şi călătoreşti cu toată înlesnirea; nu numai că nu eşti înecată de furtuna aceasta cumplită, dar nu eşti nici stropită de valurile mării. Şi pe bună dreptate. Aşa e cel ce are în mâini cârmele virtuții. Negustorii, care fac comerț pe mare, cârmacii, corăbierii, călătorii, când văd că se adună norii, că bate vânt sălbatic, că valurile-s iuți şi clocotesc cu spumă, țin corăbiile în port; iar dacă se întâmplă să fie pe mare, fac totul şi se străduiesc cât pot să ducă corabia în port, la țărm sau în vreo insulă.

Tu, însă, cu toate că bat nenumărate vânturi, cu toate că se sparg în toate părțile atâtea valuri, cu toate că se frământă adâncul mării din pricina grozăviei furtunii, cu toate că unii călători plutesc morți pe valuri, iar alții stau agățați goi de câte o scândură, tu, însă, zvârlită în mijlocul acestui ocean de rele, numeşti toate acestea basm şi călătoreşti ca pe vreme bună în timp de furtună. Şi

pe bună dreptate. Cârmacii, oricât de pricepuţi ar fi în ştiinţa conducerii corăbiei, nu au destulă măiestrie să ţină piept oricărei furtuni. De asta de multe ori şi fug de lupta cu valurile.

d. Tu, însă, ai o ştiinţă care este mai presus de orice furtună, ai puterea unui suflet de filozof, care e mai puternică decât mii şi mii de oştiri, mai tare ca armele, mai tare ca tunurile şi zidurile. Ostaşii, armele, zidurile şi tunurile sunt de folos numai pentru apărarea trupului şi asta nu întotdeauna, nici împotriva tuturor; sunt împrejurări când toate acestea sunt biruite şi lasă fără apărare pe cei ce se sprijină pe ele. Armele tale, însă, n-au frânt săgeţi de-ale barbarilor, nici maşini de război de-ale oamenilor, nici n-au înfrânt atacuri şi viclenii de luptă ca acestea, ci au biruit nevoile firii, au pus capăt tiraniei lor, au doborât acropola lor. Luptându-te necontenit cu demonii, ai avut nenumărate biruinţe; n-ai primit nici o rană, ci ai rămas în picioare într-un nor atât de mare se săgeţi; iar săgeţile aruncate de ei împotriva ta le-ai întors din nou împotriva celor ce le slobozeau.

Înţelepciunea măiestriei tale este aşa: te răzbuni pe cei ce-ţi fac rău tocmai prin răul ce-l suferi de la ei; întristezi pe duşmani tocmai prin duşmănia ce ţi-o poartă; iar răutatea lor îţi este pricină de mai mare laudă. Dar pe toate acestea le ştii bine şi tu; ai simţit prin experienţă adevărul lor, aşa că pe bună dreptate numeşti basme toate răutăţile duşmanilor. Spune-mi, cum n-ai să le numeşti basme, când tu, cu toate că ai trup muritor, dispreţuieşti moartea ca şi cei care se grăbesc să părăsească o ţară străină ca să se întoarcă în propria lor ţară. Ai dus-o toată viaţa în boli cumplite, dar te-ai simţit mai bine decât cel cu trupuri sănătoase şi pline de putere; ocările nu te-au zdrobit, iar onorurile şi slava nu te-au făcut să te mândreşti; şi asta, doar, e pentru mulţi pricină de mii şi mii de rele! Da, oamenii care au strălucit ca preoţi, care au ajuns la adânci bătrâneţe şi-aveau părul alb ca neaua, au alunecat şi au ajuns din pricina mândriei privelişte de batjocură. Tu eşti femeie; ai un trup mai slab ca pânza de păianjen; ai suferit atâtea şi atâtea lovituri şi nu numai că n-ai alunecat, dar ai oprit de la cădere şi pe alţi mulţi. Alţii nici n-au stat pe câmpul de bătălie, ci chiar de la început, aş putea spune chiar din pragul luptelor, au fost doborâţi; tu, însă, ai ajuns de nenumărate ori la capătul luptelor şi de fiecare dată ai smuls cununa biruinţei, dând tot felul de lupte şi bătălii. Şi pe bună dreptate, că luptele virtuţii nu stau în vârstă, nici în trup, ci numai în suflet şi voinţă. De aceea au fost încununate femei, iar bărbaţii s-au împiedicat; pentru asta tineri au fost strigaţi biruitori, iar bătrâni făcuţi de ruşine.

e. Trebuie, dar, să-i admirăm pe cei care săvârşesc fapte de virtute şi mai ales atunci când îi vedem că le săvârşesc, atunci când mulţi părăsesc aceste lupte. Asta e o altă pricină pentru care trebuie să admirăm nespus de mult sârguinţa ta; că în vreme ce atâţia bărbaţi, atâtea femei şi atâţia bătrâni, în aparenţă vrednici de multă cinstire şi respectaţi de toţi, au luat-o la fugă, au căzut şi au fost biruiţi, nu de iureşul luptei, nici de atacurile puternice ale duşmanilor, ci înainte de începerea atacului, tu, după atâtea lupte şi bătălii, nu numai că n-ai slăbit, nici nu te-ai tulburat de mulţimea relelor, dimpotrivă, ai ajuns mai tare şi mulţimea luptelor ţi-a fost adaos de putere. Amintirea faptelor tale mari săvârşite până acum, îţi este temei de bucurie şi de veselie şi pricină de mai mare râvnă. De asta mă bucur, salt şi mă veselesc. Şi n-am să încetez de a spune mereu asta şi de a-mi plimba pretutindeni pricina bucuriei mele.

Da, despărţirea de mine te întristează, dar mare e mângâierea ce ţi-o dau faptele tale! Că şi eu, cu toată lungimea drumului ce ne desparte, culeg nu mică bucurie de pe urma bărbăţiei tale.

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea XIII

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

Scrisoarea XIII - Scrisă în anul 405 [PG 52].

1.a. Ce spui? N-ai înălțat trofeul, nici n-ai dobândit nici o victorie strălucită? Dar nu spune asta toată lumea? Nu-ți cântă întreg pământul faptele tale mari? Da, bătăliile şi luptele tale le-ai dat dintr-un singur loc; da, cursele drumurilor tale şi luptele tale atletice pline de sânge în loc de sudoare au avut loc tot acolo, dar slava şi lauda lor au cuprins marginile pământului. Tu, însă, voind să-ți măreşti luptele şi să-ți înmulțeşti răsplățile, le-ai adăugat şi cununile date de smerenie, spunând că eşti atât de departe de aceste biruințe, cât de departe sunt morții de vii. Cuvintele tale sunt pline de smerenie şi eu voi încerca să-ți dovedesc asta din faptele tale. Ai pierdut patria, casa, prietenii, rudele; ai fost surghiunită; nu încetai de a simți moartea în fiecare zi; şi ceea ce lipsea firii o împlineai prin bogăția voinței tale. Şi pentru că nu-i cu putință ca un om să moară de mai multe ori, ai făcut asta cu gândul şi voința. Mai mult chiar! Cu toate că pe unele din aceste încercări le sufereai, iar pe altele le aşteptai să le suferi, totuşi n-ai încetat să-i înalți pentru ele slavă lui Dumnezeu Cel Ce le-a îngăduit şi să dai lovitură de moarte diavolului. Că diavolul a primit o lovitură mortală, a arătat-o chiar el prin aceea că s-a înarmat cu şi mai mult arme; de asta atacurile lui de mai târziu au fost mai cumplite ca cele dintâi.

b. După cum un scorpion sau un şarpe, când e lovit mai tare, muşcă cu mai multă furie pe cel ce l-a lovit, arătând prin asta şi furia lui năprasnică împotriva celui ce l-a lovit, dar şi cumplita durere pe care a simțit-o, tot aşa şi diavolul, fiara aceasta neruşinată, s-a năpustit cu mai multă furie asupra ta şi a adus peste tine mai multe încercări, tocmai pentru că a primit adânci răni de la minunatul şi marele tău suflet. Diavolul le-a adus, nu Dumnezeu; Dumnezeu le-a îngăduit, ca să-ți mărească bogăția, să-ți facă mai mare câştigul, să-ți prilejuiască mai multă răsplată, mai îmbelşugată plată. Nu te tulbura deci, nu te nelinişti! A ostenit vreodată cineva, strângând bogății? S-a simțit prost vreodată cineva, urcând la cele mai înalte dregătorii? Nu! Dacă cei care adună aceste lucruri omeneşti, lucruri vremelnice şi mai slabe decât umbra, lucruri care se vestejesc mai iute ca florile ce putrezesc, dacă saltă, dănțuiesc şi zboară de bucurie, de o bucurie care piere îndată ce apare, o bucurie asemănătoare valurilor râurilor ce trec iute pe dinaintea noastră, apoi cu mai mult drept ai tu ca vremea de acum să-ti prilejuiască nespus de mare bucurie, chiar dacă mai înainte ai fost năpădită de tristețe. Comoara ce ai adunat este nefurată! Vrednicia ce ți-ai câştigat-o cu aceste suferințe nu se dă moştenire, nu ştie şi nici nu aşteaptă

sfârşit, este fără de margini, nu-i pune capăt nici vitregia vremurilor, nici uneltirile oamenilor, nici atacurile demonilor, nici chiar moartea.

c. Iar dacă vrei să plângi, plânge atunci pe cei ce au săvârşit acestea, pe stăpânii şi slugile acestor rele, pe cei care şi-au adunat nespus de mare pedeapsă şi pentru veacul ce va să fie, dar au primit şi aici cumplită osândă, pentru că atâția oameni le întorc spatele, îi socotesc duşmani, îi blestemă şi-i osândesc. Spui că aceştia nu simt lucrul acesta? Dar tocmai pentru asta sunt de plâns şi sunt vrednici de lacrimi, ca şi nebunii care lovesc cu pietre şi bat pe cei cu care se întâlnesc, iar de multe ori chiar pe binefăcătorii şi prietenii lor, fără să simtă nebunia de care sunt cuprinşl. De asta nici nu se vindecă, că nu vor nici doctori, nici doctorii; dimpotrivă îi răsplătesc cu rău pe cei care caută să-i vindece şi să le facă bine. Prin urmare şi pentru aceasta sunt de plâns, pentru că nu simt cât de mare le e răutatea. Dar dacă nu le pasă de osânda altora, totuşi e cu neputință să scape de mustrarea conştiinței lor, de care nu pot fugi; conştiința e un judecător drept; nu se pleacă nici în fața fricii, nici în fața linguşelilor; nu-i coruptă cu bani, nici nu plăteşte de lungimea timpului.

2.a. Fiul lui Iacov, fiul care i-a spus tatălui său că o fiară sălbatică l-a mâncat pe losif, cel care a făcut acea faptă grozavă şi rea, cel care a încercat să acopere cu această mască uciderea fratelui său, şi-a înşelat atunci tatăl, dar nu şi-a putut înşela conştiința, nici n-a putut-o linişti. Conştiința a continuat să se ridice împotriva lui, să strige la el mereu; nu i s-a putut stinge glasul. Şi a trecut multă vreme, dar fiul lui Iacov, care mințise pe tatăl său, care tăgăduise grozava lui faptă şi n-o spusese nici unui om, pe care nu-l învinuia nimeni, nu-l dădea de gol nimeni, nu-l ataca nimeni, nu-i amintea nimeni de crima aceea, când era să-şi piardă libertatea şi viața, a arătat că nu fusese stins glasul acuzator al conştiinței, că nu fusese acoperit, cu toate că trecuse atâta vreme. A spus aceste cuvinte:
„Da, în păcate suntem pentru fratele nostru. Când ne ruga, n-am ținut seamă de necazurile lui şi de durerea sufletului lui; şi acum se cere de la noi sângele lui”139.

b. A grăit aşa cu toate că era învinuit de altă faptă rea, cu toate că era acuzat de furt, cu toate că fusese dus în fața judecății pentru că furase paharul de aur. Dar pentru că nu se ştia cu nimic vinovat de furt, nu-l chinuia conştiința pentru asta şi nici n-a spus că suferă pentru vina ce i se aducea, nici pentru pricina pentru care era legat; se învinuieşte însă, se acuză de o faptă de care nu-l învinuia nimeni, de care nimeni nu-i cerea socoteală, pentru care nu fusese băgat la închisoare, dar mai bine spus pentru o faptă pe care nici n-o săvârşise atunci. Conştiința îl chinuia; şi el care vărsase cu atâta uşurință sângele fratelui său, care nu suferise deloc la săvârşirea crimei, acum suferă şi îi învinuieşte pe cei care luaseră parte la crimă şi-şi jeleşte cruzimea, zicând: Când ne ruga, n-am ținut seamă de necazul lui şi de durerea sufletului lui”. Era de ajuns firea, spune el, ca să ne moaie inima şi să ne plece spre milă; dar fratele nostru a mai adăugat şi lacrimi, ne-a mai şi rugat, şi nici aşa nu ne-a înduplecat, ci n-am ținut seamă de necazul lui şi de durerea sufletului lui. De asta suntem închişi în închisoarea aceasta, de asta ne este amenințată viața, pentru că şi noi am păcătuit față de viața fratelui nostru.

c. Tot aşa şi Iuda s-a îndreptat spre spânzurătoare şi şi-a sfârşit viața prin ştreang, pentru că n-a mai putut îndura mustrările conştiinței. Când a pus la cale târgul acela neruşinat, spunând: „Ce voiți să-mi dați şi eu vi-L voi da vouă”140, nu s-a ruşinat de cei ce-l auzeau, că el, ucenicul, a urzit o astfel de faptă împotriva Dascălului său; în zilele ce s-au scurs între târg şi vânzare nu l-a mustrat conştiința; beat de plăcerea dragostei de argint, nu simțea învinuirile conştiinței. Dar

după ce a săvârşit păcatul, după ce a luat argintul, după ce s-a potolit plăcerea câştigului şi a ieşit la iveală cauza păcatului atunci, fără să-l silească cineva, fără să-l forţeze cineva, fără să-l îndemne cineva, s-a dus de bună voie, a aruncat argintul celor ce i l-au dat, şi-a mărturisit fărădelegea lui şi a spus în auzul acelora: „Am păcătuit, vânzând sânge nevinovat”141. N-a mai putut îndura mustrarea conştiinței.

Aşa e păcatul; înainte de săvârşirea lui îl îmbată pe cel ce-l săvârşeşte; după ce a fost împlinit şi săvârşit, după ce a zburat şi s-a stins plăcerea păcatului, rămâne lângă păcătos numai conştiința care-l acuză; conştiința ține loc de călău, îl sfâşie pe păcătos, îl supune la cele mai cumplite chinuri, care-l apasă mai tare ca plumbul.

3.a. Aşa sunt chinurile cele de aici de pe pământ; pe cele de dincolo, gătite celor ce săvârşesc astfel de păcate, le ştii cum sunt. Pe aceştia trebuie să-i plângi, pe aceştia trebuie să-i jeleşti. Şi Pavel tot aşa făcea! Se bucura împreună cu cei ce luptă, cu cei ce se nevoiesc, cu cei ce suferă răul şi plângea pe cei păcătoşi. De aceea şi spunea: „Nu cumva venind, iarăşi să mă umilească Dumnezeul meu față de voi şi să plâng pe mulți care au păcătuit înainte şi nu s-au pocăit de desfrâul şi necurăția ce au făcut”142. Despre cei care se luptau spunea : „Mă bucur şi mă bucur împreună cu voi toți”143. Nimic, dar să nu te tulbure, nici din cele ce şi se întâmplă, nici din cele ce te amenință. Valurile nu clintesc stânca, ci cu cât o izbesc cu mai multă furie, cu atât mai repede valurile pier. Tot aşa şi cu acestea; şi au fost şi vor mai fi; dar mai bine spus, cu mult mai mult. Da, valurile nu clintesc stânca; pe tine, însă, valurile nu numai că nu te-au clintit, dar te-au făcut şi mai puternică. Asta e deosebirea dintre păcat şi virtute. Păcatul păleşte când este atacat; virtutea, însă, străluceşte mai mult când e atacată. Virtutea este încununată nu numai după terminarea luptelor, ci chiar în timpul luptelor; chiar lupta îi este cunună; păcatul, dimpotrivă, când biruie atunci este făcut de ruşine, atunci este pedepsit, atunci se umple de mai multă necinste; înainte de pedeapsa ce-i este gătită dincolo, păcatul este pedepsit chiar când se săvârşeşte şi nu numai după ce s-a săvârşit.

b. Iar dacă vrei să-mi fie mai întemeiat cuvântul, ascultă pe Sfântul Apostol Pavel, care face deosebire între aceste două, scriind romanilor dă în vileag viața necurată a unora din ei, arătând că chiar înainte de pedeapsă păcatul are alături de el pedeapsa atunci când se săvârşeşte, aminteşte de împreunările nelegiuite ale femeilor şi bărbaților, care calcă legile firii şi născocesc pofte nemaiauzite, grăind aşa: „Că şi femeile lor au schimbat rânduiala firească în una împotriva firii. Asemenea şi bărbații, lăsând rânduiala cea după fire a femeii, s-au aprins în pofta lor unul către altul, săvârşind ruşinea bărbați cu bărbați şi luând în ei înşişi răsplata ce se cuvine rătăcirii lor.

- Ce spui, Pavele? Nu simt, oare, plăcere cei ce săvârşesc aceste fapte? Nu săvârşesc cu poftă această împreunare nelegiuită? Cum dar spui că sunt pedepsiți chiar când o săvârşesc?

- Hotărârea o dau, răspunde Pavel, întemeiat nu de plăcerea celor ce au această boală, ci pe natura faptelor săvârşite. Cel ce săvârşeşte adulter, înainte de pedeapsă, este pedepsit chiar în timpul când săvârşeşte adulterul; deşi i se pare că simte plăcere, totuşi îşi face sufletul mai rău şi mai ticălos. La fel şi ucigaşul: înainte de a vedea tribunalul şi sabia ascuțită, înainte de a primi pedeapsă pentru crimele săvârşite, piere chiar când săvârşeşte crima pentru că şi el îşi face mai ticălos sufletul.

Ceea ce este pentru trup boala, figurile sau altă boală asemănătoare, ceea ce este rugina pentru fier, molia pentru lână, cariul pentru lemn sau viermele pentru came, aceea este păcatul pentru suflet. Păcatul îl face pe om rob, lipsit de libertate. Dar pentru ce spun eu rob şi lipsit de libertate? ÎI face să aibă suflet de animale necuvântătoare, suflet de lup, de câine, de şarpe, de viperă, de fiară!

c. Profeții au arătat asta. Unul din ei, ca să facă tuturor cunoscută schimbarea pricinuită de păcat, spunea: „Sunt câini mulți care nu pot lătra”145; asemenea câinilor turbați sunt oamenii vicleni, care uneltesc pe ascuns. Câinii când turbează nu atacă lătrând, ci se apropie în tăcere şi muşcă mai tare decât câinii care latră. Un alt prooroc îi numeşte pe oameni ciori146. Altul spunea: „Omul în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor”147. Iar cel mare dintre profeți, fiul celei sterpe, stând lângă Iordan, a numit pe unii oameni şerpi şi pui de năpârcă148. Ce pedeapsă poate fi, deci, egală cu aceasta, ca o ființă cugetătoare şi foarte blândă, făcută după chipul lui Dumnezeu şi încărcată cu atâta cinste, să cadă într-o sălbăticie atât de mare?

4.a. Ai văzut că păcatul are în el pedeapsa chiar înainte de pedeapsa veşnică? Află că şi virtutea are şi răsplată, chiar înainte de răsplată. După cum în trup - nimic nu mă împiedică să mă folosesc iar de acelaşi exemplu care lămureşte bine ce vreau să spun - aşadar, după cum în trup, cel sănătos şi robust, care n-are nici o boală, tocmai prin aceea că e sănătos simte plăcerea înainte de plăcere, pentru că plăcerea este unită cu sănătatea, pe acesta nu-l pot supăra nici tulburările văzduhului, nici arşița, nici frigul, nici masa sărăcăcioasă, nici altceva ca acestea; sănătatea îi este de ajuns ca să alunge vătămarea pricinuită de acestea. Aşa se întâmplă de obicei şi cu sufletuL. De aceea şi Sfântul Pavel se bucura când era biciuit, când era prigonit, când suferea nenumărate rele, grăind aşa: „Mă bucur în suferințele mele pentru voi”149. Răsplata virtuții nu este numai în împărăția cerurilor, ci în suferința însăşi, pentru că cea mai mare răsplată este să suferi pentru adevăr. De aceea şi ceata apostolilor a plecat cu bucurie de la sinedriul iudeilor, nu numai din pricina împărăției cerurilor, ci şi din pricină că au fost învredniciți să fie batjocoriți pentru numele lui Iisus150. Aceasta-i cea mai mare cinste, cea mai maree cunună şi premiu, temei de nepieritoare plăcere.

b. Bucură-te deci şi saltă! Nu-i mică lupta pe care ai dus-o; dimpotrivă este foarte mare lucru să înduri calomnia şi mai cu seamă când ți se aduce o acuzație atât de mare; că te-au calomniat într-un tribunal public, acuzându-te de incendiu. De aceea şi Solomon, vrând să arate cât de grea este lupta aceasta, spune: „Am văzut bârfelile care se fac sub soare şi iată lacrimile celor bârfiți; şi nu era cine să-l mângâie”151. Iar dacă lupta e mare, precum e şi mare, atunci negreşit mai mare este cununa acestei lupte. De altfel şi Hristos porunceşte să se bucure şi să salte cei care duc această luptă cu răbdarea cuvenită. „Bucurați-vă şi vă veseliți, când vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind din pricina Mea, că plata voastră multă este în ceruri”152. Vezi câtă bucurie, câtă răsplată, câtă veselie ne pricinuiesc nouă cei care ne duc război? Nu-i o prostie, oare, să-ți faci tu însuți răul pe care nu ți l-au putut face aceia? Ce vreau să spun? Duşmanii tăi nu numai că n-au putut să te pedepsească, ba dimpotrivă, ți-au dat prilej de veselie şi temei de bucurie neveştejită.

c. Tu, însă, te pedepseşti singură, chinuindu-te de tristețe, muncindu-te, tulburându-te, umplându-ți sufletul de mare durere.

Duşmanii tăi ar trebui să facă asta, dacă ar vrea să-şi recunoască în sfârşit răutăţile lor. Ar fi drept ca ei să jelească acum, să plângă, să-şi acopere feţele de ruşine, să se ascundă, să se îngroape în pământ, ca să nu vadă nici soarele acesta! Să se închidă la întuneric, să-şi jelească răutăţile lor şi necazurile pe care le-au făcut atâtor Biserici! Tu? Tu trebuie să te bucuri şi să te veseleşti, că ai săvârşit cea mai mare dintre virtuţi, capul virtuţilor.

d. Ştii, ştii bine că nici o virtute nu este egală cu răbdarea, ea mai cu seamă este împărăteasa virtuţilor, temelia faptelor bune, limanul cel neînvălurat, pacea în războaie, liniştea în furtună, întărirea în mijlocul uneltirilor. Răbdarea te face mai tare ca diamantul. Răbdarea nu poate fi biruită nici cu arme, nici de oşti, nici de maşini de război, nici de săgeţi, nici de lănci, nici de oştirile demonilor, nici de falangele înfricoşătoare ale puterilor potrivnice, nici chiar de diavolul, cu toată oştirea şi iscusinţa lui. De ce dar te temi? Pentru ce te întristezi, când eşti pregătită să-ţi dai şi viaţa, dacă împrejurările ar cere-o? Spui că doreşti să vezi sfârşindu-se odată răutăţile din jurul tău? Vei vedea şi sfârşitul lor! Îl vei vedea curând, cu voia lui Dumnezeu! Bucură-te, dar, şi te veseleşte! Desfătează-te cu faptele tale bune! Nu-ţi pierde nădejdea nicicând. Te voi vedea iarăşi şi-ţi voi aduce aminte de cuvintele acestea.

139 Facere 13, 21.
140 Matei 26, 15.
141 Matei 27, 4.
142 IICorinteni 12, 21.
143 Filipeni 2, 17.
144 Romani 1, 26-27.
145 Isaia 56, 10.
146 Ieremia 3, 2.
147 Psalm 38, 12.
148 Matei 3, 7.
149 Coloseni 1, 24.
150 Fapte 5, 40-41.
151 Ecleziast 4, 1.
152 Matei 5, 11-12.

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea XIV

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

Scrisoarea XIV - Scrisă în anul 405 [= XVI, PG 52].

1.a. Şi una şi alta se datorează nespusei iubiri de oameni a lui Dumnezeu: şi că îngăduie să vină peste tine atât de mari încercări şi atât de dese, ca să-ți facă şi mai strălucitoare cununile, şi că te scapă iute de ele, ca să nu te strivească prin lunga lor durată. Aşa a chivernisit Dumnezeu şi viața bărbaților aceia vrednici, vorbesc de apostoli şi profeți, când a îngăduit să se ridice valurile, când certând noianul relelor şi făcând vreme liniştită şi senină dintr-o groaznică furtună, încetează, dar, de a mai plânge şi de a cădea doborâtă de tristețe. Nu te uita numai la necazurile care vin dese şi neîntrerupte peste tine, ci şi la grabnica scăpare şi la nespusa răsplată pe care o nasc ele.

b. **Ce este pânza de păianjen, umbra şi fumul şi chiar ceva mai şubred decât acestea, aşa sunt toate suferințele care au venit peste tine în comparație cu răsplățile ce ți se vor da. Ce lucru mare este să pierzi totul, să fii mutat din loc în loc, să fii izgonit de pretutindeni, să ți se confişte averile, să fii dus înainte tribunalelor, să fii bătut, să suferi rele de la cei cărora le-ai făcut bine cu nemiluita, să fii duşmănit de slugi şi de prieteni, ce lucru mare sunt toate acestea, când răsplata lor este cerul, bunătățile cele nestricăcioase, care nu pot fi tălmăcite cu cuvântul şi nu au sfârşit, ci ne desfată veşnic? Nu te mai gândi la duşmănii, la viclenii, la pagube de bani, la necontenitele surghiunuri, la statul prin străini! Calcă-le în picioare cum calci cel mai mic fir de praf şi uită-te la comorile pe care aceste suferințe le-au născut în ceruri! Uită-te la câştigul care nu se pierde şi la bogăția ce nu poate fi furată.**

c. Spui că ti s-a şubrezit rău trupul din pricina acestor suferințe şi necazuri şi că uneltirile vrăjmaşilor ți-au mărit boala? Îmi spui iarăşi de altă pricină de câştig, mare şi nespusă. Ştiu, ştiu bine, cu câtă mulțumire şi curaj ai îndurat boala! Asta - ți-am spus-o - l-a încununat pe Lazăr, a făcut de ruşine pe diavol când s-a luptat cu Iov şi a făcut mai strălucitor pe atletul acelei vestite răbdări! Aceasta l-a înălțat mai mult decât dragostea lui pentru sărăcie şi decât dispreţul banilor şi decât pierderea neaşteptată a copiilor şi decât acele mii şi mii de uneltiri! Asta a închis desăvârşit gura cea neruşinată a vicleanului demon.

d. Gândeşte-te şi tu necontenit la acestea, veseleşte-te, bucurate că ai dus la capăt lupta cea mai mare, că ai îndurat cu seninătate capul încercărilor şi că ai slăvit pe iubitorul de oameni Dumnezeu. Care deşi poate să le spulbere dintr-o dată pe toate, totuşi le îngăduie să fie, ca să-ți facă şi mai strălucitoare această neguțătorie bună. De asta şi eu a te ferici nu încetez.

e. M-am bucurat că ai scăpat de proces, aşa cum ți se şi cuvenea. Prin achitarea ta ai dus la sfârşit procesul în aşa fel încât în timpul lui nici n-ai fost fricoasă şi nici nu te-ai lăsat doborâtă de necazurile pe care le aducea judecata, ci ai mers pe calea de mijloc, câştigându-ti libertatea ce ți se cuvenea. Ai arătat în toate multă pricepere, multă îngăduință şi îndelungă răbdare. Ți s-a vădit înțelepciunea ta, care nu poate fi înşelată.

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea XV

din "Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență"
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1.a. Te-ai fi aşteptat, oare, să duci o viață netulburată şi fără lupte, tu care din tinerețe ai arătat atâta filozofie şi ai călcat în picioare deşertăciunile omeneşti? Cum e cu putință asta? Dacă oamenii care se luptă cu oamenii primesc mii de răni şi în întrecerile atletice şi în războaie, cum poți nădăjdui să duci o viață liniştită şi fără de griji, tu, care te-ai luat la luptă cu începătoriile, cu puterile, cu stăpânitorii lumeşti ai întunericului veacului acestuia, cu duhurile răutății155, tu, care te-ai luptat atât de vitejeşte şi ai înălțat atâtea trofee şi prin atâtea fapte ai amărât pe demonul acela sălbatic şi blestemat.

b. Nu trebuie, dar, să te tulburi că războaie multe te înconjoară de pretutindeni, că ai multe necazuri. Dimpotrivă, atunci ar trebui să te miri dacă n-ai avea de dus războaie şi n-ai avea necazuri! Necazul şi tulburarea sunt strâns unite cu virtutea. Ştii asta şi tu înainte de a ți-o scrie. N-ai nevoie s-o afli de la altii; pentru că şi eu îți scriu asta, nu pentru a da lecții uneia care n-o ştie. Ştiu că nu poate să te tulbure nimic, nici paguba banilor - lucru de nesuferit multora, - nici ocările, nici alt necaz asemănător. Dacă sunt de admirat cei care iau parte la suferințele altora, apoi cu mult mai mult cei care le suferă.

c. De aceea, Sfântul Pavel pentru amândouă pricinile îi laudă pe iudeii care au crezut, zicând: „Aduceți-vă aminte de zilele de mai înainte în care după ce ați fost luminați, ați îndurat multă luptă de suferințe, pe de o parte fiind dați în privelişti cu defăimări şi necazuri, iar pe de altă parte făcându-vă părtaşi cu cei ce au suferit aşa"156. De aceea, nici eu nu-ți scriu mult. Nimeni nu se duce la un învingător sau la un om care a înălțat un trofeu strălucitor cu gândul ca să-l ajute

în luptă, ci numai ca să-l laude. De aceea şi eu, cunoscând câtă filozofie ai arătat în cele ce ți s-au întâmplat, te fericesc, şi te admir şi pentru răbdarea de acum şi pentru răsplățile ce ți-ai pregătit prin asta.

d. Dar pentru că ştiu bine că vrei să afli ce mai fac - că tac de multă vreme - află că am scăpat de boala cumplită de care suferеam, dar mai port încă în mine urmările bolii. Am doctori minunați, totuşi lipsa celor de trebuință vătăma folosul îngrijirii lor. Nu sunt numai doctoriile rare aici, dar şi altele care pot vindeca un trup bolnav; mă amenință şi foamea şi ciuma. Şi relele acestea le zămislesc neîntreruptele atacuri ale bandelor de tâlhari, care ies de departe la drum, se ațin la drumuri, taie de pretutindeni căile şi pun în primejdie viața călătorilor. Andronic, după cum însuşi spune, a căzut în mâinile lor şi a scăpat numai cu pielea. De aceea, te rog, să nu mai trimiți pe nimeni aici. Mi-e teamă ca nu cumva aici să-i fie pricină de moarte. Ştii cât aş suferi. Dar dacă s-ar întâmpla să vină aici un om de încredere pentru vreo altă treabă, dă-mi prin el ştiri de sănătatea ta. Special pentru mine, nici pentru nevoile mele, să nu vină nimeni aici, de teama de care-ți vorbeam.

154 Scrisă la Arabissos în iarna lui 405-406 [= XV, PG 52].
155 Efeseni 6, 12.
156 Evrei 10, 32-33.

Cuvioasa Olimpiada: Scrisoarea XVII

din “Cuvioasa Olimpiada diaconița: O viață - o prietenie - o corespondență”
Editura DEISIS
Sibiu 1997

1.a. Nu-mi purta mie de grijă din pricina iernii aspre de aici, din pricina bolii mele de stomac şi din pricina navalei isaurilor. Iarna e aşa cum e de obicei aici în Armenia. Nici nu trebuie să-ți spun mai mult. Iarna nu mă supără tare. De altfel am prevăzut-o şi am luat multe măsuri ca să scap de neplăceri: aprind mereu focul, mi-astup camera în care stau, mă îmbrac gros şi tot timpul stau în casă. E neplăcut, dar îndur pentru câştigul ce-l am. Cât timp rămân în casă, frigul nu mă supără; dar dacă sunt silit să ies puțin afară şi să trag aer în piept, mă resimt nu puțin. De aceea şi pe tine te rog şi-ți cer asta, ca pe un foarte mare dar, să ai multă grijă de sănătatea ta, ca să-ți vindeci boala trupului.

b. **Şi tristețea te îmbolnăveşte**; dar dacă îți mai este slăbit şi bolnav trupul, şi-l neglijezi, dacă nu aduci doctori care să te caute, dacă trăieşti într-un ținut cu aer bun şi nu-i dai trupului îngrijiri potrivite, gândeşte-te cât de mult se măreşte răul! Aşa că te rog adu doctori pricepuți, ia doctorii, care te pot vindeca de nişte suferințe ca acestea. Pentru că şi eu, cu multe zile înainte, m-am îmbolnăvit de stomac şi aveam vărsături din pricina climei de aici; pe lângă alte doctorii am luat şi pe cea trimisă de preavenerabila mea doamnă Sinclitia; n-a trebuit să iau această doctorie mai mult de trei zile şi m-am făcut sănătos. Te rog, ia şi tu doctoria asta şi fa ca să mi se mai trimită şi mie.

c. Într-adevăr când am simțit că mi-a revenit iar boala, am luat-o din nou şi m-am făcut sănătos. Doctoria asta opreşte flegma, îndepărtează guturaiul, este putin înviorătoare, dă putere trupului, deschide pofta de mâncare. Toate acestea le-am cunoscut în câteva zile. Ai te rog bunătatea şi roagă-l pe stăpânul meu, pe prea venerabilul Teofil comisul, să-mi facă doctoria şi să mi-o trimită.

d. Nu te întrista că am să iernez aici. îndur acum iarna mai uşor şi sunt mai sănătos decât anul trecut. Aşa că şi tu, dacă te-ai îngriji cum trebuie, te-ai simți cu mult mai bine. Iar dacă spui că boala îți vine din pricina tristeții, pentru ce mă rogi să-ți mai scriu, când scrisorile trimise nu te-au schimbat deloc, ba dimpotrivă tirania tristeții te-a prins atât de mult, că doreşti să pleci din lumea aceasta?

e. Ai uitat, oare, câtă răsplată aduce şi boala unui suflet care o primeşte cu mulțumire? Nu ți-am vorbit de atâtea ori de asta şi personal şi în scrisori? Dar poate că din pricina treburilor sau din pricina bolilor sau din pricina necazurilor nu-ți mai aduci aminte de cele ce-ți spuneam. De aceea, ascultă-mă, am să-ți vorbesc încă o dată de durerile tristeții tale. „Să scriu aceleaşi lucruri - spune Sfântul Pavel - mie nu mi-e greu, iar vouă de folos”162.

2.a. Ce să spun şi ce să scriu? Nimic nu te face, Olimpiada, atât de vestit ca îndurarea suferinței! Ea e împărăteasa bunătăților, ea e, mai ales, cununa cununilor! Şi după cum ea întrece pe toate celelalte fapte bune, tot aşa prin ea ajunge mai strălucit chipul celorlalte. Poate că nu-s destul de lămurite cuvintele mele. Ți le voi lămuri. Ce vreau să spun? Nu e greu să înduri luarea averilor, chiar de le-ar lua pe toate, pierderea onorurilor, izgonirea din patrie, alungarea peste graniță, munca grea şi istovitoare, statul în închisoare, lanțurile, ocările, insultele, batjocura; să nu socoteşti, însă, că e puțin lucru să înduri cu curaj unele ca acestea!

b. O arată marele şi vestitul bărbat Iov, care a fost tulburat nu puțin din pricina acestei încercări. Dar nici aceasta nu e grea, nici pierderea copiilor - chiar de ți-ar fi răpiți toți dintr-o dată - nici atacurile neîncetate ale duşmanilor, nici altceva din unele ca acestea; nici chiar ceea ce pare a fi culmea nenorocirilor, moartea. Care e atât de înfricoşătoare şi cutremurătoare, nici ea nu-i aşa de grea ca boala trupulul. Acest lucru îl arată Iov, cel mai mare atlet al răbdării, care, atunci când s-a îmbolnăvit, a socotit că moartea are să-l scape de necazuri. Când îndura celelalte nenorociri, nici nu simțea, deşi primea loviturile unele după altele, iar ultima, moartea copiilor, lovitură de moarte. Şi nu-i un lucru mic acesta, ci ceva care ține de grozava viclenie a diavolului, vrăjmaşul lui. Că diavolul nu i-a dat lovitura de moarte, pierirea copiilor, când Iov era în putere, nici la începutul luptei, ci când era doborât de desele şi nenumăratele săgeți aruncate împotriva lui; atunci i-a dat lovitura aceasta; lovitura a fost aşa de grozavă, că au fost ucişi şi băieții şi fetele; toți deodată, în floarea vârstei, de moarte silnică; iar felul morții lor le-a fost mormânt de-a gata. Nu i-a văzut zicând în pat, nici nu le-a sărutat mâinile, n-a auzit cuvintele lor cele mai de pe urmă, nu le-a atins genunchii şi picioarele, nu le-a închis gura, nici nu le-a pogorât pleoapele pe ochi când şi-au dat sfârşitul, nu puțin lucru pentru mângâierea părinților, care-şi iau rămas bun de la copiii lor. Nici nu i-a petrecut pe unii la mormânt, iar întors acasă să se fi mângâiat de cei plecați cu cei rămaşi în viață, ci a auzit că au fost cu toții acoperiți de dărâmături, când stăteau la masă, când erau la ospăț, la ospăț, nu la beție, ci la masă de dragoste, la masă de frăție. Atunci toate s-au amestecat: sângele, vinul, paharele, acoperişul, masa, praful, mădularele copiilor, înainte de a auzi de nenorocirea asta Iov auzise de alte pierderi; le-a pierdut şi pe acelea într-un chip îngrozitor: toate turmele de oi şi toate cirezile de vite; unele - spunea vicleanul vestitor al acestei grozăvii - au fost mistuite de foc căzut din cer, iar altele răpite toate deodată de feluriți duşmani şi junghiate împreună cu păstorii lor.

c. Şi cu toate că a văzut atâta nenorocire abătură într-o clipită peste ogoarele lui, peste casa lui, peste vitele lui, peste copiii lui, cu toate că a văzut în rânduri valurile dese, stâncile de mare, întunericul adânc şi furtuna groaznică, Iov n-a fost doborât de tristețe, aproape că nici n-a simțit cele întâmplate, doar atât întrucât era om şi părinte. Dar când au venit peste el boala şi bubele, atunci căuta şi moartea, atunci se şi plângea, şi se jelea, ca să afli că boala e mai grozavă decât toate, că suferirea bolii este cel mai înalt chip de răbdare. Nu-i era necunoscută nici vicleanului demon. Asta a fost pricina că diavolul, când a văzut că atletul rămâne netulburat şi liniştit în fața tuturor celorlalte lovituri, s-a pornit să-i dea cea mai mare lovitură, zicând: „Toate celelalte

lovituri, pierderea copiilor, a averilor şi altele - că asta înseamnă «piele pentru piele»163 - le poate îndura un om, dar lovitură de moarte este aceea când primeşti suferințele în trupul tău”. De aceea diavolul, după ce a fost învins şi după lovitura asta, nici nu mai putea să murmure, el care mai înainte, în timpul celorlalte lovituri, avea mereu ceva de zis. Acum n-a mai avut neruşinarea să mai născocească ceva, ci ruşinat, s-a dus.

3.a. Dar să nu socoteşti că ai dreptul să-ți doreşti moartea, pentru că Iov, nemaiputând îndura durerile, îşi dorea moartea. Gândeşte-te în ce vreme îşi dorea el moartea şi cum erau lucrurile pe vremea aceea: nu era dată legea, nu veniseră profeții, nu se revărsase Harul aşa ca acum, şi nici nu se cunoştea altă filozofie. Nouă ni se cere mai mult decât celor de pe vremea aceea; în fața noastră stau lupte mai mari. Ascultă, că o spune Hristos: „Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor”154. Să nu socoteşti că eşti fără de vină dacă îți doreşti moartea. Ascultă glasul Sfântului Pavel, care spune: „A mă desface şi a fi cu Hristos este cu mult mai bine, dar este mai de trebuință pentru voi ca să rămân în trup”165. Cu cât se prelungeşti mai mult necazul, cu atât mai multe sunt cununile; cu cât se arde mai mult în foc aurul, cu atât ajunge mai curat; cu cât străbate un negustor, care face comerț pe mare, mai mult oceanul cu atât strânge mai multe mărfuri.

b. Să nu socoteşti că e mică lupta ce-ți stă acum în față - vorbesc de lupta pe care o dai cu boala ta - dimpotrivă, este cea mai mare din cele amintite. Lui Lazăr - ți-am vorbit, e drept, adeseori de Lazăr; dar nimic nu mă împiedică şi acum - lui Lazăr i-a fost de ajuns boala ca să se mântuiască şi a fost dus în şanurile aceluia care avea casa deschisă pentru călători, în şanurile acelui care se muta mereu din loc în loc, la porunca lui Dumnezeu, în şanurile aceluia care şi-a junghiat pe fiul lui bun, pe cel Unul-Născut, pe cel dat la adânci bătrânețe; acolo a fost dus Lazăr, care nu făcuse nici una din faptele mari ale lui Avraam, decât doar că îndurase fără murmur sărăcia, boala şi lipsa de ajutoare. Atât de mare bine este să înduri necazurile cu curaj; chiar de-ai fi găsit cu foarte mari păcate, scapi de povara cea grea a păcatelor; iar dacă ai făcut şi fapte bune şi eşti şi drept, nu mic adaos îți aduce suferința, ci foarte, foarte mare în-drăznire către Dumnezeu.

c. Pentru drepți suferința e cunună strălucitoare, ea depăşeşte cu mult în strălucire soarele; pentru păcătoşi, mijloc de ispăşire. De asta Sfântul Pavel l-a dat spre pierirea trupului pe cel ce a stricat casa tatălui său şi i-a necinstit patul, ca astfel să se curate. Că i-a fost curățire unei pete ca aceasta, ascultă-l pe Sfântul Pavel, care spune: „Ca să se mântuiască duhul în ziua Domnului nostru Iisus Hristos”166. Pe alții, Sfântul Pavel îi mustră pentru alt prea înfricoşător păcat, pentru că se apropiau cu nevrednicie de sfânta masă şi se împărtăşeau cu sfintele taine; după ce spune că „unul ca acesta va fi vinovat față de trupul şi sângele Domnului” vezi cum spune Sfântul Pavel că se poate curați de această grozavă pată! Sfântul Pavel grăieşte aşa: „Pentru aceasta sunt între voi multi neputincioşi şi bolnavi”168. Apoi după ce arată că soarta lor nu stă numai în pedeapsa aceasta, ci că au de aici şi câştig, că scapă de răspunderea ce o aveau de dat pentru acest păcat, adaugă: „Dacă ne-am judeca pe noi înşine, n-am mai fi judecați; dar pentru că suntem judecați, suntem pedepsiți de Domnul ca să nu fim osândiți împreună cu lumea”169. Că au mare câştig de pe urma îndurării suferințelor chiar cei care săvârşesc fapte bune, ne-o arată şi Iov, care a ieşit mai strălucitor de pe urma suferințelor, dar ne-o arată şi Timotei, care, cu toate că era aşa de bun, cu toate că i se încredințase o slujbă atât de mare, cu toate că străbătuse cu sfanțul Pavel întreaga lume, totuşi bolea zile întregi, fiindu-i trupul istovit de tot, nu o zi sau două sau trei, nici zece sau douăzeci de zile sau o sută. Lucrul acesta îl arată Sfântul Pavel prin cuvintele: „Foloseşte-te de

puțin vin pentru stomacul tău şi pentru desele tale suferințe"170. Şi Sfântul Pavel, care a înviat morți, nu i-a vindecat boala, ci l-a lăsat în cuptorul bolii, ca să strângă şi de aici marea bogăție de îndrăznire.

d. L-a învățat pe ucenicul său aceleaşi lecții de care el se bucurase de la Stăpânul său şi pe care le primise de la Acela. E drept, Sfântul Pavel nu căzuse bolnav, dar încercările îl biciuiau tot atât de mult ca şi boala şi-i pricinuiau multă durere trupului. „Mi s-a dat -spune el - un ghimpe în trup, înger al Satanei, să mă bată peste obraz"171, adică loviturile, legăturile, lanțurile, temnițele, arestările, adeseori sfâşierea trupului de biciuirile călăilor. Din pricina asta pentru că nu mai putea îndura durerile din trupul lui, spunea: „Pentru aceasta am rugat de trei ori pe Domnul - prin trei ori Sfântul Pavel spune adeseori - ca să mă scape de ghimpele acesta"172. Apoi, când nu i s-a împlinit rugămintea şi a aflat cât câştig îi aduce suferința173, s-a liniştit şi se bucura de cele ce i se întâmplau.

e. Şi tu, dar, să nu socoți că trăieşti de prisos, fie că stai în casă, fie că eşti țintuită în pat. Înduri suferințe mai grozave decât cei târâți, sfâşiați şi întinşi de călăi, pentru că ai în tine necontenit călăul, boala aceasta grozavă de care suferi. Nu-ți dori, dar, nici moartea, nici nu-ți neglija sănătatea. Nici asta nu e bine. De aceea şi Pavel îl îndeamnă stăruitor pe Timotei să se îngrijească de sănătate. În sfârşit, despre boala ta sunt de ajuns cele ce ți-am spus.

4. a. Iar dacă despărțirea de mine te face să te întristezi, aşteaptă, are să se sfârşească! N-o spun ca să te mângâi, ci o ştiu precis. Iar dacă n-are să se întâmple, apoi, după părerea mea eu de mult am plecat de aici, întrucât depinde asta de încercările la care am fost supus. Nu mai vorbesc de toate cele petrecute în Constantinopol după plecarea mea de acolo. Poți să afli câte am îndurat în timpul acestei călătorii lungi şi anevoioase - unele încercări au fost în stare să-mi prilejuiască moartea - câte am îndurat după sosirea mea aici, câte după moartea din Cucuzon, câte după şederea în Arabis.

b. Dar am scăpat din toate acele încercări şi acum sunt sănătos şi în deplină siguranță, încât toți armenii se minunează că îndur, cu un trup atât de slab şi de firav, gerul acesta aşa de năprasnic, că pot să respir, când băştinaşii cu greu pot îndura iarna de aici. Am rămas nevătămat până acum şi am scăpat de mâinile tâlharilor care m-au atacat adeseorl. Am rămas nevătămat, cu toate că-mi lipsesc cele de neapărată trebuință pentru trai şi nici nu pot face baie; de când am venit aici mereu simt nevoia unei băi; am ajuns însă într-o astfel de stare, că nici nu mai doresc mângâierea unei băi, dimpotrivă, mă simt chiar mai sănătos aşa. Nu m-a doborât nici asprimea climei, nici pustietatea locurilor, nici greutatea cumpărătorilor, nici lipsa de ajutoare, nici neştiința doctorilor, nici lipsa băilor, nici locuința în care stau închis ca într-o temniță, nici lipsa de mişcare, de care am necontenit nevoie, nici fumul din casă şi că trebuie să stau tot timpul lângă foc, nici frica de tâlhari, nici atacurile lor dese. Nimic din toate acestea nu m-a doborât; dimpotrivă mă simt mai sănătos de când sunt aici. E drept că mă şi îngrijesc mult.

Gândeşte-te la toate acestea şi depărtează din suflet tristețea ce te stăpâneşte din pricina mea. Nu-ți cere singură pedeapsă cumplită şi fără de folos.

c. Ți-am trimis nu de mult o lucrare, pe care am scris-o cu următorul subiect: „Că nimeni nu poate fi vătămat decât de sine însuşi", în această scriere vorbesc de aceleaşi lucruri de care

vorbesc în scrisoarea ce ți-o trimit acum. Citeşte-o des; iar după ce te vei face sănătoasă, citeşte-o cu voce tare. Îți va fi un leac minunat; dacă voieşti să-l iei. Iar dacă te încăpățânezi şi nu vrei să te îngrijeşti de sănătate şi nici nu vrei să ieşi din mlaştina tristeții tale, cu toate numeroasele mele sfaturi şi îndemnuri, nu-mi va fi nici mie uşor să te ascult şi să-ți trimit scrisori dese şi lungi, de vreme ce n-ai câştigat nimic din ele spre înviorarea ta.

d. Cum am să ştiu asta? Nu dacă mi-o spui, ci dacă mi-o dovedeşti cu fapta. Pentru că şi acum mi-ai spus că nimic altceva nu te îmbolnăveşte decât tristețea. Tu mi-ai mărturisit-o; deci, dacă nu scapi de boală, n-ai să mă convingi că ai scăpat de tristețe. Dacă, după cum mi-ai scris, tristețea te îmbolnăveşte, atunci urmează că odată ce alungi tristețea, alungi boala; dacă smulgi rădăcina, distrugi şi ramurile; dar dacă ramurile rămân puternice şi verzi, aducătoare de roduri nepotrivite, nu pot fi convins că ai scăpat de rădăcină. Nu-mi arăta cuvinte, ci fapte; caută de te fă sănătoasă şi vei vedea că-ți vin iarăşi scrisori, care depăşesc măsura unei cuvântări.

e. Să nu socoteşti că ai mică mângâiere că trăiesc, că sunt sănătos, că am scăpat de boală şi de slăbiciune, cu toate împrejurările grele prin care am trecut, pricină de durere şi de supărare pentru duşmanii mei, după cum am aflat. Este firesc să-ți pricinuiască toate acestea foarte mare mângâiere, capul mângâierii. Nu numi pustietate pe însoțitorii şi însoțitoarele tale; sunt de pe acum în ceruri prin suferințele pe care le îndură.

f. Am suferit foarte tare şi mult pentru Pelaghie monahul. Gândeşte-te de câte cununi sunt vrednici cei care se țin cu curaj în picioare, când oameni care trăiesc în atâta asceză şi înfrânare par a fi trântiți atât de ticălos spre cădere.

161 Scrisă la începutul anului 407 [= IV, PG 52].
162 Filipeni 3,1.
163 Iov 2, 4.
164 Matei 5, 20.
165 Filipeni 1, 23-24.
166 ICorinteni 5,5.
167 ICorinteni 11, 27.
168 ICorinteni 11, 30.
169 ICorinteni 11, 31-32.
170 ITimotei 5, 23.
171 IICorinteni 12, 7.
172 IICorinteni 12, 8.
173 IICorinteni 12, 9.